

SCI-CONF.COM.UA

ACTUAL TRENDS OF MODERN SCIENTIFIC RESEARCH



**ABSTRACTS OF III INTERNATIONAL
SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE
SEPTEMBER 13-15, 2020**

**MUNICH
2020**

ACTUAL TRENDS OF MODERN SCIENTIFIC RESEARCH

Abstracts of III International Scientific and Practical Conference

Munich, Germany

13-15 September 2020

Munich, Germany

2020

UDC 001.1

The 3rd International scientific and practical conference “Actual trends of modern scientific research” (September 13-15, 2020) MDPC Publishing, Munich, Germany. 2020. 234 p.

ISBN 978-3-954753-02-4

The recommended citation for this publication is:

Ivanov I. Analysis of the phauistic composition of Ukraine // Actual trends of modern scientific research. Abstracts of the 3rd International scientific and practical conference. MDPC Publishing. Munich, Germany. 2020. Pp. 21-27. URL: <https://sci-conf.com.ua/iii-mezhdunarodnaya-nauchno-prakticheskaya-konferentsiya-actual-trends-of-modern-scientific-research-13-15-sentyabrya-2020-goda-myunhen-germaniya-arhiv/>.

Editor

Komarytskyy M.L.

Ph.D. in Economics, Associate Professor

Collection of scientific articles published is the scientific and practical publication, which contains scientific articles of students, graduate students, Candidates and Doctors of Sciences, research workers and practitioners from Europe, Ukraine, Russia and from neighbouring countries and beyond. The articles contain the study, reflecting the processes and changes in the structure of modern science. The collection of scientific articles is for students, postgraduate students, doctoral candidates, teachers, researchers, practitioners and people interested in the trends of modern science development.

e-mail: munich@sci-conf.com.ua

homepage: <https://sci-conf.com.ua>

©2020 Scientific Publishing Center “Sci-conf.com.ua” ®

©2020 MDPC Publishing ®

©2020 Authors of the articles

TABLE OF CONTENTS

MEDICAL SCIENCES

- 1 **Hruzevskyi O., Shevchuk G., Dubina A.** 8
PROGNOSTIC FACTORS AND THE RISK OF VAGINAL BACTERIAL DYSBIOSIS

PHARMACEUTICAL SCIENCES

- 2 **Давидович С. І.** 10
ОСОБЛИВОСТІ ПРОБОПІДГОТОВКИ БІОЛОГІЧНОГО МАТЕ-
РІАЛУ З МЕТОЮ ВИЯВЛЕННЯ ТА КІЛЬКІСНОГО ВИЗНАЧЕН-
НЯ АТИПОВИХ АНТИПСИХОТИЧНИХ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ

TECHNICAL SCIENCES

- 3 **Gorbatyuk Ie., Terentyev O., Dolya O., Serpinska O.** 17
INFORMATIVE SYSTEM OF ESTIMATION OF QUALITY OF
ACCEPTANCE OF PROJECT DECISIONS IS IN BUILDING
- 4 **Maksymiuk S. O.** 23
COSTS FOR MAINTENANCE OF GAS NETWORKS TAKING
INTO ACCOUNT THE HUMIDITY OF NATURAL GAS
- 5 **Pernebekov S., Tortbayeva D., Dzhunusbekov A., Alimbetova K.** 27
DEVELOPMENT OF A METHODOLOGY FOR ASSESSING THE
QUALITY OF SERVICES FOR TECHNICAL MAINTENANCE AND
REPAIR OF VEHICLES
- 6 **Stenin A., Pasko V., Soldatova M., Drozdovych I., Stenin S.** 33
FORMATION OF THE AGREED EXPERT GROUPS
- 7 **Strashynskyi I. M., Pasichnyi V. M., Grechko V. V.** 42
THE PERSPECTIVE OF PSYLLIUM CELLULAR TISSUE FOR
USING IN THE MEAT PRODUCTION
- 8 **Заяць Я. І., Ковальова Д. О., Подулько О. В., Беднарчук М. С.** 46
ES IST FANTASTISCH!
- 9 **Кравець Т. М., Щерба А. А.** 52
ВІДХИЛЕННЯ ГЕОІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ
ВІЙСЬКОВОГО ПРИЗНАЧЕННЯ ПРИ ВИЗНАЧЕННІ
КООРДИНАТ ВІДНОСНО КАТАЛОГУ КООРДИНАТ
ГЕОДЕЗИЧНИХ ПУНКТИВ

GEOGRAPHICAL SCIENCES

- 10 **Гавриленко О. П.** 58
ГЕОЕКОЛОГІЧНІ НАСЛІДКИ ПРОМИСЛОВОГО
ПТАХІВНИЦТВА В УКРАЇНІ
- 11 **Циганок Є. Ю.** 66
МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ЛАНДШАФТНО-ЕКОЛОГІЧНОГО
АНАЛІЗУ ДЛЯ ЦІЛЕЙ ОПТИМІЗАЦІЇ МІСЬКИХ
ПРИРОДООХОРОННИХ ТЕРИТОРІЙ

ARCHITECTURE

- 12 *Кубриш Н. Р., Ісаєва М.* 74
АРХІТЕКТУРНО-ХУДОЖНІЙ СИНТЕЗ: ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ
СКУЛЬПТУРНОГО ДЕКОРУ

PEDAGOGICAL SCIENCES

- 13 *Hubina O. Yu.* 81
TECHNOLOGICAL COMPONENT OF THE PHENOMENON OF
OPEN EDUCATION
- 14 *Khoptii A., Sliuta A.* 88
FORMATION OF CARTOGRAPHIC COMPETENCIES IN THE
PROCESS OF GEOGRAPHY STUDY IN GENERAL SECONDARY
EDUCATION INSTITUTIONS
- 15 *Гринюк С. П., Желуденко М. О.* 94
ОСВІТА В УМОВАХ СОЦІАЛЬНОЇ ІЗОЛЯЦІЇ
- 16 *Зубко В. С.* 98
ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ
МОБІЛЬНОСТІ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ УНІВЕРСИТЕТУ
- 17 *Івченко В. І.* 103
ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ
ДИЗАЙНЕРІВ ДО ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОЇ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ
ТВОРІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА
- 18 *Корвегіна О. С., Книш С. І.* 108
ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНИХ
КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ БІОЛОГІЇ
ЗАСОБАМИ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ
- 19 *Худякова Н. Ю., Бондаренко В. В., Давигора Ю. І.* 111
ІНТЕГРАЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ
МАЙБУТНІХ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ
УКРАЇНИ

PSYCHOLOGICAL SCIENCES

- 20 *Гурський В. Є., Сердечний А. Б.* 117
ПСИХОЛОГІЧНИЙ СТАН ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ПІСЛЯ
ПОВЕРНЕННЯ З ГАРЯЧИХ ТОЧОК
- 21 *Лисенко О. С.* 122
ПРОБЛЕМА ВИНИКНЕННЯ НОМОФОБІЇ СЕРЕД ПІДЛІТКІВ В
КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ВІРТУАЛЬНОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ

SOCIOLOGICAL SCIENCES

- 22 *Черній Л. В.* 126
ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ СОЦІОЛОГІЧНОЇ ДУМКИ В
ЕМІГРАЦІЇ НА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ

JOURNALISM

- 23 *Алексеев Ю. О.* 134
ФУНКЦІОНАЛЬНІ МОЖЛИВОСТІ IGTV ЯК НОВОЇ
КОМУНІКАТИВНОЇ ПЛАТФОРМИ У СОЦІАЛЬНІЙ МЕРЕЖІ
INSTAGRAM

ART

- 24 *Бондаренко О. В., Братишко Л. Ю.* 141
РОЛЬ ЗАЧІСКИ У ВИЗНАЧЕННІ СОЦІАЛЬНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ
ЛЮДИНИ
- 25 *Костюк О. П., Яременко В. В.* 147
САМОПРЕЗЕНТАЦІЯ ЗАСОБАМИ ЗАЧІСКИ
- 26 *Ма Лін* 150
СТИЛЬОВА АДЕКВАТНІСТЬ У ВИКОНАВСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ
ПІАНІСТА
- 27 *Сюй На* 153
АРТИСТИЧНІ УМІННЯ ВОКАЛІСТА: МЕТОДОЛОГІЧНІ
ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ЇХ ЗМІСТУ
- 28 *Ян І* 156
ВИКОНАВСЬКА СТАБІЛЬНІСТЬ ПІАНІСТІВ: ЗМІСТ ТА
ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ ДОСЛІДЖЕННЯ

HISTORICAL SCIENCES

- 29 *Ризаев Б. Н.* 160
ИЗ ИСТОРИИ ОСВОЕНИЯ ЦЕЛИНЫ В УЗБЕКИСТАНЕ В 1960-
1965 ГГ. (НА ПРИМЕРЕ БУХАРСКОЙ ОБЛАСТИ)

PHILOLOGICAL SCIENCES

- 30 *Korcsak M.* 164
COMMUNICATIVE STRATEGIES IN SPEECH ETIQUETTE
FIGURES OF AN ENGLISH-SPEAKING POSTCOLONIAL
CHARACTER

PHILOSOPHICAL SCIENCES

- 31 *Интымакова Л. Г., Стародубцева З. Г.* 170
МИФОЛОГИЗАЦИЯ ИНДИВИДУАЛЬНОГО СОЗНАНИЯ КАК
БАЗОВАЯ ИДЕЯ ПОСТИЖЕНИЯ ФУНКЦИОНАЛЬНЫХ
ХАРАКТЕРИСТИК МИФОТВОРЧЕСТВА

ECONOMIC SCIENCES

- 32 *Avanesova N., Serhiienko Yu.* 173
THEORETICAL BASIS OF THE INFLUENCE OF DESTABILIZING
FACTORS ON THE ECONOMIC SECURITY OF THE ENTERPRISE
- 33 *Karpets E.* 177
APPLICATION OF THE INPUT-OUTPUT MODEL TO RECONCILE
ECONOMIC PROPORTIONS

34	Kiknavelidze N., Kvizhinadze N. MANAGING CRISES IN EMERGING ECONOMIES AND METHOD FOR CALCULATING INFLATION RATE	183
35	Онищенко С. В., Глушко А. Д. ПАНДЕМІЯ – РЕАЛЬНА ЗАГРОЗА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ	190
36	Чжоу Веньлян РОЛЬ КИТАЙСЬКИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ЄВРОПІ	196

LEGAL SCIENCES

37	Sabadash I. THEORETICAL AND PRACTICAL ASPECTS OF CONDUCTING FORENSIC EXPERT RESEARCH RELATED TO DETERMINATION OF MARKET VALUE OF PROPERTY RIGHTS TO PHOTOGRAPHIC WORKS	203
38	Zeniv M. ДОСТУП ДО ПРАВОСУДДЯ У ЦИВІЛЬНИХ СПРАВАХ ТРАНСКОРДОННОГО ХАРАКТЕРУ НА ТЕРИТОРІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	209
39	Калинець Х. Р. ПРАВОВІ НАСЛІДКИ УМОВНО-ДОСТРОКОВОГО ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ВІДБУВАННЯ ПОКАРАННЯ	218
40	Калінюк А. Л. ПРАВО ТА ОБОВ'ЯЗОК ВІТЧИМА, МАЧУХИ ПІКЛУВАТИСЯ ПРО ЗДОРОВ'Я ПАСИНКА, ПАДЧЕРКИ, ЇХ ФІЗИЧНИЙ, ДУХОВНИЙ ТА МОРАЛЬНИЙ РОЗВИТОК	224
41	Маринів Н. А. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПОДАТКОВИХ КОНСУЛЬТАЦІЙ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ	228

MEDICAL SCIENCES

PROGNOSTIC FACTORS AND THE RISK OF VAGINAL BACTERIAL DYSBIOSIS

Hruzevskyi Olexander,

PhD (medicine), docent

Shevchuk Ganna,

PhD (biology), professor assistant

Dubina Anghela,

professor assistant,

Odessa National Medical University

Department of microbiology, virology and immunology

Odesa, Ukraine

Introduction. Vaginal bacterial dysbiosis is evident by the progressive growth of obligate and optional anaerobic bacteria, myco- and ureaplasmas and fungi against the background of a sharp decrease in the number of lactobacilli.

With bacterial dysbiosis the pathological regulatory hormonal-immune system is formed, which contributes to the vaginal dysbiosis progression. In accordance with this, dysbiosis can be considered as a deregulatory pathology, and the identified indicators of the "interleukin cascade" as its markers.

The aim of the current work was to establish prognostic factors and the risk of bacterial dysbiosis development according to the vaginal normobiota indicator based on the comprehensive analysis of the state of systemic and local immunity and hormonal regulation.

Material and methods. The accomplished study includes examination data of 298 women aged from 16 to 64 who saw gynecologist for a preventive examination or with complaints of genital discomfort. Criterion for exclusion was the presence in the vaginal epithelium scrapings of definitely pathogenic microorganisms and viruses (*Trichomonas vaginalis*, *Neisseria gonorrhoeae*, *Chlamydia trachomatis* and *Herpes Simplex Virus 1,2*). Presence in the smear of more than 15-20 leukocytes, which

indicated of an inflammatory reaction, was also the reason for exclusion from the number of patients.

Results and discussion. By applying the neural network analysis three factors that are most associated with the risk of dysbiosis were selected: blood levels of IL2, IL4 and TNF α .

The risk of dysbiosis was increased with the increase in blood IL2 content. With the dysbiosis development, a pathological regulatory hormonal-immune system is formed, which contributes to its progression. In accordance with this, bacterial dysbiosis can be considered as a dysregulatory pathology, and the revealed “interleukin cascade” indicators are its markers.

PHARMACEUTICAL SCIENCES

ОСОБЛИВОСТІ ПРОБОПІДГОТОВКИ БІОЛОГІЧНОГО МАТЕРІАЛУ З МЕТОЮ ВИЯВЛЕННЯ ТА КІЛЬКІСНОГО ВИЗНАЧЕННЯ АТИПОВИХ АНТИПСИХОТИЧНИХ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ

Давидович Софія Ігорівна

к.фарм.н., асистент

Львівський національний медичний
університет імені Данила Галицького
м. Львів, Україна

Вступ. За останні десятиліття було опубліковано ряд наукових робіт присвячених аналізу антидепресантів та антипсихотиків методом рідинної хроматографії в поєднанні з мас-спектрометрією (LC/MS). Особлива увага зосереджена на оптимізації методів пробопідготовки та використанні альтернативних матриць (пероральної рідини, сухої плями крові, волосся).

Мета роботи. Порівняння переваг та недоліків найчастіше застосовуваних методів екстракції аналітів із біологічного матеріалу та вплив вибраного методу пробопідготовки на хроматографічні та мас-спектральні методи (РХ/МС, РХ/МС/МС, ГХ/МС) визначення ілоперидону, амисульпіриду, арипіпразолу та зипразидону.

Матеріали і методи. Проведено огляд наукових публікацій різних авторів щодо вибору найбільш ефективних методів виділення та визначення атипових антипсихотичних засобів у біологічних зразках.

Результати і їх обговорення. Встановлено, що на вибір найбільш ефективного методу для кількісного визначення слідових концентрацій психотропних препаратів та метаболітів у біологічних матрицях впливає стабільність зразків, ступінь забруднення біологічного матеріалу, кількість сполук для аналізу, нижня межа кількісного визначення (LLOQ) та ефективність хроматографічного розділення.

Основним завданням підготовки проб є виділення та концентрування досліджуваних сполук з низьким ступенем екстракції екзо- та ендогенних домішок. Методи пробопідготовки «*Quick-and-dirty*», такі як осадження білків чи розведення зразків, можуть спричинити появу матричних ефектів та зменшення концентрації аналіту в пробі. Тому значно частіше застосовуються рідинна та твердофазна екстракція, або їх поєднання, що, проте може бути збільшувати загальний час аналізу. Ідеальний метод підготовки проб повинен бути швидким, простим, правильним та прецизійним, підтримуючи при цьому стабільність аналіту від моменту взяття проби на аналіз до проведення інструментального аналізу.

З метою моніторингу вмісту лікарського засобу у крові переважно використовують плазму, сироватку чи цільну кров. Сеча для таких цілей менш придатна у зв'язку з залежністю концентрації препарату від гідратації та рН сечі. Як альтернативу плазмі з метою терапевтичного лікарського моніторингу різних лікарських засобів також випробовували слину, однак повинна бути оцінена кореляція між концентрацією препарату в плазмі та слині.

В клінічній практиці кількісне визначення антипсихотичних препаратів у цільній крові здійснюється після їх екстракції безпосередньо з крові [7] або визначення методом аналізу сухої краплі крові (СКК) (англ. - dried blood spot, DBS) [17]. Для сироватки та плазми багатьма авторами були використані методи осадження білків [2, 8, 12] або ТФЕ [5, 10, 15] чи РЕ [1, 3, 6, 13].

Осадження білків та їх наступне видалення центрифугуванням і/або фільтруванням є першим кроком підготовки зразка та дозволяє вивільнити зв'язану з протеїнами крові фракцію лікарського засобу та визначити загальний вміст препарату в крові (вільну та зв'язану фракції). З цією метою застосовують солі (амонію сульфат, натрію хлорид), іони металів (купрум, цинк, ферум (II)), поліетиленгліколь, органічні розчинники (ацетонітрил, етанол, ацетон), таніни, гепарин, декстрини, протаміни, коротколанцюгові жирні кислоти (каприлова кислота), трихлороцтову і вольфрамову кислоти. Найбільшу ефективність має ацетонітрил. Співвідношення плазми та ацетонітрилу 1:3 забезпечує ступінь

екстракції в межах 65-96% для більшості антипсихотиків [12]. Підкислений ацетонітрил також застосовувався для екстракції досліджуваних сполук з мозку [14]. Високий ступінь ізолювання зипразидону та інших антидепресантів показала суміш розчинників метанол-ацетонітрил (1:9, об/об).

Осадження білків попереджає хроматографічну колонку від забивання, забруднення та інгібування іонізації в мас-спектрометрі. Однак, у більш складних випадках, необхідно проводити подальше виділення та очищення досліджуваних сполук методами рідинної та твердофазної екстракції.

Рідинна екстракція часто застосовується для проб плазми та сечі. Недоліком цього методу є його тривалість, кратність екстракцій, утворення емульсій та токсичність деяких розчинників, співекстрагування домішок ендogenousного походження. Для екстрагування антипсихотичних препаратів найчастіше створюють лужне середовище (pH більше 10) і послідовно екстрагують ефіром чи хлорвмісними розчинниками – хлороформом, метилен хлоридом, етилацетатом або гексаном. Zhang вказує на підвищення ефективності переходу антипсихотиків з плазми в шар органічного розчинника (ізопропілового ефіру) впливає додавання 0,5 М Na_2HPO_4 (pH 10,69) [18].

Перевагою ТФЕ є більш ефективне відокремлення домішок, зменшення витрат органічних розчинників, зручність збору фракцій елюату, здатність до автоматизації процесу. Однак ТФЕ більшою мірою залежить від природи аналіту і таким чином менш придатна для скринінгу широкого спектру антипсихотичних речовин з різною структурою. У випадку застосування методу ТФЕ при скринінгу, ефективність екстракції їх з біологічних рідин сягає 69-97 % [9]. Небажане сорбування деяких антипсихотиків, наприклад зипразидону, на поверхні пластикового картриджа чи необроблених скляних туб може спричинити певні проблеми під час ізолювання. У такому випадку скляні туби покривають шаром 10% (об/об) гексаметилдисалазину в етилацетаті значно зменшує цю адсорбцію.

Нестабільність молекул ліків у біологічних рідинах може вплинути на точність результатів, незалежно від аналітичної технології, що

використовується для аналізу. Інформація про стабільність сполуки звичайно отримується під час валідації методу, через що дані стосовно різних умов та тривалості зберігання часто є недостатньо повними або відсутніми взагалі. Стабільність лікарських засобів у пламі залежить від виду тварин, часу, температури і рН.

Зниження температури сприяє зниженню активності ферментів та спонтанних хімічних процесів. Зміна рН та додавання до біологічного матеріалу невеликих об'ємів фосфатного, цитратного або бікарбонатного буферних розчинів також дозволяє запобігти деградації досліджуваних сполук. Однак надто високе або низьке значення рН може спричиняти преципітацію та руйнування компонентів плазми.

Для деяких сполук додавання антиоксидантів значно покращує їх стабільність, наприклад, розчин аскорбінової кислоти стабілізує оланзапін у пробах плазми [16]. Дані авторів [11, 12] показують, що стабільність антидепресантів у пробах плазми було достатньо протягом 24 годин, що є оптимальним часом для доставки та аналізу зразків у клінічні лабораторії.

Аналіт вважається стабільним, якщо зміна його вмісту становить менше 15 %, згідно з настановами FDA США. Для визначення стійкості лікарських засобів у матриці зразків часто пропонується проаналізувати набір зразків ("контрольних зразків") на початку дослідження стабільності та додатковий набір проб ("зразки стабільності") через певний час зберігання.

Дослідження стабільності зипразидону проведені в цільній крові [4], сироватці людини [10] та плазмі людини [3] показали, що препарат залишався стабільним у зразках з цільної крові при зберіганні при 4 °C, -20 ° C та -60 ° C протягом 9 тижнів. Однак значна деградація спостерігалася при зберіганні при 20 °C, майже 20% втрати після 20 тижнів зберігання [4].

Дослідження зі стійкості амисульпіриду та арипіпразолу були проведені з використанням плазми людини, гемолізованої цільної крові [8, 16], пероральної рідини та сироватки людини [16]. Амисульприд та арипіпразол у випробуваних концентраціях (15, 75 та 250 мкг/л) були стабільними у плазмі людини

протягом 3 циклів заморожування-відтавання, при температурі навколишнього середовища протягом 5 днів, при -20°C протягом 1 року та через 2 роки при -20°C [16]. В сироватці людини припіпразол був стабільним протягом 4 тижнів при зберіганні при температурі $2-8^{\circ}\text{C}$ [16]. Після зберігання при -20°C протягом 9 місяців вміст арипіпразолу в сироватці крові знизився на 31%, а при зберіганні при $2-8^{\circ}\text{C}$ протягом 6 місяців – на 39% [16].

Ілоперидон було досліджено на стабільність у пробах плазми на рівні 30, 300 та 8000 пг/мл під час трьох циклів заморожування/розтавання, також 6 годин при кімнатній температурі і 34 днів при -70°C [4]. Після зберігання при -20°C впродовж 3 місяців спостерігали зменшення концентрації до 13,9 % ілоперидону при концентрації 1,5 нг/мл, в той час як для концентрації 35 нг/мл такого ефекту не було виявлено.

Висновки. Таким чином, підготовка зразків залишається критичною для точності результатів. Неправильно підібрані методи через отримання забруднених екстрактів можуть скоротити термін експлуатації хроматографічної колонки або призвести до матричного ефекту.

РЕ та ТФЕ є ефективними з точки зору отримання чистих екстрактів і зменшення ефекту матриці, але вони також є трудомісткими, довготривалими і важкими для автоматизації в клінічних лабораторіях. В останнє десятиліття для автоматизації процесу екстракції були розроблені різні підходи, такі як мікротитрові планшети з 96 лунками, робототехнічні станції для обробки розчинів. Однак слід звернути увагу на прийнятні аналітичні параметри кожного аналізованого матеріалу, оскільки при багатокомпонентному скринінгу застосовуються так звані «компромісні» методи, внаслідок чого можливе зменшення концентрації чи навіть втрата досліджуваного засобу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. A Liquid Chromatography-Electrospray Ionization-Tandem Mass Spectrometry Method for Quantitation of Aripiprazole in Human Plasma. / Lin SN, Lamm L, Newton TF [et al] // J Anal Toxicol. 2009. 33(5). P.237-242.

2. An improved simple LC-MS/MS method for the measurement of serum aripiprazole and its major metabolite / Caloro M, Lionetto L, Cuomo I. [et al] // J Pharm Biomed Anal. 2012. 62. P. 135-139.
3. Aravagiri M. Determination of ziprasidone in human plasma by liquid chromatography-electrospray tandem mass spectrometry and its application to plasma level determination in schizophrenia patients / Aravagiri M, Marder SR, Pollock B. J // Chromatogr B. 2007. 847(2). P.237-244.
4. Assessment of the stability of 30 antipsychotic drugs in stored blood specimens. / Saar E, Gerostamoulos D, Drummer OH, Beyer J. // Forensic Sci Int. 2012. 215 (1-3). P.152-158.
5. Choong E, Rudaz S, Kottelat A, Guillarme D, Veuthey JL, Eap CB. Therapeutic drug monitoring of seven psychotropic drugs and four metabolites in human plasma by HPLC-MS. J Pharm Biomed Anal 2009;50(5):1000-8.
6. Development of an LC-MS/MS method for the simultaneous quantification of aripiprazole and dehydroaripiprazole in human plasma / Song M, Xu X, Hang T, Wen A, Yang L.// Anal Biochem. 2009. 385(2). P.270-277.
7. Di Rago M, Saar E, Rodda LN, Turfus S, Kotsos A, Gerostamoulos D, Drummer OH. Fast targeted analysis of 132 acidic and neutral drugs and poisons in whole blood using LC–MS/MS. Forensic Sci Int 2014;243(0):35-43.
8. Fast quantification of ten psychotropic drugs and metabolites in human plasma by ultra-high performance liquid chromatography tandem mass spectrometry for therapeutic drug monitoring / Ansermot N, Brawand-Amey M, Kottelat A, Eap CB. // J Chromatogr A. 2013. 1292. P.160-172.
9. Fisher DS, Partridge SJ, Handley SA [et al.] LC-MS/MS of some atypical antipsychotics in human plasma, serum, oral fluid and haemolysed whole blood. Forensic Sci Int 2013;229(1-3):145-50.
10. Hasselstrom J. Quantification of antidepressants and antipsychotics in human serum by precipitation and ultra high pressure liquid chromatography-tandem mass spectrometry. J Chromatogr B 2011;879(1):123-8.

11. High throughput identification and quantification of 16 antipsychotics and 8 major metabolites in serum using ultra-high performance liquid chromatography–tandem mass spectrometry / Patteet L, Maudens KE, Sabbe B [et al] // Clin Chim Acta. 2014. 429(0). P.51-58.
12. Kirchherr H, Kuhn-Velten WN. Quantitative determination of fortyeight antidepressants and antipsychotics in human serum by HPLC tandem mass spectrometry: a multi-level, single-sample approach. J Chromatogr B 2006;843(1):100-13.
13. Rapid liquid chromatography-tandem mass spectrometry method for quantification of ziprasidone in human plasma / Al-Dirbashi OY, Aboul-Enein HY, Al-Odaib A [et al.] // Biomed Chromatogr. 2006. 20(4). P.365-368.
14. Sampedro MC, Unceta N, Gomez-Caballero A. [et al]. Screening and quantification of antipsychotic drugs in human brain tissue by liquid chromatography-tandem mass spectrometry: Application to postmortem diagnostics of forensic interest. Forensic Science International 2012;219(1-3):172-80.
15. SPE-UPLC-MS/MS method for sensitive and rapid determination of aripiprazole in human plasma to support a bioequivalence study / Patel DP, Sharma P, Sanyal M, Shrivastav PS // J Chromatogr B. 2013. 925. P.20-25.
16. Stability of some atypical antipsychotics in human plasma, haemolysed whole blood, oral fluid, human serum and calf serum / Fisher DS, Partridge SJ, Handley SA, Flanagan RJ. // Forensic Sci Int. 2013. 229(13). P.151-156.
17. The use of dried blood spots for quantification of 15 antipsychotics and 7 metabolites with UPLC/MS/Ms / Patteet L, Maudens KE, Stove CP [et al.] // Drug Test Anal. 2015. 7(6). P.502-511.
18. Zhang G. Sensitive liquid chromatography/ tandem mass spectrometry method for the simultaneous determination of olanzapine, risperidone, 9-hydroxyrisperidone, clozapine, haloperidol and ziprasidone in rat brain tissue. / Zhang G, Terry AV, Bartlett MG. // J Chromatogr B. 2007. 858(1-2). P.276-281.

TECHNICAL SCIENCES

INFORMATIVE SYSTEM OF ESTIMATION OF QUALITY OF ACCEPTANCE OF PROJECT DECISIONS IS IN BUILDING

Gorbatyuk Ievgenii

Ph.D., Associate Professor

Terentyev Olexander

Professor, Doctor of Technical Sciences

Dolya Olena

Ph.D., Associate Professor

Serpinska Olha

Postgraduate

Kyiv National University of Construction and Architecture

Kyiv, Ukraine

Introductions. The increase of building volumes on the modern stage requires the increase of efficiency of acceptance of project decisions.

Modern project decisions it must be accepted taking into account operating descriptions of building building and wares that is based on the requirements of users. Application of the systems of estimation of quality of project decisions assists the increase of level of realization of project works.

Application of information technologies to the decision of these tasks allows to conduct these works at qualitatively new level. It is arrived at due to application of the developed interactive facilities of co-operation, support of users of different level of preparation, forming of layouts of screens, structures of menu, dialogue sequences. Information can turn out from different sources and investigated on the different levels of working out in detail. Increasing power of the system can be provided due to application of open architecture and possibility of down-scaling of the system with connecting as own so external applications, organization of modulenness of the application programs, flexible support of necessary configuration, support of open standards.

Aim. The aim of work is determination of questions of research of the modern systems of acceptance of project decisions, and also application of algorithms of optimization to the decision architectonically - plan tasks, creation of programmatic educational complex to the use in preparation of students of corresponding specialities.

Materials and methods. The informatively-technological planning examines the complex system of different project decisions. Such project decisions can be: architectonically-plan decisions, by volume of-plan decisions, economic decisions, organizational and technological decisions, and others like that.

Results and discussion.

To the methods of optimization, that can be used for the decision of tasks of architectonically-plan decisions, it is possible to take the methods of the linear programming, dynamic programming, optimization on columns.

Further consideration of optimization will be executed on the example of consideration of task on columns with the use of method of Floyd.

The main stages of decision of optimization of task by means of method of Floyd are:

- it is a construction of count and ribs of count;
- it is setting of background of size of plan of house;
- it is filling of matrices of lengths and routes;
- it is being of optimal way.

Will consider it on an example.

The mutual location of plan elements in an apartment can be removed by a chart in that vertical lines will be plan elements, and by ribs – copula between them (Fig. 1). The usual graphic model of apartment (plan) too can be presented as the flat graph the tops of that the corners of apartments serve as, and ribs-protections (partitions of wall). Apartments (plan elements) are interpreted as verges of this count, space for apartments – an endless verge is so adopted.

The optimal location of apartments (to contiguity them) is answered by a cycle that presents by a soba hamilton's line (what passes on all tops of count that marks an

apartment only on one the time) with the maximal (minimum) total value of ribs (Fig. 2). A method of decision of this task is base on resemblance with by the known task about a vagrant merchant.

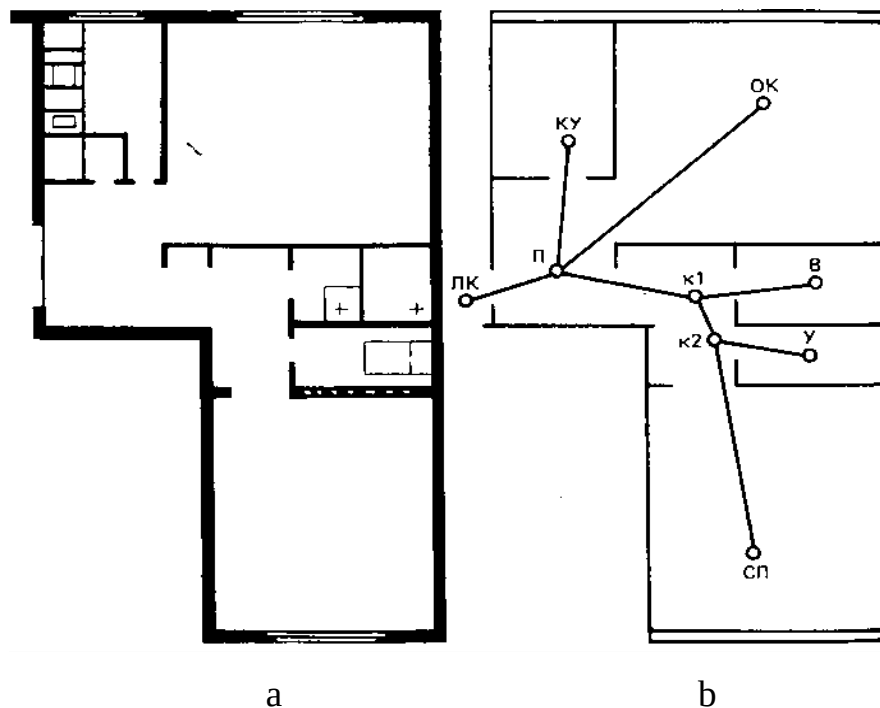


Fig. 1. Model of project decision of architectonically-building object with the different degree of abstraction: a – it is a plan, model as an ordinary graphic image; b – it is a chart of apartment

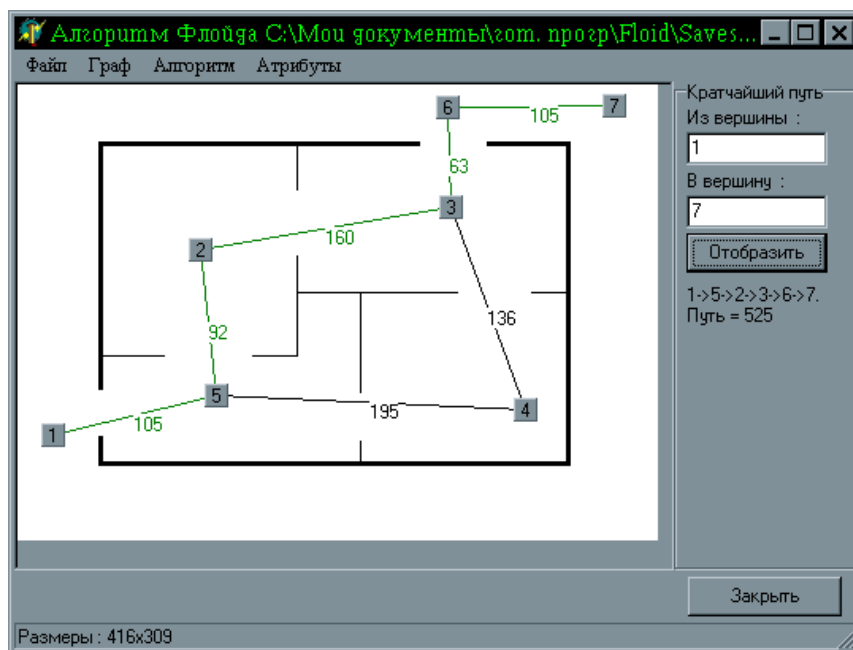


Fig. 2. A model of project decision is as a graphic image

Will enter conditional marks:

1, if a route passes from an apartment i in an apartment j ;

$$x_{ij} = \begin{cases} 1 & \text{if a route passes from apartment } i \text{ to apartment } j \\ 0 & \text{in opposite case.} \end{cases}$$

0, in opposite case.

Will consider the task of maximization (whether minimizations), coming from nature of estimation C_{ij} :

$$\sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^n C_{ij} x_{ij} > \max(\min) \quad (1)$$

at terms:

$$\sum_{i=1}^n x_{ij} = 1; \quad (2)$$

$$\sum_{j=1}^n x_{ij} = 1; \quad (3)$$

$$u_i - u_j + n \cdot x_{ij} \leq n - 1. \quad (4)$$

Variables u_i , u_j take on integer positive values. A condition (4) provides the recurrence of routes of value and formal difference from the such adopted known task oh setting.

The interesting class of combinatorics tasks is folded by the such adopted tasks about coverages that touch being of minimum subset of ribs of this count, retaining all his tops. During some idealization a task can be used for determination of perspective structure of apartments and other objects that assume transformation, taking into account the change of requirements in functional copulas (contiguity, insulativity of apartments et cetera) in time.

Conclusions. As a result of implementation works are worked out programmatic modules of estimation of quality of project decisions that will realize the algorithms of Floyd, linear whole-number programming to Gomorra, dynamic programming, optimization on columns, executing visualization of project models in an iteration decision.

REFERENCES

1. Architecture of the informative system of diagnostics of the technical state of safe exploitation of building / Terent'jev O.O., Gorbatjuk Je.V., Dolja O.V., Ljashhenko T.A., Serpins'ka O.I. Kyiv: Management of Development of Complex Systems: collection of scientific works. Vol. 44. KNUBA, 2020.
2. Gorbatjuk Je.V., Terent'jev O.O., Dolja O.V., Borodynja V.V. Estimation of imperfection of building constructions is on the basis of fuzzy sets. The 2nd International scientific and practical conference “Scientific achievements of modern society” (October 9-11, 2019) Cognum Publishing House, Liverpool, United Kingdom. 2019. P.163-169.
3. Integrated models and methods of CAS of diagnostics of the technical state of constructions of building and building: textbook / O.O. Terent'jev, I.V. Rusan, Je.V. Gorbatjuk, I.S. Ivahnenko, O.V. Petrochenko, O.P. Kulikov. Kyiv: CP «Komprynt», 2019. 239.
4. Intellectual informative systems and technologies of diagnostics of the technical state of building : train aid / O.O. Terent'jev, I.V. Rusan, Je.V. Borodavka, Je.V., Gorbatjuk, K.I. Kyi'vs'ka. Kyiv: CP «Komprynt», 2019. 121.
5. Models, methods and information technology of diagnostics of the technical state of building constructions and building : monograph / V.M. Mihajlenko, O.O. Terent'jev, Je.Je. Shabala, K.I. Kyi'vs'ka, Je.V. Gorbatjuk. Kyiv: CP «Komprynt», 2017. 161.
6. Models and methods of the informative system of diagnostics of the technical state of building objects : textbook / V.M. Mihajlenko, I.V. Rusan, P.Je. Grygorovs'kyj, O.O. Terent'jev, A.T. Sviders'kyj, Je.V. Gorbatjuk. Kyiv: CP «Komprynt», 2018. 325.
7. Methods and models of damage of CAS of diagnostics of the technical state of building objects / Terent'jev O.O., Gorbatjuk Je.V., Dolja O.V., Kyi'vs'ka K.I., Azenko V.V., Borodynja V.V. Kyiv: Management of Development of Complex Systems: collection of scientific works. Vol. 38. KNUBA, 2020. P. 82–91.

8. Terent'jev O.O., Gorbatjuk Je.V., Serpins'ka O.I. Intellectual information technology of the system of diagnostics of the technical state of building objects. VII International scientific and practical conference “Management development of technologies”. Theme: Information technologies of development of maintenance of education (March 25-26, 2020). Kyiv: KNUBA. P. 97–98.

9. Gorbatyuk I.V., Terentyev O.O. Methodology of estimation of imperfection of building constructions on basis of fuzzy sets. The 14th International youth conference “Perspectives of science and education” (January 17, 2020). Slovo\word, New York, USA. 2020. P. 122-128.

COSTS FOR MAINTENANCE OF GAS NETWORKS TAKING INTO ACCOUNT THE HUMIDITY OF NATURAL GAS

Maksymiuk Serhii Orestovych

postgraduate student

Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas

Introductions. Despite significant reforms of Ukraine's energy sector over the last decade to EU standards, there is a lack of full operation of the natural gas market. This is due to the lack of competition between energy suppliers. The consumer is interested in concluding an agreement with any gas supplier on favorable terms. This requires that any of the gas suppliers understand the cost of delivering gas to the consumer in different parts of the country. There is a need to develop a methodology for estimating the production and technical costs of gas networks. At the same time, this system must take into account an important indicator of the quality of natural gas - its humidity. Due to the direct correlation between the humidity of natural gas and the corrosion processes it causes, and hence the cost of capital repairs and reconstruction of the pipeline.

Aim. In [1] we present an analysis of the spheres of influence of natural gas humidity on the production and technical costs of gas networks. This work continues the research topic and focuses on one of the types of considered production and technological costs (VTV), namely - the cost of gas for space heating.

Materials and methods. As mentioned above, a comprehensive methodology for determining the cost of network maintenance in conventional units should be adopted. Providers will then be able to assess the level of benefits in the provision of services in the territories where the consumers interested in them are located. Currently, there is no method, so the natural gas market in Ukraine is still monopolized.

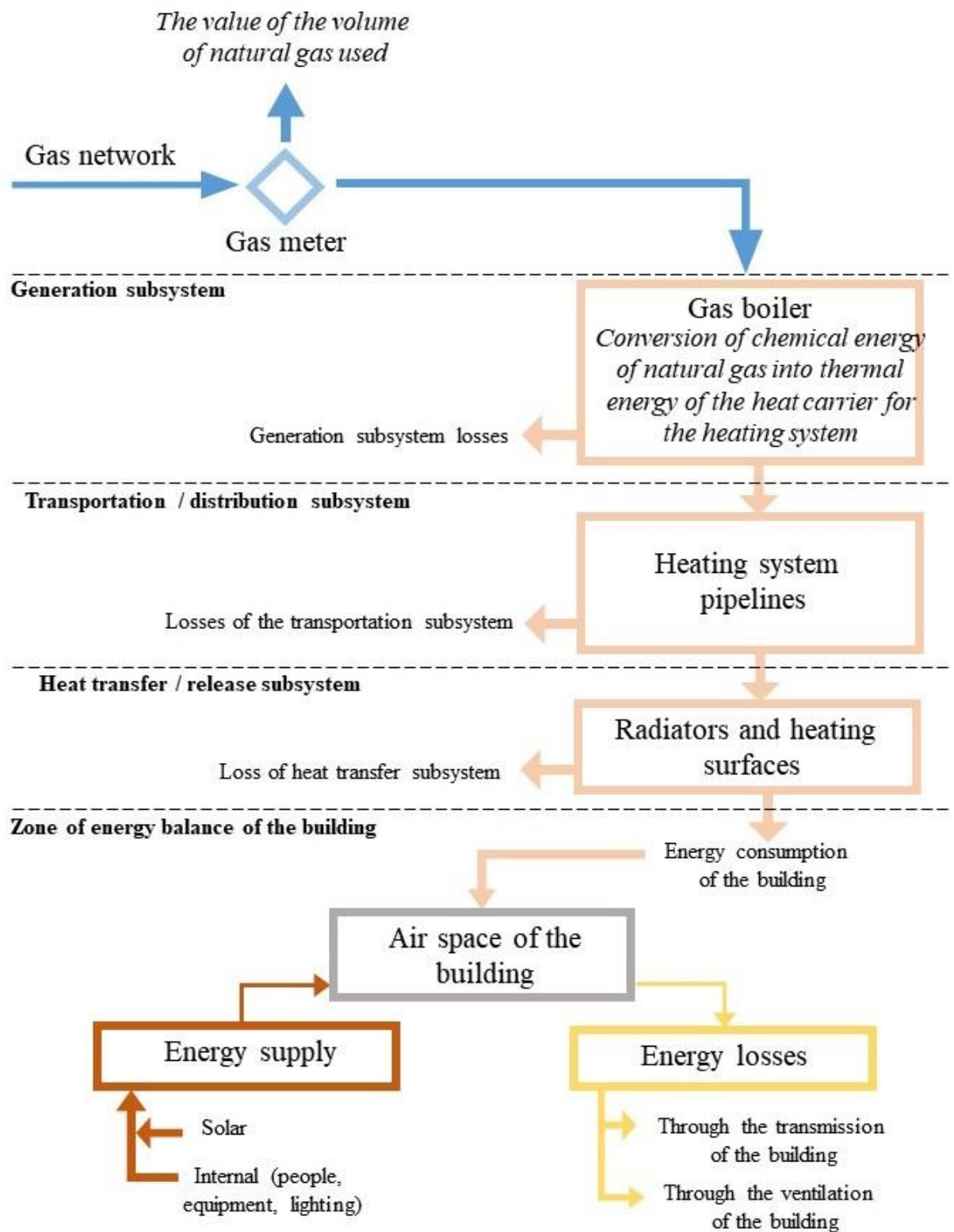


Figure 1. Scheme of energy conversion of natural gas for heating the building

According to [2], VTV of this type are determined by the readings of gas meters installed in front of the heater and the number of fracturing units where heating is performed, bringing the volume of gas consumed to standard conditions.

The meter indicator depends on the energy consumption level of the fracturing building. To determine this level, it is proposed to use the method of energy assessment of energy consumption by the heating system, which is given in [3].

Figure 1 shows the general scheme of energy transfer for heating the building, obtained from the combustion of natural gas.

As can be seen from the diagram, the sphere of influence of natural gas humidity on the production and technical costs of heating the building is only the generation subsystem. Here the chemical energy of natural gas is converted into thermal energy of the heating system coolant. The effect of humidity is due to a decrease in the energy of the natural gas flow and an increase in heat loss of the generation subsystem.

According to [4], the determination of the gas flow energy is based on the dependence of the change in flow rate and heat of combustion as a function of time, ie $Q(t)$ and $H(t)$, respectively.

The basic differentiated equation for determining the energy $e(t)$ is given by the formula:

$$E(t) = Q(t) \cdot H(t) \quad (1)$$

The amount of energy $E(t_n)$ flowing over a period of time from t_0 to t_n (for example, over a period of energy determination) is calculated by integrating formula (2) over time t :

$$E(t_n) = \int_0^{t_n} e(t)dt = \int_0^{t_n} H(t) \cdot q(t)dt. \quad (2)$$

The total heat loss of subsystems of production / heat generation [3] is calculated by the formula:

$$Q_{H,gen,ls} = Q_{H,gen,out} \cdot (1 - \eta_{H,gen}) / \eta_{H,gen}$$

where $\eta_{H,gen}$ - efficiency of subsystems of production / generation and accumulation of heat;

$Q_{h,gen,out,i}$ - output energy from subsystems of production / generation, W-h.

To take into account the decrease in efficiency from increasing the humidity of natural gas, you can use the method described in [5].

Conclusions. Thus, at the current stage of development of the natural gas market in Ukraine, it is necessary to develop a methodology for determining the cost of maintenance of gas networks, taking into account the humidity of the energy resource. In terms of production and technical costs for heating buildings of gas distribution points, the humidity of the gas affects the calorific value of natural gas and the efficiency of boilers.

1. Виробничо-технічні витрати газових мереж з врахуванням вологісних характеристик природного газу. // VII Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Сучасні виклики і актуальні проблеми науки, освіти та виробництва». – 2020. – С. ст. 146–148.
2. Методика визначення питомих виробничо-технологічних втрат природного газу під час його транспортування газорозподільними мережами [Електронний ресурс] // МІНІСТЕРСТВО ПАЛИВА ТА ЕНЕРГЕТИКИ УКРАЇНИ. – 2003. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0570-03#Text>.
3. ДСТУ А.2.2-12:2015 ЕНЕРГЕТИЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ БУДІВЕЛЬ. Метод розрахунку енергоспоживання при опаленні, охолодженні, вентиляції, освітленні та гарячому водопостачанні
4. ДСТУ/ISO 15112:2009 «Природний газ. Визначення енергії»
5. Дорошенко, Ю. І. "Дослідження впливу теплоти згорання газу на експлуатаційні параметри газових мереж." Міжнародний науковий журнал 6 (1) (2016): 8-10.

DEVELOPMENT OF A METHODOLOGY FOR ASSESSING THE QUALITY OF SERVICES FOR TECHNICAL MAINTENANCE AND REPAIR OF VEHICLES

Pernebekov Saken,

Candidate of Engineering, Professor,

Tortbayeva Dinara

Candidate of Engineering, Senior lecturer

Dzhunusbekov Aitmukhamed,

Candidate of Engineering, associate professor,

Alimbetova Karlygash

undergraduate

M.Auezov South Kazakhstan State University

Shymkent, Kazakhstan

A road traffic accident is an event that occurred during the movement of a vehicle on the road and with its participation, in which people were killed or injured, vehicles, cargo, structures were damaged.

One of the most important quality management tools in the field of services for the maintenance and repair of motor vehicles is the confirmation of the conformity of services. It should be noted that the object of mandatory confirmation of conformity can only be products put into circulation on the territory of Kazakhstan, i.e. services, including services for the maintenance and repair of vehicles, are moving into the scope of voluntary confirmation of conformity in the form of voluntary certification. However, it is obvious that the services for the maintenance and repair of vehicles have a great impact on the safety of life and property of citizens and the environment. Today, safety is the main factor determining consumer demand for a particular product or service. Hence, we can conclude that a competitive object on the market can be a product or service that meets the needs of consumers, primarily in terms of safety indicators. Therefore, the need for voluntary confirmation of compliance not only with the consumer properties of the quality of services, but also with safety indicators, becomes obvious. In addition, when assessing the safety of a vehicle

maintenance and repair service, it is necessary to take into account that any failure of a car due to poor-quality provision of services entails material damage to the consumer, which is also within the scope of the concept of «safety».

To date, a fundamentally new approach has been established to determine the minimum necessary requirements to ensure safety, taking into account the degree of risk of harm. In other words, there is a need to predict the occurrence of situations that may entail negative consequences, as well as the need to establish the maximum acceptable level of risk. At the moment, there are no methods for standardizing the level of risk of services for the maintenance and repair of vehicles. Therefore, for the effective implementation of new approaches to conformity assessment, it is necessary to develop such techniques.

The analysis of literary sources leads to the following conclusions:

- today the main emphasis in the assessment and confirmation compliance is done to ensure the manufacturer of the product (performer services) namely the safety of products (services);
- the entire system of technical requirements, the procedure for their development and approval, the procedure for exercising state control and confirmation of compliance with the requirements of mandatory and voluntary norms has radically changed;
- at present, the domestic regulatory framework still does not fully regulate many types of hazard factors, as well as the permissible levels of these factors and the permissible risks of non-compliance with these levels;
- the number of methods that take into account these issues is very small;
- applied certification schemes do not take into account risk, absent the possibility of its quantitative assessment and forecasting.

In this work, we carried out studies to determine possible options for improving the quality of services for the maintenance and repair of vehicles based on its quantitative assessment and identified the main stages of developing a methodology for quantitatively assessing the quality of maintenance services.

A feature of the processes of rendering services by car service enterprises is the presence of the consumer during their implementation.

Customer perceived quality services are always of the utmost importance, therefore the leaders of organizations, providing services, it is necessary to strive for the introduction of quantitative parameters that help evaluate service process and influence it.

But, unfortunately, despite the presence a large range of indicators, there is currently no consensus on the list properties and characteristics that make up quality of service. Manifold services and significant differences in their properties significantly complicate the development of methods for assessing the quality of services.

The peculiarity of the formation of consumer service quality assessment is what the consumer evaluates not only the end result of processes, but also the processes themselves.

Analysis of domestic and foreign management literature the quality of technical services shows that a number of questions to improve the quality of the services have not yet received due development. This situation exists without due regard to qualimetric methods, customer requirements, use of system and process approaches.

It should be noted here that the key moments of any activity proclaim quality and responsibility, where responsibility is considered as a prerequisite for quality assurance.

It is the quality of the elements that is fundamentally limits opportunities functioning synthesized of these systems. A certain quality of the system as a whole and its individual elements determines the effectiveness both the system itself and its individual elements. The very possibility change system efficiency depends on changes in the quality of its elements or its structure. Therefore, an important role in research quality plays a transition to quantitative estimates. It can be noted here that among all the works related with efficiency studies, reliability and quality, overwhelming most are devoted specifically to quantitative methods of assessment.

Since the assessment of the quality level is a set of operations related to the determination of the numerical value of the quality level of objects, it is possible to estimate quality to be considered as a special type of management function aimed at the formation of value judgments about the object of assessment.

Service quality is understood as a combination three components: completeness of implementation of the technologies declared by the client or provided for for this service of works, compliance with the technical conditions for the performance of work and compliance with the state serviced or refurbished knots, assemblies, systems to standard parameter values, the duration of the service.

Service quality assessment criteria can be accepted:

- minimization of deviations of actual service status parameters, repaired units, assemblies, systems from standard values;
- minimization of the client's loss of time using the car.

In the context of tough market competition between car service enterprises, in order to attract customers, additional quality characteristics of services can be established:

- identification of undeclared faults on adjacent units and assemblies;
- performance of services at a convenient time for the client, day of the week, period of the year;
- providing opportunities for the client visual observation of the performance of work on his car;
- customer consultation on operation car;
- creation of comfortable conditions for the client during his stay at the enterprise car service;

Service quality management is understood as a targeted complex impact on factors affecting quality indicators.

The quality of services for the maintenance and repair of vehicles depends on many components. For quality management at auto repair enterprises quality management systems are developed and implemented. Implementation of quality

management systems at auto repair enterprises allows increasing the indicators of the economic efficiency of maintenance and repairing services vehicles.

When implementing a management system quality must be supplied measurable quality objectives and quantify quality indicators. Therefore, the development of a quantitative assessing the quality of services for technical maintenance and repair is an urgent task.

The solution to this problem is is to determine the extreme point to which you can exploit machines with the following group decommissioning, with the main goal of performing maintenance and repair of these vehicles. The assigned task is multivariate, since during its solution, the features of each machine are taken into account, which are part of serving. The solution to the problem posed is broken in four main stages.

Formation of the car service market services should be carried out in such a way that the issues of providing the city with jobs are resolved for specialists, employment and employment of the population, reducing the unemployment rate. The high demand for auto repair services should become one of the factors in the growth of demand for qualified personnel and increase the level of their qualifications.

Complex implementation of the proposed activities in accordance with the developed principles will allow ensure the formation and further development of a civilized car service market.

Improving economic potential of the country requires an increase or at least stabilization of the production volumes of maintenance and repair of motor vehicles funds, which, in turn, requires the outstripping growth of modernization applied specialized equipments meeting conditions of high quality, including reliability, performance, reducing unit costs and increasing profitability of production.

Improving the methodology and creating criteria for determining the rational frequency of maintenance and repair of vehicles will improve the efficiency of management of production systems and technical operation of vehicles. In addition, the solution supplied tasks to improve the quality of services for the maintenance and

repair of vehicles will contribute to the creation of additional workplaces in enterprises this direction, as well as related systems.

As a result of the research the method of quantitative assessing the quality level of an object as the most promising in modern conditions.

REFERENCES

1. Авдонькин Ф.Н. Теоретические основы технической эксплуатации автомобилей: учебное пособие для вузов. - М.: Транспорт, 1985. - 215 с.

2. Леонов О.А. Разработка системы менеджмента качества для предприятий технического сервиса. - М.: РГАУ-МСХА им. К.А. Тимирязева, 2016. - 161 с.

3. Pernebekov S. and others. Main models of optimizing indicators of reability of motor vehicles / Proceedings of the V International scientific conference «Industrial technologies and engineering» ICITE-2018, Volume III. M.Auesov SKSU. Shymkent, Kazakhstan. 2018. Pp. 220-223.

FORMATION OF THE AGREED EXPERT GROUPS

Alexander Stenin,

Dr. Science, professor

Victor Pasko,

Ph.D. (Engineering), associate professor

Maria Soldatova,

Ph.D. (Engineering), senior lecture

The Department of technical cybernetic

NTUU "Igor Sikorsky Kyiv polytechnic institute"

Irina Drozdovych,

Ph.D. (Engineering), senior researcher

Institute of telecommunications and global

information space of NAS of Ukraine, Kyiv

Sergey Stenin,

Specialized laboratory for expertise and research

Head of department expertise and research of

chemical and industrial products

State customs service of Ukraine, Kyiv

Introduction. The various issues related to the use of expert assessment methods closely related to each other, and an unsuccessful solution to even one of them may cast doubt on the success of the examination as a whole. This fact requires considering all emerging issues in close interdependence and interdependence. It known that the approach in which objects studied as integral sets of interrelated elements called a system approach.

When considering the methods of expert evaluation, optimization issues become particularly important in the case of the study of a certain method of expert evaluation as a system, when the elements of the system are separate stages of expert evaluation. One of the most important stages of using expert assessment in sociological and technical research is the selection of experts. The specific features of the various methods of expert evaluation leave a certain imprint on the set of requirements that experts must meet. The problem of selecting experts is one of the most complex in the theory and practice of expert research.

For a group of experts as a whole, it is much more difficult to obtain quantitative characteristics similar to those of an individual expert. Some characteristics are unique for the group and have no analogues for an individual expert. When analyzing the activities of a group of experts, the effectiveness of the work also depends on how much the informal structure of the group coincides with the formal one [1-3].

The decision on the formation of expert groups can be carried out both using analytical methods and using a sociometric approach. The use of the sociometric approach is more advantageous in comparison with analytical methods in the acquisition of expert working groups from the real experts.

Problem statement. From the General list of experts, it is necessary to form one or more expert groups with the maximum value of the sociometric indicator. Since sociological research must take into account the full range of features of the object or process under study, applicants are formed into separate groups of specialists of a certain profile. In the future, only one specialist can be selected from these groups to a specially formed expert group.

Problem solution. The essence of the proposed sociometric approach to mutual competence is that applicants to the expert group are asked to answer a number of questions-criteria aimed at identifying their relationships, mutual assessments of personal competence and behavior in direct communication. For example, as a criterion for cooperation, each expert can be asked the question: "With whom did you want (did not want) to work together on the expert assessment of the object or process under study, taking into account the competence of this person?" Response data is entered in a special table. The table is structured in such a way that all experts are divided into groups, the number of which corresponds to the future number of experts in the expert group. Each group of experts consists of specialists of a certain profile, necessary for the sociological study of a particular object or process. Only one expert will be selected from each group in the future. This construction of the table is associated with its analysis based on the Veitch diagram method [4], which makes

it possible to obtain one or more expert groups with the maximum sociometric indicator in a finite number of steps.

Let the map of the survey of experts from the General list have the form of table 1.

According to the table, the formation of an expert group consisting of three experts is considered. Each of the three experts is a specialist in a specific area of object or process research. Let's denote these areas by X, Y, Z. Experts from the General list in these areas are denoted by x_i , y_i , z_i , respectively. The corresponding cells in this table show the result of each expert's response to the question-criterion. A value of +1 means positive choice, - 1 – negative choice, 0 – neutral choice. The personal position of each expert in the relationship system can quantitatively described by a number, as the sum of estimates of individual values of the column corresponding to this expert.

Table 1.

The map of the survey of experts

General list		experts in the field of X				experts in the field of Y				experts in the field of Z			
		x1	x2	x3	x4	y1	y2	y3	y4	z1	z2	z3	z4
experts in the field of X	x1	-	-	-	-	0	0	-1	1	1	0	0	1
	x2	-	-	-	-	1	0	0	-1	0	0	-1	1
	x3	-	-	-	-	1	0	0	0	-1	0	0	0
	x4	-	-	-	-	-1	1	0	0	1	1	1	0
experts in the field of Y	y1	-1	0	0	1	-	-	-	-	1	0	0	1
	y2	1	0	0	0	-	-	-	-	1	-1	0	0
	y3	0	0	1	1	-	-	-	-	1	1	0	0
	y4	1	1	0	0	-	-	-	-	-1	1	0	0
experts in the field of Z	z1	-1	0	0	0	1	0	0	0	-	-	-	-
	z2	1	0	0	1	0	1	-1	0	-	-	-	-
	z3	1	1	0	0	-1	1	0	0	-	-	-	-
	z4	0	1	1	0	0	0	1	1	-	-	-	-
Σ		2	3	2	3	1	3	-1	1	3	2	0	3

The generalized sociometric indicator **A** of the study group of experts calculated using the formula [5,6]:

$$A = \sum_{i=1}^n Axi + Ayi + Azi \quad (1)$$

where Axi , Ayi , Azi – sociometric indicators of an individual expert, n – the number of experts from each area X, Y, Z (this number is the same and in this case equals 4).

The number of groups of specialists in the research fields of an object or process (in this case it is 3) is determined by the complexity of the studied object or process that requires the involvement of experts to assess the whole object of study as a whole and its individual characteristics.

Table 1 shows that the generalized sociometric indicator of the entire study group of experts is positive and high enough ($A=22$), which is a sign of good socio-psychological compatibility of the members of the entire study group.

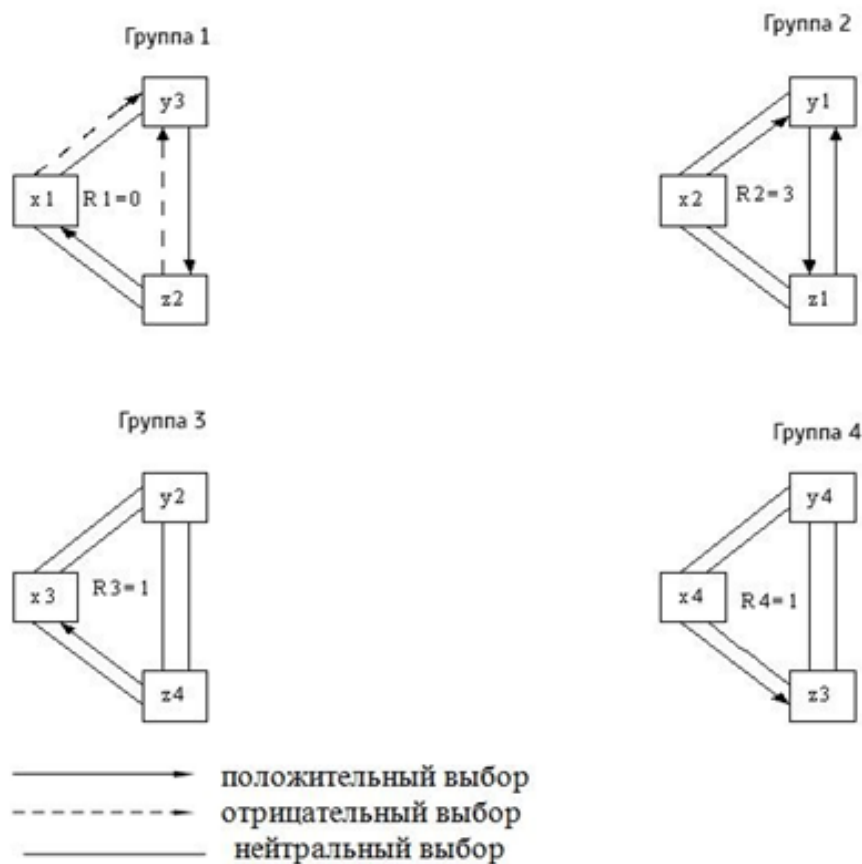


Fig. 1. Graphical representation of interactions in groups

Further, in contrast to the known works [5,6], the task is to form expert groups (in this case, $n=4$), the structure of relationships in which would be positive, and search for a group (or groups) with the highest private sociometric indicator R_i , determined on the basis of a graphical representation of interactions in each group.

An example of such a graphical representation of randomly selected expert groups $x_1-y_3-z_2$; $x_2-y_1-z_1$; $x_3-y_2-z_4$; $x_4-y_4-z_3$, taking into account the data in table 1, is shown in figure 1.

As shown in Fig.1 the second group, which has a positive relationship and is quite high $R_2 = 3$ (in this case, $R_{\max} = 6$), looks most preferable in the sense indicated earlier. The first group ($R_1 = 0$ and negative relationships) is the least preferred. Naturally, such a choice of expert groups is undesirable and not optimal.

Thus, based on the survey map of experts, it is necessary to analyze all possible combinations of experts from different areas of research of the object or process and select groups with the maximum sociometric indicator

$$\sum_{i=1}^n R_i \rightarrow \max. \quad (2)$$

It is easy to make sure that the maximum number of options for forming an expert group of experts from different research areas (in this case, it is a group of experts-x, a group of experts-y, a group of experts-z) will be determined by the formula

$$N_{\text{exp}} = n^m, \quad (3)$$

where n - the number of experts in each of the groups under consideration by research area (в нашем случае $n=4$); m — число экспертов в формируемых группах (в нашем случае $m=3$). In particular, in our case, for table 1 $N_{\text{exp}} = 64$.

Next, it is necessary to form non-overlapping combinations from the received N_{exp} expert groups of the $N_{\text{эк}}$ (in other words, the same expert cannot be part of several expert groups at the same time). After that, choose from the resulting number of sets of $N_{\text{эк}}$ those that have the maximum sociometric indicator.

The analysis showed that the number of such sets of $N_{\partial K}$ determined by the formula

$$N_{\partial K} = \prod_{i=0}^{n-1} (n-i)^{m-1}. \quad (4)$$

In particular, in our case, $N_{\partial K}=576$.

The above procedure for finding and forming the most effective expert groups for the study of a particular object or process at large values of n and m is quite time-consuming. For simplicity procedure for forming expert groups it is proposed to use the Veitch diagram method [4].

Using the example of table 1, the procedure for forming from the total number of sets of $N_{\partial K}$ only those for which there are positive relationships within expert groups and conditions (2). The following pair matrices $Y+X+$, $Z+X+$, $Z+Y+$ of the mutual survey are formed (Fig. 2).

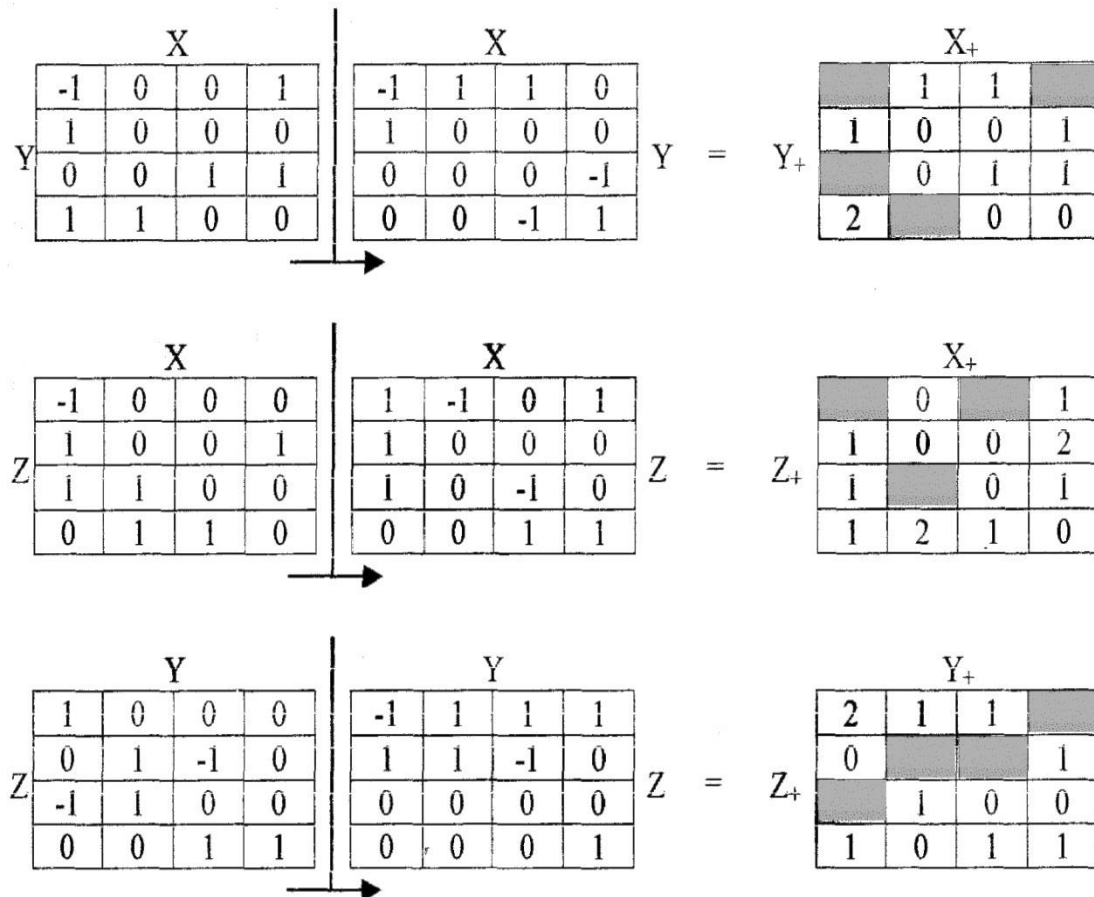


Fig. 2. Build of matrixes of mutual survey

This greatly simplifies the selection procedure, since if two members of the expert groups have a negative relationship, any third expert not fix anything. This situation corresponds to the shaded cells in the combination summary table. In the remaining cells, the sum of the corresponding elements of the matrices $Y+X+$, $Z+X+$, $Z+Y+$ is written (see table 2). Naturally, the number of such pairwise convolutions will, in General, determined by the values n and m . Then a summary table of the obtained private tables is formed (in Fig.1 on the right), which has the form of table 2.

Table 2.

Summary table of combinations $Y_{+}X_{+}Z_{+}$																
	Y_{1+}				Y_{2+}				Y_{3+}				Y_{4+}			
	x_1	x_2	x_3	x_4	x_1	x_2	x_3	x_4	x_1	x_2	x_3	x_4	x_1	x_2	x_3	x_4
z_1		3				1		3		1		3				
z_2		1	1										4		1	3
z_3					3		1	3			1	2	3			1
z_4		4	3		2	2	1	1		3	3	2	4		2	1

From potential combinations (table 2) it is necessary to define a set of such disjoint combinations, for which the criterion (2) reaches a maximum.

As a rule, there may be several such combinations.

The algorithm of formation and analysis is as follows. Select the row with the minimum number of elements. Next, all elements of this row considered as follows: the corresponding rows and columns crossed out relative to the selected element. In particular, in our case, the new shortened summary matrix will take the following form (table 3).

Table 3.

Shortened summary table of combinations $Y+X+Z+$									
	Y_{1+}			Y_{2+}			Y_{3+}		
	x_2	x_3	x_4	x_2	x_3	x_4	x_2	x_3	x_4
z_1	3			1		3	1		3
z_3					1	3		1	2
z_4	4	3		2	1	1	3	3	2

In the new shortened table, the row with the minimum number of elements selected again and all the elements of this row viewed, and the corresponding rows and columns crossed out again for each element, and so on.

In our case, table 3 is final. There is one set of expert groups for table 3 data $\{z_{1y4x1}, z_{1y1x2}, z_{3y2x4}, z_{4y3x3}\}$ with

$$\sum_{i=1}^n R_i = 13 = \max.$$

Since several equal expert groups, it is necessary to introduce an additional external criterion for the final selection of the best one.

Conclusion. This approach significantly simplifies the procedure for finding the optimal composition of the expert group from the point of view of maximizing the sociometric indicator. In addition, it can also use to answer a number of different questions. In this case, tables of type 1 overlap, and the values of the corresponding cells in each table added together. Then the final table processed in the above way.

Literature

1. Postnikov V. M. Analysis of approaches to forming the composition of an expert group focused on preparation and decision-making. Moscow: Bauman Moscow state technical University, Science and education, No.5, 2012. - P. 332-344. DOI: 10.7463/0512.0360720
2. Postnikov V. M., Spiridonov S. B. Approach to increasing the level of consistency of expert opinions when choosing a variant of the information processing system development. Moscow: Bauman Moscow state technical University, Science and education, No. 6, 2013. - P. 333-350. DOI: 10.7463/0613.0574220
3. Ledeneva, T. M., Nedikova T. N., Startsev A.V. On the coordination of expert assessments in the group selection problem // Modern complex management systems, International scientific and technical conferences. Voronezh, 2003, Vol. 2, P. 350-353.

4. Veitch Edward W. A Chart Method for Simplifying Truth Functions, Transactions of the 1952 ACM Annual Meeting, ACM Annual Conference/Annual Meeting «Pittsburgh», ACM, NY, 1952 -P. 127—133. DOI:10.1145/609784.609801
5. Krukovsky, Ya. V. Sociometric analysis of relations in social groups: methods of training and self-organization. Sociology of education facing new challenges. Omsk: journal "SOCIS" of the Russian Academy of Sciences, OmSU, 2003, -P. 127-136.
6. Zaikin V. A. Interrelation of sociometric structure and type of group moral decision. Social psychology and society. No. 2, 2013. - P. 94-106.

THE PERSPECTIVE OF PSYLLIUM CELLULAR TISSUE FOR USING IN THE MEAT PRODUCTION

Strashynskyi I. M.,

C.T.S.,

Pasichnyi V. M.,

Д.Т.С,

Grechko V. V.,

post-graduate

National University of Food Technologies

c. Kyiv, Ukraine

Introduction. One of the most perspective ingredients for the meat industry is psyllium cellular tissue. The cellular tissue from flea plantain (PC) can be used as a biological active additive, as a gelling agent & as an agelator. Psyllium is mainly grown in the western areas of India, such as Rajasthan and Gujarat. The harvest is collected once a year in winter time.

The most valuable part of flea plantain is its outer shell, which is 26–32 % from the whole volume. The shell is sorted according to the level of the cleaning & the color. It has the capability to absorb the water creating the mucus. The mucus mainly consists of soluble & very much branched jelling polysaccharides – arabinoxylans

(85%), which can make strong gels. Thanks to this capability it is very perspective & useful to use this kind of cellular tissue in the food industry.

According to the content of the plant fibers psyllium 14 times exceeds the oat brans. The seeds of flea plantain have high hygroscopy and can absorb the moisture 10 – 16 times more than their own weight. In the main content of flea plantain there are 24,6 % of food fibers, where 19,6 % are insoluble and 5,0 % are soluble. 70 % of the seeds shell are soluble fibers and 30 % are insoluble.

As a result of the interaction with the liquid psyllium swells thanks to particular hydrophilic fibers, absorbing the main part of the water in the digestive tract. The seeds of the flea plantain are prebiotics – functional food ingredient, which

under the regular using guarantee favourable affect to the whole body, consequently we get the increasing of the biological activity of the intestinal tract microflora.

The flea plantain seeds are nutritious surrounding for the bacterias, which deject the development of different pathogens and synthetize some vital materials – vitamins, amino acids and ferments. The daily consumption is from 3 to 10 g, for children the daily consumption is 3 g of the seeds.

The main functions, which the cellular tissue makes in the human body are detoxifying, the normalization of the intestinal tract motor function; the purgation of the intestinal tract from the toxics, including high-density metals; the stimulation of the intercellular fluid outflow which contains the toxics; the normalization of the carbohydrate metabolism, the slow down of the digesting process and the taking up of the fat and carbohydrates; the slow down of the insulin secretion, the decreasing of the insulin levels in the sugar & in the blood; protective function against the cancer of the intestinal tract; the reduction of the side effects of the beam-therapy; the immune system reinforcement.

The cellular tissue of the psyllium has a white color & the highest hydration in the ratio 1:30-35. It is used in the pickle for meat syringing, in the meat products for

The psyllium cellular tissue has too high capability to join the water and carries out such a functions for food industry:

- joining & skinning effect in the bread products which contain gluten;
- great effect under the very small dozes (for instance: extended shelf life);
- the possibility to interact with other functional ingredients;
- the using as a gelatinizing agent, viscosity increasing agent.

Work aim. To analize the perspective of psyllium cellular tissue usage for meat products production. To detirmine the marks of the stabilityof the emulsion and of the emulsive capability for the psyllium cellular tissue with different hydration before & after the frost/defrost.

Research methods. цього визначали об'єм емульгованого шару.

The stability of the emulsion was found by the heating under the temperature 80°C during 30 min and the cooling with the running water during 15 min. Then four calibrated centrifugal 50 cm³ test-tubes were filled with the emulsion and were centrifuged under the rate frequency 500 c⁻¹ during 5 min. After that the volume of the emulgated layer was found.

The stability of the emulsion, % was found according to the formula:

$$CE = V_1/V_2 \cdot 100, \quad (1)$$

where V_1 – the volume of the emulgated oil, cm³;

V_2 – the general volume, cm³.

The emulsive capability was determined after the centrifuge process of the compound under the rate frequency 500 c⁻¹ during 10 min. After that the volume of the emulgated oil was found.

The emulsive capability, % was found according to the formula:

$$E3 = V_1/V_2 \cdot 100, \quad (2)$$

where V_1 – the volume of the emulgated oil, cm³;

V_2 – the general volume, cm³.

The results and the discussion.

For the research, shown in the table, it was chosen the rational concentrations of the gels with PC, which are (1:35, 1:40, 1:45, 1:50) consequently. 50ml of sunflower oil was added to the samples with further emulgating.

Table 1 – The figures of the stability of the emulsion and of the emulsive capability of the hydrogenated psyllium cellular

Recipe	EC,%	ES,%
PC: water – 1:35	78	45
PC: water – 1:40	60	43
PC: water – 1:45	46	40
PC: water – 1:50	40	38
Under the frost in the thickness till -18 °C		

PC: water – 1:35	82	46
PC: water – 1:40	74	48
PC: water – 1:45	68	51
PC: water – 1:50	50	55
Under the heating (under $80 \pm 2^{\circ}\text{C}$)		
PC: water – 1:35	80	47
PC: water – 1:40	72	49
PC: water – 1:45	64	50
PC: water – 1:50	44	57

Conclusion. The emulsions from the PC in the hydration (1:50) showed 48-16 % less figures of EC and ES in comparison with the samples in the hydration 1:35. But, the shown figures of these emulsions are high enough that give the opportunity to claim about the high PC capability to emulgation. The process of frost/defrost & the heating (up to the temperature $80 \pm 2^{\circ}\text{C}$) also influence the gels with PC positively. EC in the sample (PC:water – 1:35) after the frost 5,13 % increases in comparison with the control.

Literarure.

1. Antipova, L. V., Glotova, I. A., & Rogov, I. A. (2009). The methods of the meat & meat products research. The science and education modern problems , 1, 22-32.
2. <https://kharkov.prom.ua/p777498912-psilium-psilium-psyllium.html>

ES IST FANTASTISCH !

Заяць Ярослав Ігорович

Провідний фахівець,
Державний науково-дослідний експертно-криміналістичний центр
Міністерства внутрішніх справ України,
м. Київ, Україна

Ковальова Діана Олександрівна,

Подулько Олег Володимирович,

Беднарчук Микола Степанович

к.т.н, проф.

Судові експерти

Львівський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр
Міністерства внутрішніх справ України
м. Львів, Україна

Вступ

«ES IST FANTASTISCH!» - це відоме у цілому Світі словосполучення, яким німці висловлюють захоплення, позитивне здивування, коли стикаються з чимось неймовірним, грандіозним, фантастичним...

Цю фразу також можуть сказати чимало пересічних споживачів у різних країнах світу, у яких не один десяток років безвідмовно служить морозилка «Liebherr» чи акустична система «Sharp», велосипед «Cube» чи телефон мобільний «Nokia», інші довговічні та високофункціональні ужиткові товари.

Означене, як правило, стосується складнотехнічних виробів (електричних побутових машин, радіоелектронних виробів тощо). Але багаторічний практичний досвід дослідження споживних (важливих для споживача) властивостей ужиткових товарів дозволяє стверджувати, що унікальні за довговічністю функціонування вироби, які без перебільшення можна назвати «перлинами виробничої діяльності», є і в інших групах побутових товарів.

Тому створення інформаційного банку даних про ужиткові товари (конструктивні особливості, матеріали та способи виготовлення тощо) з унікальними споживними властивостями доцільно вважати актуальним

напрямом сучасних наукових досліджень, оскільки накопичення перевіреного часом передового досвіду виробництва безумовно сприятиме майбутньому прогресу у відповідних сферах людського життя.

Мета роботи

Комплексне дослідження споживних властивостей унікального за довговічністю ужиткового товару з метою: накопичення та рекомендації для реалізації у сучасних умовах позитивного досвіду минулих років, популяризації високоякісних товарів та їх виробників.

Матеріали і методи

Об'єктом дослідження є побутове взуття, жіночі літні напівчеревики 39 розміру (250 мм), повноти G, призначене для активного відпочинку, тренувань, аматорських занять спортом тощо – тренінги (кросівки), з верхом з натуральної ворсової шкіри (велюр з шкур великої рогатої худоби та свиней) яскравих кольорів (блакитного червоного та жовтого) хромового дублення; підошва з бортиком, яка виготовлена з двох горизонтальних шарів пластмас жовтого і червоного кольорів, з матеріалом верху з'єднана способом лиття під тиском (на підошві наявні сліди від литників); взуття без підкладки, без каблука.

Конструкція заготовки верху складається з цільної кругової союзки (заготовка верху має лише один вертикальний шов у п'ятковій частині), розширеного заднього зовнішнього ремня, підсилюючих накладок з натуральної шкіри в носковій частині та зі штучної шкіри – у верхній частині берців (паралельно грані сліду з обох сторін взуття). Оздоблення взуття здійснено за рахунок поєднання матеріалів різного кольору та фактури, а також наскрізної перфорації (накладки на берцях).

Для дослідження використано класичний алгоритм органолептичного дослідження взуття, який у практиці роботи експертів відомий як сукупність раціональних прийомів, які дозволяють шляхом огляду, промацування, відтягування деталей, порівняння їх розташування, форми і розмірів у півпарі і парі взуття виявити недоліки і, за необхідності, встановити їх розміри за допомогою вимірювальних інструментів

Результати і обговорення

Досліджуване взуття (рис. 1) виготовлено у Чехословаччині, перебуває в експлуатації понад 25 років, експлуатується періодично (за потребою), відповідно до призначення (заняття фізкультурою, піші прогулянки у місті, походи у ліс та у гори, екскурсійні поїздки тощо) й під час роботи на присадибній ділянці (догляд за квітами, прибирання подвір'я тощо).



Рис. 1. Загальний вигляд взуття та його маркування

Догляд за взуттям у період здійснюється відповідно до правил догляду за шкіряним взуттям.

При огляді взуття за означеним вище алгоритмом встановлено наступне.

При дослідженні носкової частини взуття встановлено, що у ньому відсутні жорсткі підноси, носкова частина сформована якісно. Промацуванням союзок встановлено, що для цих деталей використані щільні матеріали, на яких все ще наявний ворс. При детальному огляді строчок, якими з'єднані деталі в носковій частині взуття, встановлено, що усі строчки розташовані правильно (паралельно до краю деталей), з однаковою частотою та утягнутістю. Деталі обох півпар взуття парні за довжиною, матеріалом, кольором, відтінком, висотою ворсу, розташування строчок, перфорацією та іншими оздобленнями. Передні кінці берців спрямовані до центру носкової частини, краї підкладки в передній частині берців та по краю не виступають, краї зовнішніх деталей оброблені. Вимірюванням встановлено, що перекося деталей відсутній, а матеріали верху не мають вад і дефектів, які помітні неозброєним оком.

При дослідженні п'яtkової частини взуття встановлено, що розширені фігурні задні зовнішні реміні розташовані чітко вертикально, перпендикулярно до підошви; строчки, якими вони пришиті, не пошкоджені, однакові за розміром, рівномірно утягнуті. Напівжорсткі задники надійно приклеєні до деталей верху та підкладки, не мають вилягання країв чи загнутої всередину взуття; їх стійкість та пружність додатково забезпечують розширені задні зовнішні реміні.

При огляді обох напівпар взуття з внутрішньої сторони встановлено, що воно парне за висотою берців, задників, задинок і товщиною підошви у п'яtkовій частині. У взутті якісно пристрочені союзки та задинки, відсутні недоліки на деталях верху заготовки, нависання деталей верху над підошвою складає 2-3 мм і відбулось, на нашу думку, внаслідок тривалої експлуатації, товщина підошви в обох напівпарах однакова.

При дослідженні підошов встановлено, що: на них збереглось заводське маркування країни-виробника та розміру взуття у геленковій частині; стан

ходової поверхні залишається функціональним, а ймовірні недоліки формування підошви (пагорбки, впадини від неправильного простилання сліду тощо) – відсутні; підошви парні за довжиною та шириною; на підошвах зберігся протектор (крім крайнього сегменту п'яткової частини обох напівпар, який по довжині сліду має розмір 40-45 мм); бортик підошов обох напівпар не пошкоджений, по всьому периметру обох напівпар взуття підошви прилягають до матеріалу верху щільно та надійно, скуповдження матеріалу верху вище грані сліду підошви не виявлено; гнучкість обох напівпар взуття у пучках залишається хорошою; тріщин матеріалу підошви та відшарування окремих елементів підошви, які мають різний колір, не виявлено.

Утримуючим пристосуванням взуття є бавовняні пласкі шнурівки шириною 6 мм, білого кольору, з алюмінієвими наконечниками довжиною 12 мм, які протягнуті у 5 круглих отворів у берцях; металеві блочки відсутні, але завдяки підсилюючій накладці - отвори для шнурівок досі не деформовані, розташовані на однаковій відстані від краю деталей та один від одного.

Завдяки суцільному Y-подібному накладному підсилюючому ременю, який має ширину 40 мм в основі (по грані сліду у носковій частині) та 20 мм у берцях, а також суцільній круговій союзці - носково-союзкова частина взуття є монолітною і в частині з'єднання носка-союзки та союзки-берців за весь час експлуатації не могла бути пошкоджена.

Язички взуття виготовлені з того ж матеріалу, що і кругова союзка – з велюру зі шкіри хромового дублення зі шкур великої рогатої худоби, яскравого (блакитного) кольору. Ширина язичка вгорі складає 65 мм та забезпечує захист від тиску шнурівок, ширина внизу – 50 мм, довжина – 100 мм (на 10 мм більша, ніж довжина крил берців для шнурування); для уникнення сповзання язичка (відхилення від серединної лінії взуття) при ходінні у його верхній частині (на рівні другого та третього отворів для шнурування) є проріз, через який пропускаються шнурівки.

При огляді взуття всередині встановлено відсутність розривів матеріалів верху, плям та забруднень виробничого характеру, складок та горбистості на вкладній устілці.

Послідовним промацуванням внутрішньої поверхні верху і устілки встановлено відсутність складок, грубих швів, не закріплених кінців нитки, пагорбків, а також правильність вклеювання вкладних устілок.

Взуття не має заднього внутрішнього ремня та підкладки під деталями верху, а їх функцію виконує матеріал верху (лицевий шар велюру з шкур великої рогатої, який є матеріалом верху, повернуто всередину взуття, до стопи). Верхній край берців окантовано (обрамлено) смужкою штучної шкіри яскравого (жовтого) кольору на трикотажній основі, яка має ширину 30 мм та прошита до берців одним швом; за весь час експлуатації м'який верхній кант лише у п'ятковій частині має не наскрізні тріщини. На обох напівпарах з внутрішньої сторони всередині взуття на окантувальній стрічці нанесено виробниче маркування розміру взуття (250) та повноти (G), а також заводське цифрове маркування.

При огляді взуття на опорній поверхні встановлено, що обидві напівпари взуття стійкі, а носкова частина в обох напівпарах піднята на 18-22 мм.

Висновки

Комплексне дослідження ужиткових товарів, які надзвичайно тривалою працездатністю (надійністю, довговічністю тощо) довели свою унікальність, та створення інформаційного банку даних про такі товари – доцільно вважати актуальним напрямом сучасних наукових досліджень. Окремого дослідження потребують усі чинники формування унікальних виробів (вихідні матеріали, технології виготовлення, устаткування, кваліфікація модельєрів-конструкторів та працівників виробництва тощо).

ВІДХИЛЕННЯ ГЕОІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ ВІЙСЬКОВОГО ПРИЗНАЧЕННЯ ПРИ ВИЗНАЧЕННІ КООРДИНАТ ВІДНОСНО КАТАЛОГУ КООРДИНАТ ГЕОДЕЗИЧНИХ ПУНКТІВ

Кравець Тарас Мирославович

к.г.н, викладач

Щерба Андрій Анатолійович

к.т.н, старший викладач

Національна академії сухопутних військ
імені гетьмана Петра Сагайдачного
м. Львів, Україна

Вступ. Вирішення різного роду військових завдань неможливе без використання космічних технологій, навігаційного забезпечення за рахунок використання глобальних навігаційних супутникових систем (ГНСС).

Космічні технології дають змогу з високою вірогідністю вирішувати військові завдання: оцінювання характеристик точності озброєння; забезпечення високої точності під час випробувань і застосування модернізованих і перспективних систем озброєння; функціонування систем зброї на "непідготовленому" полі бою; оперативного приведення систем озброєння в готовність до застосування; функціональної сумісності під час спільних дій у коаліційних збройних угрупованнях; забезпечення точних оперативних цілевказівок, можливостей точкових ударів і мінімізації супутніх руйнувань; організації віртуальних полігонів і зниження витрат під час бойової підготовки підрозділів; упровадження диспетчерських інформаційних технологій та інформаційних систем (розвідки, навігації, систем зв'язку та передачі даних тощо). Проте основою всіх цих переваг і функцій є визначення координат, на базі яких і відкриваються всі ці можливості.

Метою роботи є представлення результатів аналізу геоінформаційних технологій у військових підрозділах на прикладі програмного забезпечення "Кропива", "Укроп", "Artos" та Базальт М, зокрема порівняння точності

визначення координат приладами відносно каталогу координат геодезичних пунктів та списку координат пунктів спеціальних геодезичних мереж.

Матеріали і методи. Дослідження проведено на основі аналізу наявних літературних джерел по даній тематиці та практичного застосування програм "Кропива", "Укроп", "Artos" та Базальт М, порівняння точності визначення координат й побудову на їх основі власних рекомендацій. Проведено експериментальні дослідження щодо здійснення визначення координат за допомогою програмного забезпечення без перешкод, які б заважали проходженню супутникового сигналу, та з перешкодами, на основі якого побудовано висновки.

Результати. На базі наявного доступу до супутникових навігаційних систем створено ряд приладів і програмного забезпечення, основою яких є визначення координат, проте порівняння точності визначення координат і перешкоди, які можуть вплинути на точність визначення координат чи часові показники зйомки не розкрито належним чином в літературі. Інформація про особливості та точність визначення координат за допомогою ПАК "Кропива", "Укроп", "Artos" відсутня, а для "Базальт-М" потребує уточнення.

Для усунення цієї прогалини нами було здійснено аналіз ГНСС і ГІС у військових підрозділах на прикладі ПАК "Кропива", "Укроп", "Artos" та "Базальт-М", зокрема порівняння точності визначення координат приладами відносно каталогу координат геодезичних пунктів та списку координат пунктів спеціальних геодезичних мереж.

Принцип визначення місцеположення об'єкта на земній поверхні з використанням ГНСС заснований на вимірюванні віддалі від НКА до приймача супутникових сигналів і обчисленні за цими віддальми координат об'єкта (просторова засічка). Дані сфери є сукупністю точок, розташованих на вимірній віддалі до одного з супутників. Точки перетину сфер і визначають місцеположення антени апаратури користувача ГНСС.

З метою встановлення дійсної точності визначення прямокутних координат точок апаратурою ПАК "Кропива", "Укроп", "Artos" та "Базальт-М"

при певних умовах було проведено натурний експеримент. Суть експерименту полягала у визначенні прямокутних координат точки ПАК "Кропива", "Укроп", "Artos" та "Базальт-М" при певних умовах. Прямокутні координати цієї точки повинні бути визначені іншим методом (відомі) з точністю, вищою від роботи апаратури ПАК "Кропива", "Укроп", "Artos" та "Базальт-М". Для цього було здійснено вибірку з каталогу координат геодезичних пунктів М-35-ХІХ розділу Б пункт полігонометрії за каталогом №209 "Газовая, башня".

На точність визначення координат впливає декілька чинників: по-перше – алгоритм роботи ПАК; по-друге – характеристика апаратного засобу, який визначає координати; по-третє – сприятливість умов спостереження (відкритість неба, альманах супутників, в момент виміру, інші джерела похибок).

Під час проведення експерименту було визначено, що характеристика апаратного засобу, на який встановлене програмне забезпечення безпосередньо впливає на швидкість визначення координат. Так одночасно запустивши програми визначення координат виявлено, що координати ПАК "Кропива" на телефоні Samsung A7 були визначені протягом 3 секунд, аналогічним програмним забезпеченням на планшеті координати були визначені через 1,5 хвилини. Всі прилади, зображені на визначили координати від 1 хвилини до 3 хвилин після ввімкнення, за винятком телефону Samsung A7.

Увімкнувши усі прилади та програми було зроблено 3 виміри на одній точці перший – відразу після ввімкнення, другий – через 15 хв, третій – через 30 хв. Це було здійснено з метою підвищення достовірності та надійності вимірів, уникнення випадкових похибок визначення прямокутних координат.

Провівши порівняння вимірів та визначення відхилення від еталонних даних різним програмним забезпеченням, зауважуємо, що відразу після включення MilChat надає похибку – 3 м, "Базальт-М" – 9 м, Кропива – 15 м, "Artos" – 14 м, "Укроп" – 28 м. (таблиця 1)

Таблиця 1.

Перевірка точності визначення координат ГІС

Після ввімкнення									
Координати Еталонні (пункт ДГМ)						X	5525241		
						Y	5286193		Похибка, м
Мілчат		X1	5525249	X2	5525227	X	5525238	3	3
		Y1	5286189	Y2	5286201	Y	5286195	-2	
Базальт М		X1	5525217	X2	5525240	X	5525228,5	12,5	9
		Y1	5286181	Y2	5286195	Y	5286188	5	
Кропива (мапа)		X1	5525251	X2	5525292	X	5525271,5	-30,5	15
		Y1	5286191	Y2	5286194	Y	5286192,5	0,5	
Артос		X1	5525278	X2	5525240	X	5525259	-18	14
		Y1	5286201	Y2	5286200	Y	5286200,5	-7,5	
Укроп		X1	5525230	X2	5525208	X	5525219	22	28
		Y1	5286226	Y2	5286228	Y	5286227	-34	
Через 15 хв									
Мілчат		X1	5525252	X2	5525228	X	5525240	1	3
		Y1	5286195	Y2	5286201	Y	5286198	-5	
Базальт М		X1	5525250	X2	5525236	X	5525243	-2	1
		Y1	5286190	Y2	5286200	Y	5286195	-2	
Кропива (мапа)		X1	5525246	x2	5525231	X	5525238,5	2,5	1,5
		Y1	5286191	Y2	5286193	Y	5286192	1	
Артос		X1	5525235	x2	5525256	X	5525245,5	-4,5	3
		Y1	5286196	Y2	5286208	Y	5286202	-9	
Укроп		X1	5525240	X2	5525218	X	5525229	12	22
		Y1	5286225	Y2	5286227	Y	5286226	-33	
Через 30 хв									
Мілчат		X1	5525248	X2	5525234	X	5525241	0	2,5
		Y1	5286200	Y2	5286200	Y	5286200	-7	
Базальт М		X1	5525248	X2	5525237	X	5525242,5	-1,5	1
		Y1	5286192	Y2	5286200	Y	5286196	-3	
Кропива (мапа)		X1	5525247	X2	5525234	X	5525240,5	0,5	0,75
		Y1	5286189	Y2	5286194	Y	5286191,5	1,5	
Артос		X1	5525249	X2	5525264	X	5525256,5	-15,5	3
		Y1	5286196	Y2	5286205	Y	5286200,5	-7,5	
Укроп		X1	5525231	X2	5525207	X	5525219	22	20
		Y1	5286212	Y2	5286212	Y	5286212	-19	

Найменша похибка відразу після ввімкнення в програмного забезпечення MilChat, проте потрібно врахувати, що "Кропива" надала на телефоні координати в 1-2 рази швидше від всіх інших приладів, та точність не зазнала значного відхилення від інших програм.

Провівши порівняння вимірів та визначення відхилення через 15 хвилин після ввімкнення, MilChat надає похибку – 3 м, "Базальт-М" – 1 м, "Кропива" – 1,5 м, "Artos" – 3 м, "Укроп" – 22 м. Отже, MilChat продовжив індикацію даних

з такою ж похибкою, "Базальт-М" покращив точність визначення координат з 9 м до 1 м, "Кропива" – з 15 м до 1,5 м, "Artos" – з 14 м до 3 м, а "Укроп" – з 28 м до 22 м. Всі прилади, працюючи на точці 15 хв. покращили точність визначення координат, за винятком MilChat.

Через 30 хв. після ввімкнення MilChat надає похибку – 2,5 м, "Базальт-М" – 1 м, "Кропива" – 0,75 м, "Artos" – 3 м, "Укроп" – 20 м. Отже, MilChat, "Базальт-М" і "Artos" не змінили точності визначень, "Кропива" покращила точність до 0,75 м., а "Укроп" з 22 до 20 метрів.

Проаналізувавши результати вимірів, можна скласти залежність тривалості виконання вимірів на точці і точності визначення координат. Проте після 30 хв. показники не змінюються і залишаються стабільними не зважаючи на тривалість вимірів, для цього було продовжено вимірювання з фіксацією точності в часових інтервалах 45 хв., 1 год. і 1 год. 30 хв., проте дані приладів не змінилися.

Отже, до 30 хвилин точність визначення координат змінюється, особливо помітні зміни у результатах після увімкнення (так званого "холодного старту") з результатами через 30 хв. роботи. З часом точність визначення координат зростає. Це обумовлено кількістю НКА, сигнали з яких прийняті приймачем до роботи і величиною G-DOP – фактором геометричного розташування робочого сузір'я супутників.

Висновок. На основі проведених досліджень з'ясовано, що ГНСС зовнішні фактори впливають на точність та час визначення координат. Дані результати задовольняють вимоги до топогеодезичної прив'язки позицій, постів і пунктів РВіА. Істотне значення має відкритість небесної сфери. Робота приладу в населених пунктах густої забудови, в ущелині або в інших умовах закритості неба можлива нестабільна точність визначень. При виборі точки, координати якої визначаються командир повинен забезпечити максимальну відкритість небесної сфери, та при оцінці точності визначення координат керуватися вирахованою приладом серединною помилкою. За аналізом точності визначення координат найвищу точність продемонстрували СН-3003М

"Базальт-М" та ПАК "Кропива". Інші засоби відповідають вимогам щодо точності топогеодезичної прив'язки, але показали дещо гірший результат у порівнянні з СН-3003М та ПАК "Кропива".

GEOGRAPHICAL SCIENCES

ГЕОЕКОЛОГІЧНІ НАСЛІДКИ ПРОМИСЛОВОГО ПТАХІВНИЦТВА В УКРАЇНІ

Гавриленко Олена Петрівна,
кандидат географічних наук, доцент
Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
м. Київ, Україна

Вступ. В умовах скорочення придатних для господарського освоєння територій і багатоцільової експлуатації природних ресурсів неминучим стає зростання навантаження на всі компоненти природного середовища. Через виснаження природних ресурсів та їх витратне споживання частішають екологічні конфлікти, наслідки яких складно прогнозувати. До найбільш уразливих компонентів належать поверхневі водойми і ґрунтові води, атмосферне повітря, ґрунти і біота. Залежно від характеру та ступеня антропогенного навантаження, конфліктні ситуації можуть бути спричинені виснаженням запасів природних ресурсів через їхнє неефективне використання, порушенням механізмів їхнього відновлення, забрудненням навколишнього середовища, зникненням рідкісних і унікальних природних об'єктів тощо.

Мета роботи. Обґрунтувати геоекологічні наслідки впливу промислового птахівництва на компоненти природного середовища та життєдіяльність населення (на прикладі ТОВ «Вінницька птахофабрика»).

Матеріали і методи. Агропромисловий комплекс Вінницької області є одним з найпотужніших в Україні, переважно завдяки продуктивним чорноземам, частка яких становить 21% земельних ресурсів регіону [2]. Ступінь сільськогосподарського освоєння Вінницької області становить 77%, а в окремих адміністративних районах доходить до 88%. Зважаючи на відмінності у веденні сільського господарства і переважні різновиди ґрунтів,

область поділено на чотири спеціалізовані зони: 1) Північну, де вирощують зернові культури на чорноземах типових і реградованих; 2) Центральну, де зернові культури поєднуються з вирощуванням цукрових буряків, садівництвом і молочно-м'ясним скотарством на сірих лісових ґрунтах; 3) Придністерську з чорноземами типовими і темно-сірими лісовими ґрунтами, де сформувався сприятливий мікроклімат для вирощування виноградників, садово-ягідних і баштанних культур; 4) Південно-Східну з чорноземними і темно-сірими лісовими ґрунтами, на яких вирощуються технічні культури (рис. 1).



Рис. 1. Спеціалізовані сільськогосподарські зони Вінницької області

У тваринництві переважає молочно-м'ясне скотарство і свинарство; розвинені птахівництво, ставкове рибництво та бджільництво. За даними Головного управління статистики [1], станом на 1 січня 2019 року в області налічувалося 239,4 тис голів великої рогатої худоби і 32588,6 тис голів птиці. Найбільша питома вага у загальному виробництві м'яса в області припадає на птахівництво (85%), що обумовлено меншими витратами на вирощування

птиці, аніж інших свійських тварин. Галузь птахівництва має найшвидшу віддачу вкладених коштів, що робить її найбільш привабливою для інвестування [4]. Однією з найбільших в Україні та Європі є ТОВ «Вінницька птахофабрика», яка має потужність 440 тис т м'яса птиці щороку.

Результати і обговорення. ТОВ «Вінницька птахофабрика» (ВПФ) є дочірньою компанією ПАТ «Миронівський Хлібопродукт» (МХП), найбільшого експортеру курятини в Україні. МХП налічує більше 30 підприємств, що проводять діяльність у 14 регіонах України, та охоплює близько 55% українського ринку промислового виробництва курятини. До складу ВПФ входять філії «Переробний комплекс» та «Птахокомплекс». ВПФ виробляє 277,803 т курятини щороку [6].

Будівництво першої черги ВПФ розпочалося 2010 року, другої – 2017 року і досі триває. Нині філія «Птахокомплекс» площею близько 27 тис га складається з трьох відділень, 17 бригад з вирощування курей і 38 пташників у кожній бригаді. Бригади розташовуються на території двох районів та 9 сільських рад Вінницької області. Філія «Переробний комплекс», введена у експлуатацію 2012 року, базується на території Ладизинської міської ради. Станом на початок 2019 року підприємство виготовляло 374,4 тис т готової продукції на рік [5].

Функціонування ВПФ негативно впливає практично на всі компоненти природного середовища та життєдіяльність навколишніх населених пунктів. Серед підприємств-забруднювачів атмосферного повітря Вінницькій області ВПФ посідає друге місце, поступаючись лише Ладизинській теплової електростанції (ТЕС). Філія «Птахокомплекс» у Тростянецькому районі тільки за 2018 рік викинула у атмосферне повітря 3,7 тис т забруднювальних речовин (3,8% від загального обсягу); у Тульчинському районі – 3,1 тис т (3,2%) [2], що значно менше, ніж у попередні роки (рис. 2).

Вирощування курчат-бройлерів супроводжується виділенням у атмосферне повітря парникових газів, що сприяє зміні клімату. Однією бригадою ВПФ щороку в повітря викидається 726,6369 т метану, 0,0457 т

оксиду азоту та 25248,26 т діоксиду вуглецю. Також до атмосфери потрапляє аміак (0,832974 т/рік), гідроокис натрію (1,71 т/рік), оксид вуглецю (114,078 т/рік), сірководень (0,226618 т/рік), фенол (0,017499 т/рік), речовини у вигляді твердих суспендованих часток (133,746142 т/рік) тощо [3].

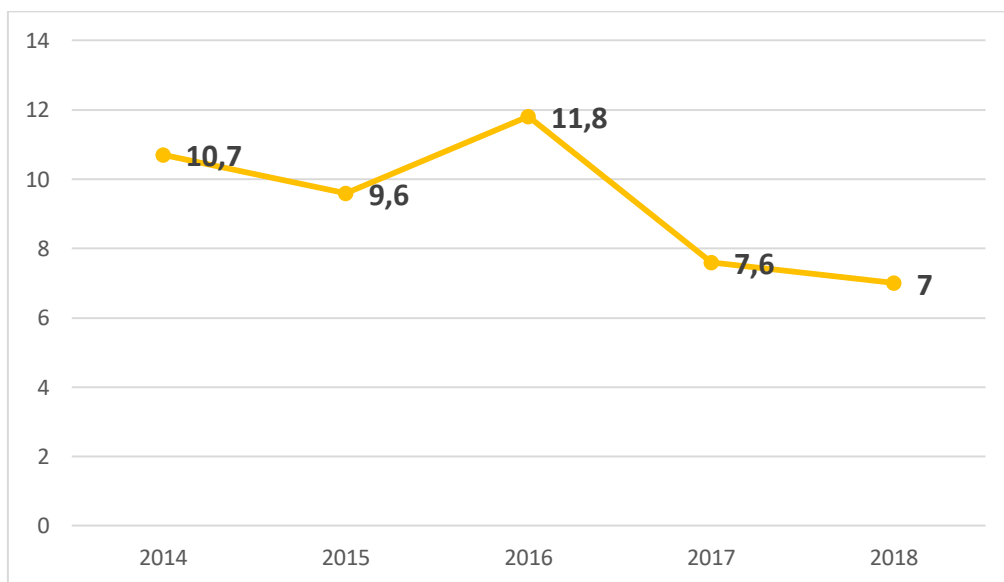


Рис. 2. Динаміка викидів у атмосферне повітря (відсотків) філіями «Птахокомплекс» в Тульчинському і Тростянецькому районах

Крім забруднення повітря, діяльність ВПФ негативно позначається на стані ґрунтового покриву навколишніх територій. Не зважаючи на утворення 300 тис т курячого посліду щороку, фабрика має лише одне офіційне послідосховище на території Тростянецького району. Курячий послід зазвичай зберігається прямо на полях під відкритим небом, не закріплений стінками з боків, що призводить до бактеріального зараження ґрунтів. Надмірне забруднення ґрунтів неодмінно спричинює забруднення ґрунтових вод.

Згідно чинного законодавства, кожну курячу бригаду має бути оточено санітарно-захисною зоною, засадженою чагарниками принаймні на 50% її ширини, а будь-яка сторона у напрямку житлової забудови має включати деревно-чагарникові смуги шириною не менше 50 м. Створені таким чином «зелені бар'єри» призначені послабити неприємні запахи та інші негативні

наслідки промислового вирощування птиці. Насправді ж санітарно-захисні зони, виділені навколо кожної бригади, є не більш ніж відкритим простором між бригадою і найближчою будівлею.

ВПФ є одним з найбільших водоспоживачів області. У 2018 році нею використано 4% від загального водокористування області та 5% від загального водоспоживання в басейні річки Південний Буг. Водночас у водойми було скинуто 0,23 млн м³ зворотних вод, недостатньо очищених від хлоридів, алюмінію, завислих речовин, синтетичних поверхнево-активних речовин (СПАР), фосфатів [2]. Крім цього, водні об'єкти забруднюються аміаком, молекулярним азотом, сірководнем і патогенними організмами, які потрапляють туди разом з курячим гноєм і талими водами. Це, своєю чергою, спричинює зменшення вмісту кисню у воді, евтрофікацію водойм, загибель риби та різке погіршення якості питної води.

Бригади ВПФ розташовані у безпосередній близькості до природних водойм, зокрема до річки Сільниці, притоки Південного Бугу (рис. 3). Відстань від бригади до річки менше 500 м значно підвищує ризик потрапляння забруднювальних речовин до водойми. Жодного разу, з початку будівництва ВПФ, не було досліджено кумулятивний вплив на довкілля в Тульчинському районі, де знаходяться два великих підприємства – філія «Птахокомплекс» та Ладизинська ТЕС. При цьому відстань від ТЕС до деяких бригад ВПФ становить менше 5 км. Обидва підприємства забруднюють атмосферне повітря, ґрунти, поверхневі й підземні води Вінницької області, а також утворюють величезну кількість відходів.

Геоecологічні наслідки промислового вирощування птиці на ВПФ є небезпечними не лише для природного середовища, але й для жителів навколишніх населених пунктів. Вони потерпають від пилу та смороду, безперервного руху великогабаритних вантажівок, що руйнує їхні будинки та розбиває дороги. Стан здоров'я місцевих мешканців погіршується внаслідок забруднення повітря, водойм і ґрунтів, у тому числі пестицидами, зберігання посліду на полях та застосування використаної на ВПФ води для зрошення.



Рис. 3. Розташування бригад птахофабрики відносно водних об'єктів

Не зважаючи на численні звернення членів місцевих громад, компанія не оприлюднює достовірну інформацію щодо негативних наслідків своєї роботи. Протягом багатьох років МХП обіцяє побудувати об'їзну дорогу для мінімізації впливу вібрації, смороду і пилу, створити захисні бар'єри навколо курників, а також компенсувати мешканцям шкоду, спричинену інтенсивним рухом вантажівок сільськими дорогами. Поки що нічого з обіцяного не виконується, будівлі селян і дороги продовжують руйнуватися, а у колодязях знижується рівень води.

Висновки. Серед аграрних підприємств-забруднювачів навколишнього середовища Вінницької області провідну роль відіграє діяльність ТОВ «Вінницька птахофабрика». За обсягом викидів забруднювальних речовин і парникових газів у атмосферне повітря підприємство поступається лише Ладижинській ТЕС. Скидання у природні водойми недоочищених стоків та

потрапляння туди разом з талими водами курячого гною призводить до евтрофікації водних об'єктів, загибелі риби та погіршення якості питної води. Надмірне внесення пестицидів і бактеріальне зараження ґрунтів спричинює забруднення ґрунтових вод. Нерозв'язаною проблемою залишається утворення величезної кількості відходів у вигляді курячого посліду, який зберігається прямо на полях під відкритим небом.

Мінімізація наслідків від діяльності ВПФ на довкілля, життєдіяльність і здоров'я населення потребує швидкої модернізації всього виробничого циклу. Певні кроки в цьому напрямі вже зроблено. Наприкінці 2019 року введено у експлуатацію першу чергу комплексу «Біогаз Ладижин» потужністю 12 МВт у с. Василівка Тульчинського району, що дозволить значно зменшити обсяги органічних відходів від курчат-бройлерів. Крім цього, біогазовий комплекс вироблятиме біодобрива з високим умістом необхідних рослинам елементів живлення, що у майбутньому дозволить знизити пестицидне навантаження на ґрунти. Очікуване заміщення природного газу за рахунок виробництва «зеленої» електроенергії сприятиме істотному скороченню викидів парникових газів у атмосферу.

Список літератури

1. Головне управління статистики у Вінницькій області. URL: <http://www.vn.ukrstat.gov.ua/index.php/statistical-information/arhiv2019/6202--1995-2010.html>
2. Доповідь про стан навколишнього природного середовища у Вінницькій області за 2018 рік. Вінниця: Державне управління охорони навколишнього природного середовища у Вінницькій області. 2019. 229 с.
3. Звіт з оцінки впливу на навколишнє середовище для 55 бригади з вирощування курчат-бройлерів ТОВ «Вінницька птахофабрика». Київ, 2018. 498 с.

4. Недбалюк О.О., Полеся В. М. Розвиток галузі тваринництва Вінниччини: тенденції та перспективи. Економіка, Фінанси, Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2017, № 5. С. 143-160.
5. ТОВ «Вінницька птахофабрика ПРАТ «МХП». URL: <https://www.mhp.com.ua/uk/operations/op-vinnitskaja-ptitsefabrika-oao-mkhp>
6. Non-Financial Report 2018. MHP Sustainable Development. URL: <https://www.mhp.com.ua/library/file/mhp-nfr-2018-eng-6-links.pdf>

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ЛАНДШАФТНО-ЕКОЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ ДЛЯ ЦІЛЕЙ ОПТИМІЗАЦІЇ МІСЬКИХ ПРИРОДООХОРОННИХ ТЕРИТОРІЙ

Циганок Євген Юрійович,
аспірант

Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
м. Київ, Україна

Вступ. Потужний антропогенний тиск на довкілля, в першу чергу характерний для сучасних міст, неминуче призводить до суттєвої трансформації ландшафтів, тому нині надзвичайно актуальним є вирішення проблеми підтримки ландшафтного різноманіття міських територій. До того ж розташована в межах міста природоохоронна територія (ПОТ) автоматично є складовою частиною його зеленої зони. Виконання водночас природоохоронної та рекреаційної функцій є запорукою надмірного антропогенного навантаження на ці території. Подібний вплив та докорінне перетворення ландшафтних комплексів ПОТ потребує широкого вивчення та вирішення спектру геоекологічних проблем, пов'язаних із функціонуванням цих територій. Характер такого роду проблем обумовлений порушеннями у системі «природа-людина-господарство», які найкраще ідентифікуються за допомогою ландшафтно-екологічного аналізу (ЛЕА).

Мета роботи. Розробити алгоритм і встановити послідовність досліджень, спрямованих на реалізацію ландшафтно-екологічного підходу до оптимізації функціонування міських природоохоронних територій.

Матеріали і методи. Наукове обґрунтування системи оптимізаційних заходів для забезпечення найефективнішої реалізації провідних функцій ПОТ передбачає насамперед комплексне вивчення та аналіз природних комплексів в цілому, їх територіальної структури, формування та функціонування. Однак нині існує значна кількість підходів, які можуть бути основою подібних досліджень, зокрема геоекологічний, еколого-геохімічний, конструктивно-

техноекологічний, геосистемний, комплексно-біологічний, екосистемний. Причому превалюють дослідження з використанням останніх двох підходів.

Є підстави вважати, що саме ландшафтно-екологічний підхід до оптимізації міських ПОТ є найбільш дієвим та ефективним. Саме в рамках цього підходу якнайкраще реалізується наукове обґрунтування екологічної політики та оптимізації системи природокористування в межах заповідних територій. Отримані результати можуть бути використані при оцінці фінансових, матеріальних і організаційних витрат, потрібних для ефективного планування заходів з охорони, відновлення і збереження ландшафтних комплексів ПОТ з врахуванням їх природоохоронної та рекреаційної функцій.

Аналіз літературних джерел та досліджень, присвячених ЛЕА території, оцінці екологічних ситуацій та оптимізації на їх основі систем природокористування (К.І. Геренчук, М.Д. Гродзинський, В.М. Гуцуляк, Г.С. Макуніна, Л.Л. Малишева, Ю.А. Олішевська, К.А. Позаченюк, В.С. Преображенського, Г.І. Рудько, В.М. Самойленко, В.В., О.П. Гавриленко, Стецюк, Л.П. Царик, І.Г. Черваньов, Л.М. Шевченко та ін.) показав, що незважаючи на цілеспрямовану орієнтацію на вирішення екологічних проблем, нагальною є потреба в ландшафтно-екологічних дослідженнях на регіональному та особливо на локальному рівнях, які є основою інтегральної ландшафтно-екологічної оцінки території. Дотепер відсутній комплексний ЛЕА систем природоохоронного та рекреаційного природокористування, необхідний для наукового обґрунтування планувальних заходів в межах міських ПОТ [1].

Результати і обговорення. Природоохоронні території (ПОТ), як невід’ємна складова частина зеленої зони міста, позитивно впливають на якість атмосферного повітря і кліматичні умови міського середовища, підвищують його привабливість, сприяють збереженню біорізноманіття міських ландшафтів, забезпечують сприятливі умови для відпочинку міського населення [2]. Ефективним засобом сучасної організації відпочинку населення із обов’язковим врахуванням природних умов та ресурсів усіх без виключення міських територій, змін стану міського довкілля під впливом рекреаційної

діяльності та збереження особливо цінних ландшафтних комплексів може стати оптимізація функціонування ПОТ. Цей свого роду різновид планувальної діяльності є одним з ефективних екологічно орієнтованих засобів управління природокористуванням і важливим інструментом охорони довкілля, який забезпечує реалізацію основоположних напрямів політики сталого розвитку. В той же час це дозволить збалансувати природоохоронне та рекреаційне природокористування.

Ландшафтно-екологічний підхід в свою чергу дає змогу на основі інтерпретації методичних прийомів і принципів ландшафтознавства та екології вивчати природні геосистеми, ландшафтні комплекси, їх компоненти та властивості, а також проблеми взаємодії з ними людини, які реалізуються через конкретні соціально- та природно обумовлені види природокористування [1]. Також активно залучаються методичні положення конструктивної географії, актуальним напрямком якої є дослідження екологічного стану системи «природа-господарство-суспільство» з метою її оптимізації, на основі системного, географічного і екологічного підходів.

Виходячи з цього, ЛЕА не вичерпується вивченням властивостей ландшафтного комплексу як природно-історичного тіла, його природною складовою є його аналіз як об'єкта господарського використання та впливу, оцінки ступеня його антропогенної перетвореності, стійкості, надійності і функціонування сформованих в процесі природокористування ландшафтно-технічних систем, обґрунтування рішень на відповідній стадії проектування нових чи оптимізації функціонування вже існуючих заповідних територій [3].

Для реалізації ландшафтно-екологічного підходу до оптимізації функціонування міської ПОТ необхідно дотримуватися рекомендованого загального порядку досліджень (рис. 1). Спочатку потрібно сформулювати завдання, визначити програму та об'єкт дослідження, вивчити літературні, фондові та картографічні матеріали, які стосуються досліджуваної території.



Рис. 1. Алгоритм ландшафтно-екологічних досліджень для оптимізації функціонування міських ПОТ

Базисним та основоположним етапом є ландшафтознавчий аналіз території, який полягає у виявленні функціональних і структурно-генетичних властивостей природних комплексів як об'єктів природокористування. Це дозволить з'ясувати специфіку взаємодії та взаємовпливу компонентів ландшафту й ландшафтоутворюючих факторів, а також дослідити просторово-часову структурно-функціональну ландшафтну організацію

території. Результатом цього етапу досліджень, на якому базуються всі наступні розробки, має стати серія тематичних компонентних карт природних умов території та карта відновлених ландшафтів з розгорнутою легендою та наступною всебічною характеристикою ландшафтів, зовнішні фізіономічні риси яких нерозривно пов'язанні з їх генезисом та внутрішнім змістом, виявляють чітку кореляцію з їх функціональними властивостями й слугують індикаторами їх господарського використання.

Значення цих картографічних матеріалів полягає у відображенні загальних рис та властивостей ландшафтних комплексів у систематизованому вигляді, найбільш прийнятному для комплексного сприйняття [3, 4].

Наступний етап ЛЕА полягає у вивченні показників динаміки, спрямованості та інтенсивності сучасних несприятливих фізико-географічних процесів на території дослідження, а також факторів, які сприяють їх активізації. Зважаючи на те, що негативним впливам на природу бажано запобігати ще до появи негативних наслідків, необхідно систематизувати впливи, пов'язані з усіма видами природокористування, що склались у межах досліджуваної території.

Найкраще це зробити у вигляді інвентаризації всіх можливих джерел і факторів антропогенних впливів на природне середовище заповідної території. Це дозволить виявити наявні конфлікти природокористування та конфліктні ситуації, і класифікувати їх за часом виникнення (минулі, успадковані, сучасні), характером проявів деструктивних процесів (епізодичний, періодичний, короткочасний, тривалий), характером просторового поширення (точкові, лінійні, площинні). Узагальнена отримана інформація слугуватиме визначенню усього спектру геоекологічних проблем, які погіршують геоекологічний стан ПОТ [5].

Подальшим етапом дослідження є аналіз та оцінка антропогенного впливу на природне середовище, адже раціоналізація наявної системи природокористування може бути здійснена лише на основі синтезу інформації про її природні властивості та особливості господарського використання, яке

неминуче змінює стан ландшафтних комплексів. Антропогенна перетвореність є своєрідним індикатором господарського використання та впливу в процесі природокористування, а тому для дослідження сучасного стану і ступеня антропогенної перетвореності ландшафтів ПОТ важливо розраховувати відповідні коефіцієнти, що дозволить визначити групи ландшафтів, які перебувають під надмірним антропогенним пресингом [6].

Після цього необхідно здійснити комплексну функціональну оцінку ландшафтних комплексів, яка полягає у створенні оцінної карти. На ній ландшафти групуються за ступенем сприятливості для того чи іншого виду природокористування або їх сполучень. Для встановлення функціональних характеристик природних комплексів необхідно врахувати наступні показники: ступінь відповідності природних властивостей ландшафту технології природокористування, соціальні та економічні потреби у даному виді природокористування, а також сучасну екологічну ситуацію та можливості її погіршення після виконання ландшафтом заданих функцій [3].

Одним із найважливіших з практичної точки зору етапів є здійснення ландшафтно-функціонального зонування (ЛФЗ) території дослідження. При його проведенні розробляються остаточні пропозиції з раціональної організації природокористування в межах ПОТ. Під «функціональним зонуванням» слід розуміти таке розчленування території на зони, коли за кожною може бути закріплений переважний вид її господарського використання на досить далеку перспективу, що дозволить досягти максимальної відповідності структури природокористування сучасній ландшафтній структурі території [7].

Завершальним етапом ЛЕА території з метою оптимізації її функціонування має бути обґрунтування системи природоохоронних та відновлювальних заходів в природних комплексах, головною метою яких є мінімізація тих змін ландшафтів, що викликають навіть незначне погіршення або порушення виконуваних ними функцій. Досягти цього можна шляхом регулювання антропогенних навантажень. Окрім того, зміст, послідовність та об'єм природоохоронних і відновлювальних заходів передусім ув'язуються з

ландшафтною структурою і структурою природокористування, після чого створюється ландшафтно-природоохоронна карта [8].

Висновки. Таким чином, ЛЕА заповідної території є необхідним інструментом при здійсненні оптимізації функціонування, раціоналізації природокористування та поліпшення геоекологічної ситуації міських ПОТ. А тому результати проведених досліджень та пропонувані заходи мають враховуватися при розробці та прийнятті управлінських рішень, спрямованих на розв'язання нагальних геоекологічних проблем, виявлення напрямку, ступеня, швидкості і просторових масштабів майбутніх змін природних систем заповідних територій.

Список літератури

1. Удовиченко В. В. Ландшафтно-екологічний аналіз природокористування (на прикладі території Сумської області): Дис. ... к. геогр. н.: 11.00.11 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2004.
2. Савицька О. В. Ландшафтно-екологічний аналіз зеленої зони столичного міста (на прикладі міст Києва і Берліна): Дис. ... к. геогр. н.: 11.00.01 / НАН України; Інститут географії. – К., 2003.
3. Нестерчук І. К. Геоекологічний підхід до проблеми природокористування: теоретичні аспекти та методика / І. К. Нестерчук // Фізична географія та геоморфологія. – 2007. – Вип. 52. – С. 51–66.
4. Гавриленко О. П. Шляхи раціоналізації регіонального природокористування в Україні: геоекологічний підхід. Наукове видання – К: Київський університет, 2011. – С. 20–22.
5. Тітенко Г. В. Критерії та параметри для розробки моделі урболандшафту [Електронний ресурс] / Г. В. Тітенко, Л. В. Баскакова // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Екологія. – 2013. – № 1070, вип. 9. – С. 91-95. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhNU_2013_1070_9_15. – Назва з екрана.

6. Шищенко П. Г. Принципы и методы ландшафтного анализа в региональном проектировании / П. Г. Шищенко . – К: Фитосоциоцентр, 1999 – 283 с.: рис.,табл. – Библиогр.: с.196-216.
7. Комплексная районная планировка / редкол.: В.Н. Белоусов (отв. ред.) и др. М. : Стройиздат, 1980. 247 с.: ил.
8. Мухина Л. И. Подходы к классификации ландшафтов и воздействующих на них антропогенных факторов для целей охраны природы / Л. И. Мухина, Н. А. Сапожникова// Основы стандартизации в области охраны природы. – М.: ИГ АН СССР. – 1982. – С. 44-59.

ARCHITECTURE

АРХІТЕКТУРНО-ХУДОЖНІЙ СИНТЕЗ: ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ СКУЛЬПТУРНОГО ДЕКОРУ

Кубриш Наталія Романівна,

к. мист., доцент

Ісаєва Марія,

Студентка

Одеська державна академія будівництва та архітектури

м. Одеса, Україна

Вступ. Об'ємно-просторові форми архітектури, її конструктивні та декоративні складові є матеріальними виразниками філософських ідей, художньо-естетичних та духовних цінностей. Історія розвитку образотворчого мистецтва та архітектури демонструє їх нерозривний зв'язок протягом усього періоду існування цивілізації. Тому в архітектурі різних епох важливу роль відігравав синтез мистецтв — художньо-стильова та композиційна єдність архітектури, скульптури і живопису в певному архітектурному просторі. У синтезі мистецтв, безперечно, провідну роль відіграє архітектура, яка визначає місце та організовує простір, ідейну і художньо-стильову спрямованість, масштаб, техніку виконання, загальні принципи композиції. Сутність мистецтва архітектури проявляється в її емоційно-образній та художньо-естетичній виразності, досягти якої можна за допомогою образотворчого мистецтва. Так, наприклад, архітектонічні принципи скульптури зближують її з архітектурою. Взаємодія цих видів мистецтв здійснює архітектурно-художній синтез, в результаті якого виникають нові естетично-образні якості сприйняття архітектурного простору і життєвого середовища. Результат співпраці архітекторів з провідними художниками і скульпторами свого часу найшов своє втілення в архітектурних пам'ятниках, які зберігають унікальну красу мистецтва скульптурного декору. Декоративно-стилізовані архітектурні деталі і конструкції у вигляді геометричних фігур, різних атрибутів,

зображень рослин, тварин, птахів, міфологічних істот і персонажів ми знайдемо на багатьох пам'ятках старовини і сучасних архітектурних спорудах. Зодчі прагнули надати будівлі певне смислове значення, підкреслюючи не тільки функціональне призначення архітектурної споруди, але й здійснюючи емоційний вплив на психологічний стан людини. Завдяки скульптурному декору досягався цілісний і гармонійний художньо-стильовий образ архітектурної споруди, оскільки майстри розвивали і використовували декор відповідно до культових, громадських потреб та художніх традицій свого часу.

Проте, в умовах розвитку сучасного суспільства і процесів урбанізації руйнуються багато форм синтезу мистецтв, перш за все архітектурно-художнього. Прогресуюче відчуження архітектури сучасного міста від людини породжене відсутністю архітектурних методів, що враховують архітектурно-художній синтез. Тому найбільш важливою для архітектора є здатність підходити до вирішення проектних проблем з позицій художника, вільно оперувати мовою пластичного моделювання в мінливому контексті процесів урбанізації. У цій ситуації особливо підвищується значимість художньо-орієнтованої проектної практики.

Мета роботи. Розглянути та проаналізувати історичні аспекти розвитку скульптурного декору та визначити його значення в архітектурно-художньому синтезі.

Матеріали і методи. В дослідженні застосовується історичний, комплексний та художньо-стилістичний методи дослідження.

Результати та обговорення. Скульптурний декор – це не тільки значна частина історичної архітектурної спадщини, але й важливий елемент скульптурно-архітектурного синтезу. Але його значення, способи застосування не залишалися незмінними, а зробили складну еволюцію для кожного з його видів. В мистецтві архітектури завдяки досвіду попередніх століть, структурувалися і склалися різноманітні художні стилі скульптурного декору. В кожен історичну епоху змінювалися стилістичні особливості, характер

застосування скульптурного декору в архітектурному просторі. Найпоширенішим видом архітектурного декору є рельєфи різноманітних орнаментів. Орнамент є найбільш важливим елементом архітектурного стилю, оскільки бере участь у формуванні його художньо-образної та композиційної системи, засобів художньо-пластичної виразності та семантики. Художньо-образні особливості та мотиви орнаментальних композицій, які застосовувалися в декорі архітектурної будівлі, визначали приналежність до певного художнього стилю.

Естетичні напрямки, технології виготовлення скульптурного декору і основи його застосування були сформовані в Стародавній Греції і Римі. У Стародавній Греції оформлення будівель і внутрішнього архітектурного простору досягло високої художньо-естетичної досконалості завдяки застосування в декоративній пластиці і круглій скульптурі принципів гармонії, міри та ідеальної краси. Вперше з'явився і ордер – чітка система архітектурної композиції, яка поєднувала в собі конструктивні та декоративно-пластичні елементи. Грецькі майстри переважно використовували геометричний ліпний орнамент. Практично всі створені в Стародавній Греції форми скульптурного декору стали зразками для наступних історичних епох.

В культурі Стародавнього Риму мистецтво скульптурного декору придбало інше значення. Так, в інтер'єрі житлових і громадських будівель декоративна ліпнина та її елементи є гармонійним поєднанням з навколишнім природним середовищем, наповнені символами, образами та атрибутами римської культури. Архітектори та скульптори прагнули до прославлення могутності і багатства, якими володіла імперія Риму. Римському декору притаманна ще одна важлива якість – звернення художників до театрального мистецтва. Тому в декоративній ліпнині римські майстри віддавали перевагу розкішним і витонченим рослинним мотивам: лаврові гілки, виноград, фрукти і квіткові розетки, пишні гірлянди і маски міфічних персонажів. В орнаментальних композиціях також часто використовувалися стилізовані морські мотиви: риби, хвилі, раковини і дельфіни. Все це

створювало враження гедонізму, розкоші, витонченості, величності та неперевершеності римської культури.

Композиційний та ідейний задум скульптурного декору в часи Середньовіччя був підпорядкований розробленій теологами програмі: у храмі – моделі всесвіту – прагнули втілити релігійну концепцію історії людства з її піднесеними і грішними сторонами. Капітелі, карнизи, аркбутани запліталися листям і плодами, шпилі веж увінчувалися квіткою-хрестоцвітом. Пінакли і вимперги часто мають характерний ребристий силует за рахунок специфічних декоративних елементів, так званих краббів (від нім. «krabbeln» — повзати). Вони являють собою пластичне зображення листя, рослин, виконаних у високому рельєфі. Готичний горельєфний орнамент динамічно відривається від площини стіни. Найпоширеніший був в готиці мотив виноградної лози – що є символом істини, духовного спасіння та воскресіння.

Архітектура Відродження (XV–XVI ст.) дотримувалася принципів впорядкованості, піднесеного і святкового настрою, симетрії і класичних пропорцій. В якості основи використовувалися зразки античної ліпнини. Поширеним видом скульптурного декору стає, гротескний орнамент. Добре урівноважений, симетрично побудований по вертикальній або горизонтальній осі гротескний орнамент складався з найрізноманітніших елементів — рослинних пагонів, стилізованих квітів і листя, зображень птахів, тварин і фантастичних істот. Цей тип орнаменту виник в мистецтві стародавнього Риму отримав свою назву від італійського слова «гротто» (печера). Найпопулярнішим мотивом в скульптурному орнаменті був стилізований лист аканта, композиція якого доповнювалася зображеннями квітів, тварин, птахів, маскаронами (масками) фантастичних істот. У вигляді архітектурно-ліпної прикраси інтер'єрів та екстер'єрів будівель використовувався мотив картуша-медальйона, так як Ренесанс — час декоративного оформлення древніх гербів.

В епоху бароко (XVII ст.) скульптурний декор набуває важливе значення і популярність в оздобленні інтер'єрів і фасадів церков, палаців, вілл, в садово-паркових ансамблях. Завдяки химерно-витіюватому стилю бароко аскетичний

раціоналізм був забутий, а суворі і спокійні лінії архітектури Ренесансу стали вигнутими, кривими, розірваними. В композиції архітектурного оздоблення переважала асиметрія, плавність форм, безмірна розкіш, парадність. Декоративна ліпнина буквально затоплює архітектурні споруди і ансамблі своїм багатством і буйністю рослинних мотивів. У будівлях стилю бароко часом важко визначити, де закінчується робота архітектора і де починається робота скульптора-декоратора. Головний мотив стилю – це картуші, що звиваються, щільно наповнюють простір, органічно з'єднуються з мотивом виноградних грон, акантових завитків, фруктами. Мотив акантового завитка в бароко має надзвичайно активний, «буйний» характер, розквітаючи пишними квітами, наливаючись соковитими важкими плодами. Бароковий орнамент постійно прагне порушити свої кордони, тому його елементи, зображені на карнизах, колонах чи порталах, активно взаємодіють з реальним архітектурним та природнім середовищем.

В часи стилю класицизму архітектори і скульптори прагнули до логічної вивіреності класичних пропорцій та ідеальних форм античного мистецтва. Декоративна ліпнина в архітектурі класицизму використовувалася значно стримано, особливо в порівнянні з розкішшю бароко або рококо. Структура споруд тепер визначалася гладкістю площин стін, строгістю інтер'єрів, простотою і стриманістю декору — «благородним лаконізмом». Лаконічна геометрія інтер'єрів тепер підкреслювалося симетрією та простотою скульптурного декору. В основному для цього використовувалися колони, а також пілястри з каннелюрами, арочні обрамлення і кесони. Найбільш популярними сюжетами стали пасторальні мотиви, зображення тварин, музичних інструментів, гірлянд і стрічок, ваз і букетів квітів. Звичайно, також використовувалися елементи античних орнаментів, войовничих атрибутів і т. п.

Грайливість і граціозність форм скульптурного декору, що використовувалася в рококо (перша половина XVIII ст.), привела до остаточного забуття прямих ліній, плоских поверхонь і суворої симетрії. Тепер в архітектурному оформленні тріумфував витончений, елегантний з

екзотичними мотивами скульптурний орнамент. Центральним мотивом кожної орнаментальної композиції, перш за все, стає раковина в поєднанні з листям-завитками, масками фантастичних тварин. Цей мотив отримав найменування рококо. Характерну рису в примхливий, вишуканий стиль рококо вніс підвищений інтерес до мистецтва країн Сходу, до всього екзотичного, дивного. В орнаментальних композиціях використовували мотиви гірлянд і фестонів, химерних раковин, зображення рідкісних рослин і тварин, пагод, сценки з китайського життя, своєрідно інтерпретовані європейськими майстрами.

В кінці XIX століття нову художньо-стильову позицію зайняв стиль модерн. Архітектори модерну являли собою універсалів, що поєднували в собі не тільки зодчого, але й живописця, графіка, скульптора і дизайнера. Період становлення цього стилю позначений підвищеним інтересом до середньовічного та народного мистецтва. У творах майстрів модерна декоративна ліпнина набувала плинності форми в поєднанні з елегантною орнаментальністю, її лінії вигинаються немов примхливі рослини та морські хвилі. Основними мотивами сюжетів декоративного ліпного декору стала природа: світ морських глибин, гілки та листя, гра хвиль, чудернацьке переплетення різноманітних квітів, переважно лілій, ірисів та маків в символічному значенні. В декоративному оздобленні фасадів та інтер'єрів популярними стають зображення маскаронів міфічних та казкових персонажів та тварин, з дивовижно-казковим переплетенням рослинних орнаментів.

Застосування скульптурного декору в контексті сучасного архітектурного простору можна сприймати, як «новий еклектизм», породжений необмеженою свободою ретроспективних, так і футуристичних пошуків. В контексті проблем глобалізації культури скульптурний декор деколи набуває риси етнографізму виключно з метою збереження та розвитку національних традицій.

Висновки. Скульптура грає важливу роль в історичному та сучасному процесі складання архітектурно-художнього середовища міста. Формоутворюючі можливості скульптури великі: вона може підкреслювати міські координати, служити орієнтиром або композиційною домінантою,

виділяти окремі простору між ними, коригувати їх масштабні характеристики, закріплювати візуальні зв'язки. Взаємодія архітектурного проектування і скульптури формує у архітекторів розуміння принципів і основ синтезу архітектури і образотворчого мистецтва. Отже, слід розуміти, що скульптурний декор не просто прикрашає будівлю, а гармонізує архітектурне середовище і необхідний для нормальної життєдіяльності людей. Тому в сучасній архітектурній практиці чи творчості важливе місце повинно бути відведено принципам гармонійного і багатогранного зв'язку архітектурного проектування з образотворчим мистецтвом, формування розуміння стильової єдності життєвого середовища людини.

PEDAGOGICAL SCIENCES

TECHNOLOGICAL COMPONENT OF THE PHENOMENON OF OPEN EDUCATION

Hubina Oksana Yuriivna

Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Lecture

Sumy National Agrarian University

Sumy, Ukraine

Introduction. Open education is a complex social phenomenon, the study of which involves a holistic study, systematization and classification of sources in many fields of knowledge, which have formed over the past decades developed multidisciplinary and interdisciplinary discourse. The most developed components of this discourse include research in the field of philosophy of education, sociology of education, educational policy, higher school didactics, information and communication technologies, pedagogical innovation, theory of organizations, comparative pedagogy and more. The complex nature of the studied problem involves a systematic review of external and internal factors of its development, educational and political processes and regulations, goals, objectives, principles, functions, content, forms, methods, tools, technologies, results, criteria and procedures for quality assessment. We have grouped all the variety of scientific research of domestic authors, the object of which is open education, into several thematic groups depending on the specifics of the subject, and singled out such aspects of consideration as theoretical-methodological, educational-political, professional-pedagogical, socio-pedagogical, methodical, technological. The affiliation of our research to the field of pedagogical comparative studies presupposes recourse of sources of comparative pedagogical nature, namely, to research in the field of comparative pedagogical British studies, which examines certain aspects of the educational phenomenon we study.

The aim of the article is a study of the technological aspects of the development of open education in British universities.

Realization of the outlined purpose provides the decision of such **tasks**: the characteristic of the basic factors of development of open education; concretization of actual tasks and directions, revealing of perspective development of open education.

Materials and methods. Considering the technological aspect of the problem, scientists believe that as a result of the rapid technological development of society there are new opportunities for quality education. Comparative studies show an increasing need for the use of open education technologies that focus the educational process on a comprehensive study and careful study of the processes associated with the formation of technological skills as integrative characteristics of the modern teacher.

In the context of considering the technological aspect of the research problem, we will focus further on the research of domestic and foreign comparativists. In particular, G. Davydenko and M. Tchaikovsky are considering the importance of using open education technologies in the system of inclusive education; the use of distance learning in the training of specialists in the field of social work is covered in the works of I. Kozubovska, O. Pichkar. V. Bykov, R. Buzhikov, L. Vinogradova, O. Vysotska are engaged in research of features of use of technologies of open education.

To achieve this goal, the following methods were used: analysis, synthesis, comparison and generalization of scientific literature and Internet sources.

Results and discussion. Systematization of research of scientists in the field of pedagogical innovation allowed us to single out such an aspect of the problem as technological. Coverage of the technological aspect of the development of open education is an important task of our study, as the information and communication platform of open education is based on computer-based tools and information and communication technologies V. Bykov, R. Buzhikov, L. Vinogradova, O. Vysotska, O. Zakharova, O. Lokshina are engaged in research of features of use of technologies of open education. O. Ovcharuk and others. According to the research of

these scientists, the main technologies used in open education include the following:

- a) case technology, which is a close analogue of distance learning technologies;
- b) TV technology;
- c) network technology based on the use and transmission of educational materials on the Internet.

The most comprehensive classification of open education technologies in Ukrainian science is V. Bykov's classification, which, given its relevance and importance for the implementation of our research, we present in full:

- 1) scientific and educational information networks filled mainly with educational and scientific information and designed to support education and science;
- 2) technologies to support virtual learning (in particular, web 2.0, etc.), their use involves the inclusion in the educational activities on the Internet pupils / students, teachers from different educational institutions and different countries during the implementation of joint international educational projects in different disciplines;
- 3) the global network "Partners in Learning Network", created by Microsoft, in order to support virtual communities of educators from different countries, who join forces to share pedagogical experience and test modern teaching aids, discuss pedagogical innovations, perspective issues of education development, providing access to national and international educational electronic resources, etc. ;
- 4) technologies of electronic design of pedagogical systems in order to increase the efficiency of automated design and use of computer-based educational systems;
- 5) technologies of network e-distance learning, which contribute to the implementation of a single scientific, technical and educational policy in the educational space, and are based on the principles of open education. Such technologies include: educational, scientific and educational-organizational resources created by educational institutions and scientific institutions, unified means of navigation in the information space and search for the necessary information in it;
- 6) electronic libraries, on the basis of which local and network access to digital scientific and educational resources is provided;
- 7) near-area communication technologies, in particular, mobile electronic technologies and special means, thanks to which it is possible to: unload the Internet from a significant number of relatively small local and global electronic communications (with access to Internet resources and services). The use of mobile

devices by the participants of the educational process allows access to electronic resources of computer networks of different levels and subject areas; 8) electronic project management technologies, which provide support for automated project management and programs of innovative development of various technical and socio-economic systems, including education and its components.

The importance of the formation of digital competence within school education is emphasized in a study by a leading Ukrainian comparative scientist O. Lokshina. Digital competence, O. Lokshina insists, presupposes the confident use of information society technologies for work or leisure. A necessary component is the availability of basic ICT skills, namely, the use of computers to collect information, process it and further use it, including online communication while participating in interactive networks via the Internet. According to the researcher, the ability to be critical of available information, the responsible use of interactive media, and the interest in participating in communities and networks to achieve cultural, social, or professional goals are important. On the example of European countries (Germany, Spain, Czech Republic, Great Britain) O. Lokshina investigated common approaches in the dynamics of ICT implementation in education, which include the use of interdisciplinary approach, integration of ICT knowledge into the content of subjects, introduction of a separate subject.

Researcher O. Vysotska emphasizes the need to use various means of forming ICT competence in open education, through which the student not only acquires knowledge, but also realizes the need for continuous updating, as well as a creative approach to knowledge throughout life. Among the main tasks of formation of ICT competence in the field of education O. Vysotska names the following:

- development of ICT culture and media literacy of the individual, as a combination of Internet communication skills with the formation of critical thinking about the means of communication;
- formation of skills of research, exploration activities;
- activation of creative thinking, the need for constant self-realization and self-improvement of the individual.

In accordance with this, there are new requirements for modern education, namely: to contain the features of innovative, projective, advanced learning; take into account the systematic and integrative development of modern science; to form stable models of the future - personal and social development on the basis of own creativity and tolerance in relations; aim to support effective strategies for human self-realization.

On the other hand, O. Vysotska notes, the formation of the information society requires purposeful preparation of the individual for the safe and skillful use of ICT. Based on this, the main tasks of open education are to promote the formation of media immunity (the ability to filter the necessary information), reflection and critical thinking (adequate assessment of information content, its full and critical interpretation), the ability to media creativity in all its forms (skills independently create media products).

Researcher O. Zakharova believes that an important component of open education is informatization, which promotes active social creativity and integration into the open social environment. An integral component of modern education is not only the computerization of universities, but also the introduction of current Internet technologies. Special importance is attached to the open form of education, because it is convenient and progressive. The basis for creating an open education system are two approaches: methodical, which relates to teaching methods, and management. An important task is the effective use of methods to enhance learning in the process of face-to-face classes and in the organization of work with electronic learning resources.

An important principle of open education is, according to the conclusions of O. Zakharova, the principle of openness, which is determined by the presence of feedback from the environment. According to the researcher, the purpose of open education is to prepare the individual for full and effective participation in innovative social life and professional activities in the information society. O. Zakharova defines the object of open education as the interaction of the following components of the system: "learning", "curriculum", "educational institution", "teaching methods".

Thus, the Ukrainian scientist concludes, open education is a form and method of self-organization, in which the educational institution creates conditions for involving students in the choice of individual trajectory and innovative teaching methods.

Conclusions. Thus, the generalization of numerous studies of domestic scientists allows us to state that due to the use of information and communication technologies, open education acquires such qualities as:

- accessibility (possibility of access to education of different social groups);
- flexibility (ability of students to study at a convenient time and in a convenient city);
- modularity (opportunity to form an individual curriculum, which consists of a set of independent courses-modules);
- parallelism (training simultaneously with professional activities, without separation from production or other activities);
- cost-effectiveness (cost savings of material, financial and human resources through the use of open education technologies);
- inclusiveness (implementation of the ideas of social inclusion in education for people with special educational needs before obtaining it);
- interactivity (transformation thanks to modern online technologies of students into subjects of educational process)
- internationality (the opportunity to get an education in educational institutions of foreign countries without leaving their country and provide educational services to foreign citizens and compatriots living abroad).

Clarification of the state of development of the researched problem in the domestic scientific thought allowed to conclude that the subject of consideration of domestic scientists were, as a rule, some aspects of the development of open education in British universities (theoretical and methodological, educational and political, professional and pedagogical, socio-pedagogical, methodical, technological). There has been no comprehensive consideration of the problem, namely, the genesis, theoretical, normative-legal, content-methodological and

organizational aspects of open education in British universities, which confirms the expediency of addressing the chosen problem.

FORMATION OF CARTOGRAPHIC COMPETENCIES IN THE PROCESS OF GEOGRAPHY STUDY IN GENERAL SECONDARY EDUCATION INSTITUTIONS

Khoptii Anna

Undergraduate

Sliuta Alina

Cand. Sc. (Pedagogy), associate Professor Department of Geography,
T. H. Shevchenko National University “Chernihiv Colehium”,

Chernihiv, Ukraine

Introductions. The new Ukrainian school is a key reform of the Ministry of Education and Science of Ukraine. The main goal is to create a school where it will be pleasant to study and which will give students not only knowledge of how it is happening now, but also the ability to apply them in life. Instead of memorizing facts and definitions, students will acquire subject competencies. Education of Ukraine today faces a twofold task: first, to form a comprehensively developed personality with a high level of intelligence and spirituality, with a modern innovative type of thinking; secondly, to bring up a conscious citizen – with a broad worldview and readiness for life.

Common to all competencies are the so-called cross-cutting skills: reading comprehension, the ability to express one's opinion orally and in writing, critical and systematic thinking, the ability to logically justify the position, creativity, initiative, ability to constructively manage emotions, assess risksmake decisions, solve problems, the ability to cooperate with other people. Today, much is said about improving the content of education in the direction of a competency-based approach. As one of the conditions for achieving new goals of education in the framework of modernization is the unloading of educational material through:

- "Refusal to acquire knowledge that is unclaimed in solving practical, cognitive, value-oriented, communicative problems (we are talking about those

scientific concepts and information that are studied solely to ensure the completeness of knowledge);

- refusal to focus on the long-term acquisition of knowledge that is only the basis for generalizations of a higher level;
- refusal to focus on the acquisition of such knowledge, which in real educational practice is not assimilated by the majority of students.

In our opinion, this way of solving the problem of student overload may not be entirely correct. With such an approach, the content that is focused, first of all, on the development of students, on the formation of general methods of action may disappear from the curriculum.

Aim. Identify the features of the formation of cartographic competencies in the study of geography in general secondary education.

Materials and methods. Analysis of the State standard of basic and complete general secondary education, analysis of ways to implement the provisions of the new curriculum in geography in terms of personality-oriented, competency-based and activity-based approaches, strengthening ties between school and family during geography.

Results and discussion. By competence we mean an integral characteristic of the general abilities of students, which help them to solve a set of problems and problems that arise in the world around them.

According to the provisions of the new State Standard of Basic and Complete General Secondary Education, the geographical component of the educational field "Natural Science" is aimed at students' knowledge of the natural and social components of the geographical shell of the Earth, the formation of complex, spatial socially oriented knowledge about the planet Earth as a result of the application of local lore, regional and planetary approaches and awareness of the holistic geographical image of their country. Geography, as a subject, within the competence approach can become one of the central subjects.

Understanding the dynamics of natural processes, changes in natural objects, the interaction of humanity with nature - the basis for the formation of a materialist

worldview of students. and not in the form of individual phenomena studied by biology, physics, chemistry, namely in their relationship and synthesis. Such a synthesis in school can provide only geography, above all, its natural science component.

Within the framework of this subject it is possible to allocate competences of three levels:

- Competencies related to the transfer of concepts, methods of action, techniques and tools from other disciplines to geography;
- Key competencies that go beyond geography, but which are most effectively formed in the course of geography (reconstruction, design, forecasting of natural and social phenomena);
- Actual geographical competencies that can be used in other areas of knowledge and human life (eg, map).

The fundamental, in our opinion, competencies are geographical.

Particular attention should be paid to working with the map. without a map, no endeavor is absolutely impossible, even if it is somehow connected with spatial activity (the map is the alpha and omega of all geographical constructions). At first glance, the maps show only the distribution of purely geographical processes and phenomena. At the same time the huge role of a geographical map in reflection of territorial distribution of historical, economic, sociological, political, ethnographic and set of other processes is removed. In fact, absolutely any phenomena that take place on the surface of our planet belong to the field of study of geography in the broadest sense of the word and are therefore amenable to mapping.

Formation of such competence as mapping can help students to translate their knowledge, thoughts, feelings into a symbolic (semiotic) form. The main function of a map given in a ready-made form is to provide certain information about a specific real object or phenomenon. Through mastering the methods of mapping (mapping) students, first of all, learn the methods of spatial orientation.

From the standpoint of modern methods of geography, the map is a threefold means of learning: it serves as an object of study, a means of clarity and a source of

knowledge about the studied geographical phenomena. All three components of cartographic knowledge are interconnected and interact with each other, because without knowing the map, it is impossible to use it as a means of visualization and a source of knowledge. A person has to use the language of geographical maps all his life. The foundations of scientific knowledge about the map and basic skills of working with it are laid in elementary school.

The course of geography (6th grade) begins with the fact that students through the creation of their own "maps", the construction of various means of mapping the territory learn a special kind of modeling – cartographic. At the first stage of studying this course the purpose of training (training) is to form the concept of "map". Functionally, this concept allows for an imaginary, internal transformation of the visible (real) situation.

When studying the content of the school program, in the 6th grade the following geographical competencies are formed – the ability to read a map, to navigate it. in addition, the content of the topic includes such issues as: determination of geographical coordinates on the map; measuring distances on a map using a scale and degree grid lines; relief images on the map and many others.

Thus, we can say that students formed the concept of "map" only when knowledge of the map has become a means of imaginary transformation of a particular real (or hypothetical) situation. In the same period begins the formation of the concept of "scale" ("game" of scales, scaling), the ability to correlate a real object with its image on the plane make it possible to use this ability in other areas of knowledge and activities, based on cartographic generalization(selection, generalization of materials). For the formation of students' systematic knowledge and skills, and strengthening the practical orientation, much attention is paid to the formation of everyday geographical culture. The main task of the initial course of geography is to teach children to read a topographic plan, physical-geographical and climatic maps, to make on their basis descriptions of natural objects, routes, territories and water areas (according to standard plans). To provide the necessary cartographic and general educational preparation of students for the study of the first

country study course "Continents and Oceans". Practice shows that high school students and, moreover, elementary school students know the map very poorly: they do not know its language, do not have practical skills.

In the second step (stage) of teaching geography (grades 7-8) we deal with second-level competencies related to skills such as reconstruction, design and forecasting of natural processes and natural systems on Earth in order to establish possible ways of management Earth's geo systems to improve human life. to develop the competence of reading a map in 7th grade, the first practical work is the characterization of maps, which forms the knowledge of the types of maps. In the future, my students and I only specify this classification when reading the atlas for a particular course in geography. All maps in atlases and textbooks are small-scale, so this point does not focus on students' attention.

Thus, the main way students work in geography is modeling – the study of the structure, functioning, dynamics and development of ideal and real landscapes, connections, processes within and between them, as well as their management.

At this stage of learning (learning) geography, what was at the first stage of the goal (map), becomes a means to achieve another goal – the study of the functioning of natural processes on Earth in order to control the development of natural systems. It is this course in learning and can be called competency, that is, what was originally a goal for students, is gradually becoming a means to achieve new goals. This move is associated with the transfer of known methods of action in a new situation, in another subject.

At the final stage of teaching geography in primary school (grade 9), when the subject of geography is naturally transformed into socio-economic, work is underway to transfer the leading concepts and methods of action from subjects such as history, social sciences, economics and physical geography solving socio-economic problems. at this stage of training the project activity of students comes to the fore, which sets the whole content of the socio-economic geography of Ukraine. This stage of training is built as a project network game for the study of socio-economic

processes in different regions of Ukraine in order to predict the further socio-economic development of our country.

Competences of the first level are formed on geography in connection with other subjects at creation of uniform organizational and pedagogical conditions and are directed on formation of educational independence of teenagers. Such conditions include: a special way of organizing the educational process – concentrated learning, ways of independent work of students, control and evaluation activities.

Conclusions. Therefore, the competence approach in education, which has recently become central in the modernization of Ukrainian education, is a general way of involving students in various human activities, in which they acquire certain (key, subject) competencies. In terms of solving these strategic tasks, the most important personality traits are initiative, the ability to think creatively and find non-standard solutions. The key point in this is the geographical map, and the development of geographical (cartographic) competencies is the main task of the school subject.

ОСВІТА В УМОВАХ СОЦІАЛЬНОЇ ІЗОЛЯЦІЇ

**Гринюк Світлана Петрівна,
Желуденко Марина Олександрівна**

канд. пед. наук, доцент
Національний авіаційний університет
м. Київ, Україна

Вступ. Світова спільнота постала перед необхідністю суспільних трансформацій та системних викликів, оскільки боротьба з пандемією COVID-19 зачепила більшість країн світу і практично усі сфери суспільного життя. Нова реальність для всього людства ускладнює розбудову стратегії та створення прогнозів подальших подій.

Одним зі способів протидії коронавірусної інфекції є соціальна ізоляція. Її заходи, зокрема у галузі освіти, зажадали часткового або повного закриття освітніх закладів і супутньої інфраструктури. Як результат 91,3% від загальної кількості учнів та студентів по всьому світу стали відрізнаними від закладів освіти, а керівники опинилися перед вибором: перевести освітні процеси в онлайн-середовище чи поставити навчання «на паузу».

Суперечки фахівців щодо зміни освіти внаслідок розвитку цифрових технологій та їх вплив на загальні уявлення про навчання виявилися безперспективними та неефективними. Уряди держав, професійні організації, представники ділових кіл об'єднали зусилля для побудови освітнього процесу за допомогою усіх наявних засобів, намагаючись знизити рівень сформованої цифрової нерівності.

Мета нашого дослідження полягає у визначенні оптимальних та адаптованих форм навчання в умовах соціальної ізоляції, а також у пошуках ефективного формату віддаленої взаємодії студентів та викладачів з метою забезпечення якісного рівня освіти з урахуванням нової реальності.

Матеріали дослідження. Сьогодні для забезпечення освітнього процесу у дистанційному форматі застосовуються спеціалізована інфраструктура і деякі

«повсякденні» цифрові сервіси, а саме: ресурси, що забезпечують психосоціальну підтримку учасників освітніх відносин в умовах пандемії; системи управління цифровим навчанням (Google classroom, Moodle, Blackboard, Canvas); програми для навчання на базі мобільних пристроїв та електронні бази навчальних матеріалів; програми з розширеною оффлайн-функціональністю; масові відкриті онлайн-курси; сервіси самонавчання; електронні рідери; програми забезпечення спільної роботи у режимі он-лайн (Skype, Zoom, WebEx); інструменти для створення цифрового навчального контенту.

Проте, незважаючи на досить широкий спектр наявних технологій, навіть країни-лідери у галузі цифрових технологій та цифрової економіки (США, Китай, Японія) зазнали значних труднощів у ході реалізації онлайн-навчання. Найбільший бар'єрами стали: відсутність інфраструктури або неготовність викладачів до освоєння нових технологій цифрового навчання; радикальна зміна моделей соціальної взаємодії; соціальна ізоляція та розрив існуючих форм спілкування між студентами та викладачами. Зазначені фактори означають, що прискорена «цифровізація» стала перевіркою на міцність слухачів освітнього процесу, викладачів, навчальних закладів, національних освітніх систем.

Криза, пов'язана з пандемією COVID-19, як і будь-яка інша, як показує світова історія, закінчиться, але наразі важливо зосередити зусилля для розробки алгоритму дій щодо подолання негативних наслідків, зменшення масштабів та пом'якшення впливу кризи на бізнес, рівень життя населення, систему охорони здоров'я та систему освіти. Уряд країни розробляє та вживає заходів для вирішення нагальних питань, а також питань, які постануть у посткризовий період із залученням науковців, фахівців різних галузей та активної спільноти.

Міністерство освіти і науки України разом із Національним фондом досліджень оголосили у травні 2020 року конкурс наукових і науково-технічних проектів. Одним з конкурсів є конкурс під назвою «Наука для безпеки людини та суспільства», метою якого є підтримка найкращих наукових проектів із вирішення питань безпеки людини, зокрема безпеки в умовах COVID-19

[\(https://nrfu.org.ua/announced-competitions/nauka-dlya-bezpeky-lyudyny-ta-suspilstva-pryjom-zayavok-z-12-05-2020-po-12-06-2020/\)](https://nrfu.org.ua/announced-competitions/nauka-dlya-bezpeky-lyudyny-ta-suspilstva-pryjom-zayavok-z-12-05-2020-po-12-06-2020/).

Науковці Ковтун О.В., Султанова Л.Ю., Гринюк С.П., Желуденко М.О., Зайцева І.В., Заслужена А.А. створили науковий колектив для участі у конкурсі та реалізації можливості власного внеску у вирішення проблем суспільства. Кожен із учасників колективу має багаторічний досвід практичної діяльності у галузі освіти та вагомий науковий доробок. Поєднання інтелектуального потенціалу, практичного досвіду та теоретичних знань дозволили розробити дорожню мапу проекту, сформулювати наукову новизну та окреслити шляхи реалізації. Наукова новизна дослідження полягає в тому, що вперше в Україні буде: проведено комплексне дослідження пріоритетних стратегій та ключових підходів до забезпечення і реалізації якісного освітнього процесу в умовах COVID-19; визначено рівень психологічної готовності слухачів вищої школи до навчання у карантинних умовах; окреслено проблеми та перспективи переходу на гнучкий (дистанційний) режим роботи з використанням технологій та онлайн-ресурсів для дистанційного навчання; виявлено загрози та потенційні можливості дестабілізуючих обставин природного характеру у суспільстві на розвиток освітніх систем, зокрема ланки вищої освіти тощо.

Методи дослідження. Пандемія COVID-19 продемонструвала недостатність традиційних підходів до осмислення проблематики, а тому зумовила необхідність осмислення наукових позицій у розумінні природи цього явища, пошуку нового концептуально-поняттєвого апарату, усвідомлення наукового розуміння напрямів трансформації світової спільноти в умовах пандемії як глобального явища. Відбувається пошук нових теоретико-методологічних засад наукового розуміння світу і це, передусім, стосується, діалектики, системного аналізу, особистісного підходу, законів і принципів природничих, технічних та гуманітарних наук, зокрема педагогічних та психологічних, які безпосередньо причетні до розв'язання цього питання.

Для якісної реалізації наукового проекту, розв'язання поставлених завдань і досягнення мети колектив авторів звернувся до комплексу теоретичних

(компаративно-зіставний, аналітичний) та емпіричних (педагогічний експеримент, бесіда, спостереження) методів. Запропоновані методи, взаємодоповнюючи один одного, забезпечать можливість комплексного пізнання предмета дослідження. Проте, ми припускаємо, що вищезазначені методи, не завжди збігатимуться з традиційними методологічними та експериментальними канонами. Доречним також вважаємо застосування методів теоретичного аналізу та узагальнення численних психологічних фактів, зокрема, статистичних даних і даних соціологічних опитувань з урахуванням особистісних і професійних переживань перебігу пандемії.

Висновки: ефективне та якісне здійснення освітнього процесу закладами вищої освіти в складних стресових умовах, спричинених факторами природного характеру, набуває адміністративно-педагогічної виваженості, якщо ґрунтується на 1) цілісному уявленні про оптимізований освітній менеджмент у закладі вищої освіти; 2) гнучкості усіх учасників освітнього процесу до змінних умов праці, подолання ними психологічних, соціально-економічних, комунікативних, культурних бар'єрів та забезпечується відповідним адміністративно-науковим супроводом, спрямованим на активізацію адаптивних можливостей усіх учасників освітнього процесу.

Спроба поглянути на ситуацію з іншого ракурсу дає нам змогу спроектувати подальший розвиток системи освіти. Можливо, що екстраординарна ситуація, яка склалася сьогодні, виведе освіту із зони комфорту у тому сенсі, що за умов правильної самодіагностики та критичного самоаналізу заклади освіти можуть випробувати ефективність наявних цифрових рішень, визначити свої потреби в технологічній модернізації, забезпечити перепідготовку та додаткового навчання викладачів, визначити стратегії подальшого розвитку.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ УНІВЕРСИТЕТУ

Зубко В. С.

Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського,
Україна

Процеси глобалізації, інтеграції, інтернаціоналізації та інноваційних змін у сучасному світі ставлять особистість перед необхідністю бути постійно готовою до викликів та переміщень у соціальному просторі, швидко адаптуватися до стрімких змін, гнучко взаємодіяти з найрізноманітнішими культурними й соціальними суб'єктами та системами. Зростаюча кількість і складність інформаційних потоків вимагають від кваліфікованого фахівця вміння оперативно й адекватно оновлювати власні знання. Безперервна зміна умов і якості професійної діяльності спонукає фахівця неодноразово підвищувати рівень освіти і кваліфікації, змінювати місце роботи тощо [3]. Саме такі риси і якості визначають готовність майбутніх психологів до професійної мобільності, яку, на нашу думку, варто розвивати у студентів в освітньому середовищі університету.

У зв'язку з цим сучасний психолог повинен володіти не тільки професійними знаннями, а й вміти гнучко пристосовуватися до різних ситуацій, що часто змінюються, в професійній діяльності. Психологу необхідно бути готовим до того, що отриманого в педагогічному університеті рівня освіти буде недостатньо і доведеться протягом життя постійно навчатися самостійно і перенавчатися, удосконалюючи свою професійну кваліфікацію. Реальність сьогодення засвідчує, що без наявності добре розвиненої готовності до професійної мобільності майбутній психолог не є конкурентоспроможним на ринку послуг. Перспективи подальшого кар'єрного і професійного зростання для такого фахівця є досить обмеженими. Здатність до постійного саморозвитку

є основою розвитку готовності майбутнього психолога до професійної мобільності.

Варто зазначити, що проблема професійної мобільності молоді зумовлена одним із найважливіших стратегічних завдань системи вищої освіти України – підготовкою фахівця, здатного оперативно реагувати на зміни, що відбуваються як у професійному середовищі, так й у суспільстві в цілому. Сучасний етап розвитку суспільства вимагає від фахівця у всіх сферах діяльності наявності не лише достатнього багажу знань в рамках певної галузі, але й таких навичок і вмінь, які дозволять використати ці знання в умовах постійних змін. При цьому мобільність стає тією якістю особистості, що дає змогу суб'єкту успішно реалізувати себе в контексті професійної діяльності [1; 5]. Зміни, що відбуваються в сучасному українському суспільстві не залишають сумнівів актуальності проблеми підготовки майбутніх психологів до професійної мобільності. Значні потенційні можливості мають, на нашу думку, спеціально створені умови в освітньому просторі університету.

Низка «післяболонських» досліджень орієнтовані на обґрунтування організаційно-педагогічних умов, спрямованих на активізацію процесу формування мобільності в європейському просторі вищої освіти (М. Байрем (M. Byram), П. Блументаль (P. Blumenthal), А. Грін (A. Green) К. Гюрюз (K. Gürüz), В Деммельгубер (W. Demmelhuber) та ін.) [2]. Вказані дослідження стосуються, переважно, академічної мобільності студентів. З кожним роком вона стає дедалі популярнішою.

Академічна мобільність визнана ваговою складовою Європейського простору вищої освіти, а розвиток механізмів міжнародного академічного визнання – найважливішим елементом забезпечення мобільності. Головними інструментами здійснення і розширення мобільності встановлено: систему європейського трансферного кредиту (ECTS); положення Лісабонської Конвенції; загальноєвропейський Додаток до Диплома; досвід і потенціал національних інформаційних центрів з академічного визнання і мобільності та Мережі ENIC (Європейська мережа національних інформаційних центрів з академічного

визнання і мобільності), що охоплює 54 країни, має координуючі органи та постійну on-line конференцію. Ю. Клименко наголошує, що особливого значення в контексті глобалізаційних процесів набуває вимога, що стосується мобільності педагога, яка розглядається як основний компонент базових і тривалих програм педагогічної освіти. Передумовами формування такої мобільності визначено залучення майбутніх учителів до участі в європейських проектах, навчання і праці в інших європейських країнах з метою професійного розвитку [2, с. 11]. Безумовно, такі передумови важливі й для підготовки майбутніх психологів до професійної мобільності.

Аналіз наявних досліджень дає змогу зробити висновок, що в країнах Європи забезпечення професійної мобільності здійснюється за рахунок фундаменталізації освіти, що є одним з пріоритетних напрямків вдосконалення освітніх технологій. Передусім розпочалася теоретична та практична розробка принципу мобільності в освіті та діяльності вчителя-європейця. Ґрунтовну розробку проблеми мобільності вчителів в умовах формування єдиного освітнього простору в Європі здійснив французький учений-компаративіст Ф. Ваніскотт. Він обґрунтував концепцію мобільності вчителя-європейця. Її вихідним положенням є ідеал майбутнього Європейського суспільства, що «гарантує свободу і природну мобільність кожної людини в межах відкритої інтеграції» [3, с. 32]. Ключова фігура в будівництві такого суспільства – вчитель-європеєць, що відкритий до світу, поважає культури різних народів, спрямований на діалог з іншими культурами, мобільний у своєму розвитку та праці. Мобільність вчителя – це здатність до змін, до прийняття нового, до системного мислення, до розуміння взаємозв'язків і взаємозалежності в суспільному розвитку. На думку вченого, мобільність можна розглядати як одну з найсуттєвіших професійних рис вчителя-європейця [6]. Переконані, що ця риса є не менш важливою для майбутніх психологів.

Прикладом організаційного забезпечення підготовки студентів до професійної мобільності студентів в освітньому просторі університету може слугувати досвід Вінницького державного педагогічного університету імені

Михайла Коцюбинського щодо організації академічної мобільності. Забезпечення мобільності його викладачів і студентів здійснюється в рамках угод про співпрацю із закордонними навчальними закладами. Педагогічний університет має партнерські відносини з вищими навчальними закладами і науковими установами понад 20 країн світу, зокрема США, Великої Британії, Німеччини, Нідерландів, Ізраїлю, Чехії, Польщі, Литви, Румунії, Росії, Азербайджану, Узбекистану, Киргизстану, Білорусі, Молдови та інших країн.

Основними завданнями вказаної діяльності є: організація міжнародних зв'язків та спільних програм міжнародного співробітництва з іноземними навчальними закладами, організаціями, асоціаціями в галузі науки та освіти; організація участі у програмах двостороннього та багатостороннього міжнародного і міжуніверситетського обміну, стажування та практики аспірантів, докторантів, педагогічних, науково-педагогічних та наукових працівників та студентів ВДПУ, підтримка міжнародних зв'язків з установами, оформлення участі професорсько-викладацького персоналу та студентів університету в закордонних наукових семінарах, конференціях, стажуваннях, практиках, проведенні наукових досліджень; організація та реалізація спільних міжнародних освітніх програм з закордонними університетами-партнерами з одержанням дипломів даних університетів; надання необхідної організаційної та методичної допомоги структурним підрозділам, факультетам і кафедрам у встановленні та підтримці міжнародних зв'язків. Усе це, без сумнівів, сприяючи академічній мобільності майбутніх психологів, позитивно впливає на формування їхньої готовності до професійної мобільності.

Отже, на процес підготовки майбутніх психологів до професійної мобільності позитивно впливає освітнє середовище університету, в якому викладачі намагаються впливати на розвиток позитивної мотивації на професійну мобільність, використовуючи міжпредметні зв'язків та сучасні інформаційні технології. Саме за таких умов розвивається «готовність майбутніх психологів до професійної мобільності», як динамічна, інтегративна якість особистості, яка в умовах високої динамічності суспільних відносин

засвідчує внутрішню готовність особистості до якісних змін (змісту професійної діяльності); виявляється у здатності до швидкого набуття й узагальнення нових професійних знань і умінь (гностичних, інтерактивно-комунікативних, діагностичних, проєктувальних тощо); готовності до прийняття рішень й здатності адаптуватися у разі зміни завдань діяльності практичного психолога.

Література:

1. Вороновська Л. П. Формування професійної мобільності майбутніх фахівців комунального господарства : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04; Харківський національний педагогічний університет імені Г. С.Сковороди. Харків., 2016. 267 с.
2. Клименко Ю. А. Педагогічні умови формування професійно мобільного педагога у європейських вищих навчальних закладах. URL: http://ps.stateuniversity.ks.ua/file/issue_58_2/72.pdf
3. Козлова О. Г. Професійна мобільність майбутнього вчителя як педагогічна проблема. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2015. № 7 (51). С. 63-72.
4. Пуховська Л. П. Професійна підготовка вчителів у Західній Європі: *Спільність і розбіжності: Монографія*. К.: Вища шк., 1997. 180 с.
5. Фрицюк В. А. Готовність до професійного саморозвитку майбутнього вчителя: навчально-методичний посібник. Вінниця : ТОВ «Нілан ЛТД», 2016. 175 с.
6. Хом'юк І. В. Система формування професійної мобільності майбутніх інженерів машинобудівної галузі: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. К., 2013. 495 с.

ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ДИЗАЙНЕРІВ ДО ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОЇ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ТВОРІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

Івченко Валерія Ігорівна

Аспірантка кафедри педагогіки

Криворізький державний педагогічний університет

м. Кривий Ріг, Україна

Вступ./Introduction . Художньо-проектна діяльність дизайнера містить в собі один з найважливіших елементів – ціннісно-орієнтаційну спрямованість. Сформована система цінностей майбутнього дизайнера має величезний вплив на його: мотиви діяльності, життєві установки та естетичні ідеали. У свою чергу, ціннісні орієнтації однієї конкретної особистості, зафіксовані у відповідній візуальній естетичній формі, зворотно впливають на розум, а іноді й долі мільйонів реципієнтів. Роль естетично-ціннісного предметного середовища у формуванні особистості неоціненна. Відображаючи духовні цінності суспільства, естетичні особливості світорозуміння митця, дизайн за допомогою мови алегорії та метафор сприяє формуванню світогляду сучасної людини, її моральної та естетичної культури. Епоха постмодернізму нівелювала рубіж між такими світоглядними філософськими діадами як: «Захід-Схід», «суб'єкт-об'єкт», «загальне-особливе», «чоловік-жінка». У теорії дизайну проблема створення предметного середовища, що має гендерний аспект ще недостатньо вивчена. Не кажучи вже про розробку конкретної методології з підготовки майбутніх дизайнерів до участі в розвитку гендерних відносин і зміну гендерних рольових стереотипів завдяки проектному моделюванню. При цьому об'єкти предметного середовища, які мають у своїй основі гендерний аспект, особливо актуальні в сучасній проектній культурі, активно просуваються маркетологами та популярні на міжнародній ринковій мистецькій арені. Тому художньо-естетична інтерпретація творів мистецтва яка заснована

на новому прочитанні старих культурних архетипів, інтелектуальному, філософсько-смысловому наповненні дизайн-концепцій та креативній естетичній подачі виробів – стає найпоширенішим методом в дизайн-проекуванні.

Мета роботи./Aim. Визначити гендерного аспекту в інтерпретаційній діяльності майбутніх дизайнерів.

Матеріали та методи./Materials and methods. Задля досягнення мети дослідження застосовано методи аналізу, синтезу, порівняння та класифікації.

Результати та обговорення./Results and discussion. Інтерпретаційна діяльність, спрямована на художньо-смысловий аналіз твору мистецтва, допомагає виявити та дослідити увесь багаж накопичених культурою асоціацій які оперують характеристиками «жіночого» і «чоловічого» – «гендерні метафори». Адже, художні роботи можуть носити, як реалістичний характер зображення персонажів, так і можуть буди подані у формі, абстрактних кольорово-графічних композицій. В яких відсутні чоловічі та жіночі фігури, але при сприйнятті цих творів у глядача виникають асоціації гендерної спрямованості. Тому для кожного виду гендерних метафор характерні свої особливості розуміння естетизації пластичної форми:

1. Для фемінних гендерних метафор: асиметричність, криволінійність, експресія, легкість, делікатність, ірраціональність, динамічність, містичність, мальовничість, пластичність, округлість, витонченість, велика кількість декору, дематеріалізація маси, еkleктика, інтеграція мистецтв. Вони зображають соціальний образ жінки через роль матері, дочки, мадонни, королеви. Відповідають історичному стилю: готика, бароко, рококо, Арт-нуво вікторіанський. До вітчизняних фемінних образів-символів які використовуються в дизайні відносяться: Берегиня-Батьківщина, Ненька-Україна, Мироносиця (рис. 1).

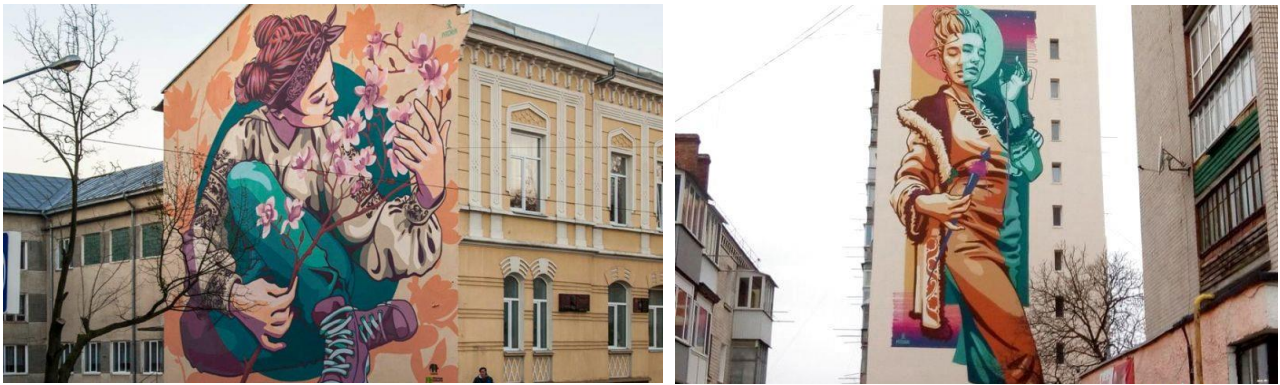


Рис. 1. Ю. Пітчук, М. Пітчук «Магнолія» та «Подільянка з веретеном»

2. Для маскулінних гендерних метафор: простота, відповідність, стриманість, раціональність, конкретність, жорсткість, геометричність, утилітарність, статичність, симетричність, графічність, переважання вертикалей. Вони зображають соціальний образ чоловіка через роль батька, сина, воїна, царя, вождя. Відповідають історичному стилю: античний, романський, класицизм, ампір, конструктивізм. До вітчизняних маскулінних образів-символів які використовуються в дизайні відносяться: козак, кобзар, бандурист (рис. 2).



Рис. 2. NUNKA «Козак на Подолі» та Ф. Маггі «Переправа»

3. *Андрогінні гендерні метафори* характеризуються контрастним поєднанням маскулінного та фемінного, які в художньому образі співіснують в різних пропорціях. Зараз це найбільш популярна тенденція в художньому проектуванні, філософія якої передбачає зближення полюсів: «чоловічі» образи пом'якшуються, а «жіночі» набувають впевненості, жорстких рис. Соціальна спрямованість окреслених метафор – сім'я, взаємодія, підтримка, любов, рівність, руйнування гендерних стереотипів. Відповідають історичному стилю: Арт-Деко, модернізм, космічна ера, постмодернізм. Так, яскравим прикладом з'єднання мужнього та жіночого образу-символу в практиці дизайну середовища є тренд «yarnbombing» («вибух пряжі») – різновид стріт-арту, який характеризується «надяганням» різнокольорових в'язаних «костюмів» з пряжі на міські об'єкти – дерева, стовпи, поручні, труби, міський транспорт. Щодо, суперграфіки то це роботи виконані в техніці динамічного 3D-відеомепінга («3D mapping») – світлової проекції (колірної ілюзії) спрямованої на створення динамічного об'ємного простору в режимі реального часу. Дозволяючи постійно змінювати та оживляти статичні об'єкти за допомогою гри кольору та світла, кольорографічну форму останніх неможливо віднести до певного гендерної типу. У дизайні одягу процвітає мода на універсальність костюма, зміна його форми на користь формату «унісекс». Зазвичай він має форму спортивного повсякденного одягу або висловлює футуристичну спрямованість (рис. 3).



Рис. 3. «Yarnbombing» та «3D mapping»

Однак, зауважимо, що спосіб уніфікації формоутворення, хоча й полегшує завдання проектування комплексу виробів, проте загрожує предметному середовищу надмірною одноманітністю, веде до деградації естетичного смаку особистості та погіршенню якості виробів. У свою чергу сліпе слідування естетичним ідеалам минулих епох, без урахування сучасних інноваційних можливостей та соціально-психологічних чинників запиту масового споживання – також неприйнятно в дизайні.

Висновки. /Conclusions. Отже, художньо проектну діяльність дизайнерів доцільно формувати на основі компромісного підходу до розуміння естетичного. Художньо-естетичне інтерпретування історично сформованих гендерних метафор відповідно до постмодерністських цінностей та за естетичними законами краси – посилить привабливість вітчизняного дизайн-продукту не лише у межах українського, а і європейського мистецького ринку. У свою чергу, художні образи, створені у межах компромісного підходу, будуть в повній мірі виконувати естетичну та інформаційну функції. Реципієнти не тільки отримають естетично привабливу продукцію, але також дізнаються про гендерні аспекти відносин в суспільстві.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у вивченні та висвітленні особливостей ролі художньої-естетичної інтерпретації у формуванні індивідуального авторського стилю дизайнера.

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ БІОЛОГІЇ ЗАСОБАМИ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ

Корвегіна Олександра Сергіївна

студентка

факультет фізичної культури і спорту

та здоров'я людини

Книш Світлана Іванівна,

к.пед. наук, доцент

Бердянський державний педагогічний університет

Вступ./Introduction. У контексті підвищення уваги до природничої освіти учнів та студентів назріла необхідність удосконалити підготовку вчителів природничих предметів, зокрема біології, наповнити її новими формами, методами та технологіями. Оскільки важливим складником професійної підготовки майбутніх учителів біології є методична підготовка, тож вона буде об'єктом пропонованої наукової розвідки [2, с.62].

Ступінь досліджуваності проблеми. Різні аспекти формування та розвитку професійних компетентностей майбутніх учителів біології в Україні висвітлено в публікаціях Т. Бондаренко, Т. Буяло, Л. Міронець, Н. Міщук, І. Мороза, А. Степанюк, О. Цуруль, Л. Шаповал, В. Шулдика та інших. Досвід підготовки вчителів біології в інших країнах схарактеризовано у публікаціях Є. Боркача, Ш. Гала (Угорщина), М. Туленкової (Словаччина). та інших.

Мета роботи./Aim. Визначити сучасні технології навчання як засоби формування та розвитку професійних компетентностей майбутніх вчителів біології.

Матеріали та методи./Materials and methods. При проведенні досліджень були проаналізовані та використані дані літературних джерел та дані проведених наукових досліджень щодо вибору засобів сучасних

технологій навчання для формування та розвитку ключових компетентностей майбутніх вчителів біології.

Результати та обговорення./Results and discussion. Сучасна орієнтація освіти на формування компетенцій передбачає створення дидактичних і психологічних умов, в яких студент може проявити не тільки інтелектуальну і пізнавальну активність, але й особистісну соціальну позицію, свою індивідуальність, виразити себе як суб'єкт навчання. Саме тому для організації успішної навчальної діяльності студентів потрібно обирати такі форми та методи роботи, які б викликали зацікавленість та бажання пізнавати нове.

Формування знань мети, основних завдань біологічної освіти досягається у процесі вивчення біологічних наук у вузі, функцією якого є формування у студентів ключових компетенцій, яких потребує сучасне життя. Для повного формування та розвитку біологічних знань студентів необхідно цілеспрямовано і наполегливо користуватися активними та інтерактивними формами та технологіями організації вивчення біологічних наук. [1]

Технологія активного навчання передбачає використання таких форм роботи, які активізують особистість до саморозвитку, бажання отримувати якісні знання, професійні уміння, здатність творчо вирішувати конкретні проблеми. Само метод проектів, моделювання професійних ситуацій, рольові та ділові ігри, проведення «круглих столів» та ін. В основі методу проектів лежить розвиток пізнавальних, творчих навичок студентів, їх критичного мислення, вміння самостійно конструювати власні знання, орієнтуватися в інформаційному просторі. Метод моделювання конкретних ситуацій є сильним мотивуючим фактором, так як дозволяє обговорювати проблеми, пов'язані з майбутньою спеціальністю. Ділові бесіди і рольові ігри - метод імітації прийняття управлінських рішень в різних виробничих ситуаціях - відносять до активних методів навчання тому, що діяльність студентів носить продуктивний, творчий, пошуковий характер.

Значущим для здобуття методичних знань, формування методичних умінь і навичок є досвід самостійної діяльності майбутніх педагогів, що дає

їм змогу визначити свою позицію з того чи іншого методичного питання, висловити власну думку щодо професійної проблеми. Перебудова методичної підготовки у ВНЗ передбачає розробку інноваційних технологій навчання, орієнтованих на професійний розвиток. На наш погляд, перспективними у цьому контексті є кейс-технології [2, с.72].

Формування предметної компетентності в процесі навчання біології тісно пов'язано з використанням методу біологічного експерименту. В останні півстоліття в біології широко використовуються методи математичного планування і проведення експериментів. Сьогодні важко уявити собі процес навчання без використання сучасних технологій. І перш за все мова йде про застосування в навчальному процесі інформаційно-комп'ютерних технологій (ІКТ).

Висновки./Conclusions. Формування знань мети, основних завдань біологічної освіти досягається у процесі вивчення біологічних наук у вузі, функцією якого є формування у студентів ключових компетенцій, яких потребує сучасне життя. Для повного формування та розвитку біологічних знань студентів необхідно цілеспрямовано і наполегливо користуватися активними та інтерактивними формами та технологіями організації вивчення біологічних наук. В рамках глобальної інформатизації навчальних закладів слід активно впроваджувати в процес навчання ІКТ, зокрема хмарні технології.

ЛІТЕРАТУРА

1. Активні форми навчання – необхідна умова підготовки фахівця – професіонала.- [Режим доступу.- <http://collegesnau.com/index.php/metodychna-robota/ck-oblikovo-finansovyh-ta-ekonomichnyh-dyscyplin/tyzhden-cmk/1190-aktyvni-formy-navchannja--neobhidna-umova-pidgotovky-fahivcja--profesionala>]
2. Грицай Н.Б. Методична підготовка майбутніх учителів біології в Європейському освітньому просторі.// Український педагогічний журнал.- №3.- 2017.- С.62-68.

ІНТЕГРАЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Худякова Наталія Юріївна,

канд. юр.наук,

доцент кафедри спеціальної фізичної підготовки,

Бондаренко Валентин Володимирович,

д. пед. наук, доцент

завідувач кафедри спеціальної фізичної підготовки,

Давигора Юрій Ігорович,

канд. псих. наук

професор кафедри тактичної підготовки

Національна академія внутрішніх справ,

м. Київ, Україна

Вступ./Introduction. Нова концепція діяльності Національної поліції України підвищує вимоги до професійної підготовленості правоохоронців. Це потребує запровадження новітніх методологічних підходів до навчання [1–3].

Відповідно до нормативних документів професійне навчання майбутніх правоохоронців реалізують поетапно та відповідно до ст. 72 Закону України «Про Національну поліцію». Воно передбачає такі складові: первинна професійна підготовка; підготовка в закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання; післядипломна освіта; службова підготовка [4].

Численні дослідження свідчать, що професійна підготовка майбутніх фахівців буде ефективною, якщо ґрунтуватиметься на фундаментальних засадах педагогічної теорії [1–3; 5; 6]. Педагогічна теорія пізнає закони та закономірності виховання й навчання, обґрунтовує їх теоретико-методологічні засади, озброює педагогів професійними знаннями про цілі, завдання, зміст, технологію, особливості виховання, навчання, розвитку людей різних вікових груп, уміння прогнозувати, проектувати, здійснювати педагогічний процес і забезпечувати належний рівень професійної освіти. За свідченнями ряду вчених, ефективність професійної підготовки майбутніх правоохоронців буде вищою за

умов дотримання низки методологічних принципів до навчання й поетапної її організації [2; 5; 6]. На думку В. В. Рибалка [5], підхід до навчання – це загальна концептуальна позиція, що визначає системну організацію та самоорганізацію освітнього процесу, головну ознаку, роль, статус й особливості взаємодії всіх компонентів його відповідно до конкретних навчальних і виховних цілей. У сучасних наукових працях виокремлено та схарактеризовано низку методологічних підходів до навчання майбутніх фахівців різних спеціальностей, серед яких: гуманістичний, компетентнісний, діяльнісний, особистісно зорієнтований, синергетичний, інтеграційний, системний та інші. Непоодинокі наукові праці, у яких дослідниками подано підходи до підготовки майбутніх правоохоронців на різних етапах професійного навчання. Однак недостатньо висвітлено інтеграційний підхід до професійного навчання правоохоронців у контексті нової концепції діяльності Національної поліції України.

Мета роботи./Aim. Обґрунтувати інтеграційний підхід до професійного навчання майбутніх працівників Національної поліції України.

Матеріали і методи./ Materials and methods. Для досягнення мети дослідження використано комплекс сучасних загальнонаукових методів, серед яких: метод концептуально-порівняльного аналізу, структурно-системного аналізу, синтезу, узагальнення.

Результати і обговорення./Results and discussion. Система професійної підготовки майбутніх працівників Національної поліції України передбачає врахування низки підходів до навчання. У практиці сучасних закладів освіти є два принципово різні підходи до навчання. Перший – традиційний педагогічний. Сутність його полягає в передаванні учневі певної суми знань. Цей підхід ще називають знанняєвим. Другий – психологічний. Він передбачає, що людина під час навчання має не просто вивчити щось, а навчитися щось робити, тобто навчитися здійснювати діяльність. Ми вважаємо, що підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх правоохоронців буде можливим за умови врахування низки методологічних підходів, які мають доповнювати один одного. Одним із ключових підходів – є інтеграційний.

Зазначений підхід сприяє вивченню процесу об'єднання в ціле окремих елементів, іноді, на перший погляд, не залежних один від одного, з отриманням нових або бажаних властивостей суб'єкта тощо [1; 2].

У наукових працях із педагогіки знаходимо різні визначення феномену педагогічної інтеграції, а саме:

- процес, який є високим рівнем забезпечення міжпредметних зв'язків на якісно новому підґрунті для засвоєння навчального матеріалу;
- зближення та зв'язок наук, що відбувається поряд із процесами диференціації; є втіленням міжпредметних зв'язків на якісно новому рівні навчання;
- взаємопроникнення, ущільнення, уніфікування знання, що виявляється через єдність із протилежним йому процесом розчленування, розмежування, диференціації; процес, який об'єктивно детермінується взаємопроникненням різних видів компонентів матеріально-виробничої та суспільно-політичної діяльності людей, матеріальною єдністю світу, загальним зв'язком, ізоморфізмом структур у якісно різноманітних об'єктах.

Ключовим для інтеграційного підходу є поняття «інтеграція», яке безпосередньо стосується теорії систем і позначає стан зв'язності окремих диференційованих частин і функцій системи, організму в ціле, а також процес, що приводить до цього стану. Інтеграція забезпечує сумісність наукових знань із різних систем завдяки загальній методології, універсальним логічним прийомам сучасного системного мислення. Таке методологічно істотне призначення інтеграції дає змогу виокремити провідні можливості застосування інтеграційного підходу, під час підготовки майбутніх правоохоронців, а саме:

- 1) подолання адитивності розгляду об'єкта, за якого одні зв'язки й особливості вивчають ізольовано від інших;
- 2) виявлення нових аспектів і компонентів мислення, постановка нових питань, визначення суміжних проблем;
- 3) подолання деяких суперечностей, що виникають між різними науковими галузями;

- 4) визначення наукового термінологічного апарату;
- 5) формування методологічної єдності вивчення об'єкта.

Засобами інтеграційного підходу відбувається взаємне збагачення та розвиток різних наук унаслідок перенесення знань однієї наукової дисципліни в іншу. Реалізація цього підходу передбачає здійснення інтеграційних процесів на чотирьох основних рівнях: 1) міжпредметна інтеграція (інтеграція на рівні фундаментальних ідей, принципів, методів різних дисциплін, що забезпечує цілісне усвідомлення сутності творчої діяльності та методологічну готовність до її здійснення); 2) внутрішньопредметна інтеграція (спрямована на встановлення смислових, змістовних, структурних і технологічних зв'язків між розділами однієї дисципліни. Цей вид інтеграції дає змогу виявити системоутворювальні зв'язки, а також зв'язок теорії з практикою); 3) міжособистісна інтеграція (характеризується встановленням ділового співробітництва та співтворчості через відкритість простору дослідної діалогічної взаємодії); 4) внутрішньоособистісна інтеграція (забезпечує дослідження досягнень і формування нового особистісного досвіду).

Інтеграційний підхід у педагогіці передбачає розгляд різних аспектів педагогічного процесу як єдиного цілого, яке дає новий якісний результат, нове системне та цілісне утворення. Педагогічну інтеграцію розглядають і як вищу форму вираження єдності цілей, принципів, змісту, форм організації, і як створення педагогічних одиниць на підставі взаємозв'язку різних компонентів освітнього процесу.

Згідно з визначенням, запропонованим А. Я. Данилюком, педагогічна інтеграція – це структурно та змістовно-процесуальний, доцільно організований зв'язок однотипних частин й елементів змісту, форм і методів навчання в межах освітньої системи, що забезпечує кількісні та якісні зміни, саморозвиток слухачів [3].

У професійній підготовці майбутніх працівників Національної поліції України інтеграційний підхід забезпечує інтеграцію змісту та форм освітнього процесу на підставі принципів взаємодоповнюваності і взаємозв'язків;

передбачає формування спеціальних рухових умінь, навичок на базі знань законодавчої бази. Зазвичай це стосується умінь і навичок застосування поліцейських заходів (превентивних і примусу), надання домедичної допомоги тощо.

Висновки./Conclusions. На підставі здійснених досліджень окреслено сутність і роль інтеграційного підходу у професійному навчанні майбутніх працівників Національної поліції України. Важливість цього методологічного підходу обумовлена необхідністю доцільного поєднання змісту та форм організації освітнього процесу з урахуванням принципів взаємодоповнюваності і взаємозв'язків.

Список використаної літератури

1. Бондаренко В. В. Професійна підготовка працівників патрульної поліції : зміст і перспективні напрями : монографія. Київ, 2018. 524 с.
2. Бондаренко В. В., Данильченко В. А., Худякова Н. Ю. Кримець О. І. Методологічні підходи до професійного навчання майбутніх працівників патрульної поліції. *«Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи»*. 2019. Вип. 2. С. 80–88. (Серія «Педагогічні науки»). (DOI: <https://doi.org/10.32405/2413-4139-2019-2-80-88>).
3. Данилюк А. Я. Теория интеграции образования : монография. Ростов н/Д : Ростов. пед. ун-т, 2000. 440 с.
4. Про Національну поліцію : Закон України від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.
5. Рибалка В. В. Особистісний підхід у профільному навчанні старшокласників : монографія. Київ, 1998. 160 с.
6. Bondarenko, V., Okhrimenko, I., Minenok, A., Donets, I., Danylchenko, V., Khudiakova, N., Okhrimenko, S., Alexandrov, D., Vakulyk, O., Rozhnova, T., Verbovskyi, I., Horokhova, L., Griban, G., Bloshchynskyi, I., & Prontenko, K. (2020). Professionally important psychophysiological qualities of

patrol police officers. *International Journal of Applied Exercise Physiology*, 9(4), 62-71. Retrieved from <http://www.ijaep.com/index.php/IJAE/article/view/902>.

PSYCHOLOGICAL SCIENCES

ПСИХОЛОГІЧНИЙ СТАН ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ПІСЛЯ ПОВЕРНЕННЯ З ГАРЯЧИХ ТОЧОК

Гурський Віктор Євгенович
завідувач кафедри спец.дисциплін
к.п.н

Сердечний Артем Борисович
Курсант 3-го курсу ДЮІ МВС України
Донецький юридичний інститут МВС України
м. Маріуполь, Україна

Усі ми не раз чули таке словосполучення як "поствійськовий синдром". В'єтнамський, іракський, афганський. Для багатьох з нас - це звичайні, прості слова, що не викликають яких-небудь особливих емоцій. Але чи замислювалися ми, що коштує за цим, здавалося б, нешкідливим, схожим на звичайний діагноз лікаря, словосполученням. Що це? Хвороба? Якщо хвороба, то яка саме: виліковна або невиліковна? Психічний розлад? Якщо психічний розлад, то яке: тимчасове або постійне? Или може бути - це глибока травма душі конкретної людини, на якій так важко і хворобливо гояться шрами, залишені війною? Спробуємо розібратися в суті цієї проблеми. Посттравматичний стресовий розлад (ПТСР) - важкий психічний стан, що виникає в результаті одиничного або подій, що повторюються, чинять надпотужну негативну дію на психіку індивіда. Травматичність події тісно пов'язана з відчуттям власної безпорадності через неможливість ефективно діяти в небезпечній ситуації. При ПТСР упродовж більше місяця після психологічної травми зберігається група характерних симптомів, таких як психопатологіческие репереживання (флешбэки), уникнення того, що може активувати спогади про травму, нічні кошмари і високий рівень тривожності. Іноді мають місце диссоціативні реакції і амнезія (відсутність спогадів про травмуючу подію) . Симптоми ПТСР можуть

з'явитися як відразу після травми, так і опісля багато років після травмуючої події. ПТСР може привести до виникнення таких проблем, як депресія, генералізований тривожний розлад, панічні атаки, аддикції, суїцидальна поведінка, агресивність. У дітей і підлітків клінічна картина ПТСР залежить від віку. Тяжкість ПТСР значно варіюється. При легкій формі ПТСР зберігається здатність до хорошого функціонування в професійній сфері і в області міжособистісних стосунків. У найважчих випадках пацієнт абсолютно нездатний нормально функціонувати; його стан виглядає як хронічне психічне захворювання. Іноді такі пацієнти отримують діагноз шизофренія. ПТСР може виникнути у будь-якої людини у будь-якому віці, але у більшості людей після психотравмуючих подій ПТСР не розвивається. Ризик виникнення ПТСР залежить від тяжкості травми, контексту ситуації, психологічної і біологічної (у тому числі генетичною) схильності індивіда

ПТСР призводить до порушень функціонування мозку, нервовою і ендокринною систем і іноді може мати негативний вплив на фізичне здоров'я людини. "післявоєнний синдром" (в'єтнамський, іракський, афганський, чеченський або будь-який інший, залежно від назви військової кампанії) - цей "важкий психічний стан, який виникає в результаті одиначної або психотравмуючих ситуацій, що повторюються, як, наприклад, участь у військових діях, важка фізична травма, або загроза смерті". Простіше кажучи - цей розлад психіки людини, що пережила важкі для психіки події, пов'язані з військовими діями, численними людськими жертвами і руйнуваннями, що характеризується гострими епізодичними нападами глибокої депресії або неконтрольованого випуску емоцій (гнів, лют), і що представляє серйозну небезпеку для оточення, знаходяться поряд з такою людиною у момент нападу. Але це лише вершина велетенського айсберга - усього масиву різних порушень, які залишаються після екстремальних дій. Інші наслідки починають проявлятися лише через декілька місяців після повернення до нормальних умов життя. Це різноманітні психосоматичні захворювання. проблема криється також у вкрай низькому ступені довіри українських військових саме до «кабінетних»

психологів, які навряд чи до кінця розуміють реалії бойових дій. Досвідчених військових психологів в країні поки замало, тому здебільшого психологічна допомога різної якості надається в місцевих ветеранських об'єднаннях та громадських організаціях. Довідково: на підготовку спеціалістів з психологічної допомоги у минулому році державою було виділено 50 млн грн та частину цих коштів було використано «не за цільовим призначенням»...[1] Показовою, якщо не сказати кричущою, видається внутрішня статистика проекту: так, всього 14% опитуваних зверталися до психолога, з них 65% робили це примусово, і лише 35% – добровільно. 41% усіх опитаних ніколи ні за що не піде до психолога. Але чинником, здатним похитнути цю думку, є рекомендація побратимів, це відзначили 23% респондентів [2].

Цікавим видається досвід соціально-психологічної реабілітації українських бійців ГО «Творча Криївка», що влаштовує табори для реабілітації на Прикарпатті. Робота тут ведеться з ветеранами бойових дій, з тими, хто очікує на протезування, виписався з госпіталю після поранення та контузій, звільненими з полону, а також з бійцями після виснажливих ротацій. Майже два тижні вони займаються живописом, катаються верхи, беруть участь у сплаві на річці й спілкуються з психологом. Разом з цим, навіть найпрофесійніша психологічна допомога, вочевидь, не надасть бажаного терапевтичного ефекту, якщо після неї вчорашній боєць щоразу повертатиметься до економічних та соціально-побутових реалій мирного життя – падіння його рівня, соціальна невлаштованість, тотальна недовіра до органів влади. Дійсно, за статистикою, абсолютна більшість з тих, хто звертається по допомогу потребують консультацій саме в юридичній площині. В існуючій бюрократичній тяганині ветеранам збройного конфлікту на Донбасі доводиться відстоювати свої права як учасників бойових дій, нерідко вони фактично опиняються в статусі прохачів пільг і фінансової допомоги. У колах українських військовослужбовців вже став розповсюдженим жарт про те, що легше взяти Донецьк, ніж зібрати потрібні документи про те, що ти був на війні. На думку експертів, така громіздкість і заплутаність процедури та законодавства грає на руку так званим військовим туристам, які, оформляючи собі короткострокові відпустки в зону АТО, отримують потім статус учасника бойових

дій. Це дає право претендувати на широкий перелік різних пільг, таких як 75% знижка квартирної плати та вартості комунальних послуг, безплатний проїзд усіма видами міського пасажирського транспорту, автомобільним транспортом загального користування в сільській місцевості; безплатний проїзд один раз на два роки (туди і назад) залізничним, водним, повітряним або міжміським автомобільним транспортом Крім того, розраховано суми, що будуть виділятися пораненим та сім'ям загинувших. Де-юре в нашій державі система соціального захисту учасників бойових дій заснована на певних пільгах, кількість яких є непідйомним навантаженням для держбюджету, а тому де-факто їх частина існує лише на папері. Нажаль, ті пільги, які все ж надаються, часто виявляються послугами або благами неналежної якості. Як наслідок – зростання напруги у суспільстві та суттєве збідніння людського капіталу країни, позаяк ветерани АТО переважно є представниками працездатного чоловічого населення, які за інших обставин сприяли б економічному розвитку держави та могли б повноцінно утримувати себе та свої родини. Такий стан справ вимагає невідкладного реформування алгоритму надання соціальних гарантій ветеранам АТО. Також необхідною умовою адаптації ветеранів до мирного життя вбачається створення державою можливостей ставати незалежними від «пільгових милиць» та самостійно забезпечувати собі та своїй сім'ї належний рівень життя [3]. Зрештою, саме гідна трудова діяльність в переважній більшості випадків гарантує успіх процесу соціальної інтеграції, тому на сьогодні розробка методів професійної адаптації учасників АТО також є надзвичайно важливою. Нове покоління ветеранів слід розглядати як величезний потенціал, який потрібно вчасно направити в правильно русло, надавши їм можливості кар'єрного розвитку. В цьому контексті актуальними вбачаються спеціальні програми, що включатимуть освітні курси, тренінги та консультації, які б дозволили започаткувати власну справу, повернутися на попереднє місце роботи або знайти нове, піти на державну службу чи продовжити військову діяльність. Першим прикладом такої діяльності можна назвати школу державного службовця для ветеранів бойових дій «За ветеранів до влади» у Києві. Учасники програми чотири місяці навчаються принципів роботи держслужбовця, а потім стажуються за обраним видом

діяльності в департаментах КМДА. У підсумку ветерани навіть зможуть посісти вакантне місце у департаменті.

З кожним днем продовження тривалості антитерористичної операції на Сході країни кількість ветеранів зростає, а отже питання реабілітації військовослужбовців в нашій державі дедалі набуватиме актуальності.

Список використаної літератури

1. З виступу народного депутата Ольги Богомолець на парламентських слуханнях на тему: «Державні гарантії соціального захисту учасників антитерористичної операції, Революції Гідності та членів їх родин: стан і перспективи».
2. Дзеружинська Н.А., Сиропятов О.Г. Посттравматичний стресовий розлад. Посібник для самопідготовки . - Київ: Українська військово-медична академія, 2014
3. Вівчар О.С. Сучасні тенденції в діагностиці і лікуванні посттравматичного стресового розладу (рус.). - Київ: НейроNews: психоневрологія і нейропсихіатрія, 2015. - № 2

ПРОБЛЕМА ВИНИКНЕННЯ НОМОФОБІЇ СЕРЕД ПІДЛІТКІВ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ВІРТУАЛЬНОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ

Лисенко Олексій Станіславович,
Аспірант лабораторії психології навчання ім. І.О. Синиці,
Інститут психології імені Г.С. Костюка
Національної Академії педагогічних наук України,
м. Київ, Україна

Анотація. Сучасний темп життя дозволяє особі оперативно отримувати інтенсивний доступ до різної важливої інформації. Цьому суттєво сприяє технічний розвиток та постійна робота промислових підприємств над поліпшенням економічної доступності приладів зв'язку (планшети, смартфони, смарт-годинни тощо) для різних верств населення. Однак, серед людей, побутова або фахова діяльність яких суттєво залежить від своєчасного отримання актуальних відомостей чи постійної комунікації з іншими особами, може зростати ризик виникнення номофобії. Представлений стан може корелювати з розвитком віртуальної залежності. Також інтенсивність прояву симптомів може залежати від багатьох факторів: рівень освіти, стать, вік тощо. Оскільки номофобія характеризується різноманітними негативними проявами, які можуть суттєво впливати на якість життя суб'єкта, важливо проводити детальні дослідження щодо цього питання.

Ключові слова: віртуальна залежність, підлітки, номофобія, стрес.

Матеріали та методи. Стаття виконана за допомогою використання методів узагальнення, аналізу та порівняння науково-дослідних даних досліджень, представлених у вільному доступі на офіційних ресурсах ScienceDirect, Web of Science та PubMed.

Результати та обговорення. Станом на 2017 рік на території ЄС близько 63% осіб мають доступ до виходу в Інтернет через смартфони. У 2018 році було проведено дослідження Агентства мобільного маркетингу LEAD9 спільно з Київським міжнародним інститутом соціології (KMIC), за допомогою якого

було встановлено, що 85% українців, у віці від 18 до 39 років, користуються смартфонами з сенсорними екранами. При цьому, за даними компанії GfK Ukraine, близько 50% наших співвітчизників здійснювали пошук інформації про товари за допомогою цих приладів [1]. Разом з тим, серед осіб, які занадто покладаються на власні смартфони, може виникнути номофобія з рядом неприємних симптомів.

Термін «номофобія» (від англ. «NO MObile PHone PhoBIA») – це психологічний розлад, що характеризується відчуттям дискомфорту та страху, який зумовлений потенційною можливістю залишитися без доступу до телефону. За даними Діагностичного й статистичного посібника з психічних розладів IV цей розлад ідентифікується як «страх внаслідок визначених/специфічних речей» (“phobia for a particular/specific things”). До категорій ризику належать люди, які страждають від віртуальної залежності, а також особи з низькою самооцінкою, вираженою екстравертністю, імпульсивністю тощо. Основні прояви номофобії включають тривогу, зміну дихання, тремтіння, пітливість, збудливість, дезорієнтацію й тахікардію. Зазначається, що понад 50 % номофобів ніколи не вимикають власні мобільні телефони. Варто зазначити, що психоемоційне навантаження від постійного перегляду віртуальних даних здатне посилювати стрес, оскільки така діяльність не залишає часу для відпочинку, за допомогою якого мало б відбуватися розвантаження нервової системи [2].

Також, завдяки мультифункціональності смартфонів, людина може постійно використовувати свій гаджет з метою відволіктись від негативних емоцій. За даними проведеного дослідження, в якому прийняли участь 861 Інтернет-користувач (600 осіб приймали участь для вивчення номофобії та 469 осіб – дослідження поведінки в соціальних мережах) віком 18-39 років, було встановлено, що існує потенційна кореляція між виникненням стресу та вираженістю проявів номофобії. Основними аспектами цього розладу є страх перед відсутнім доступом до спілкування, втрата зв'язку та доступу до інформації, а також відмова від зручностей. Додатковою проблемою є те, що

серед осіб з номофобією може спостерігатися більш виражений дискомфорт та психо-емоційне страждання внаслідок супутнього виникнення стресу. Саме тому досить часто номофобія розглядається в контексті проблемного використання смартфонів. [3].

Також, за даними дослідження, в якому прийняли участь 320 студентів з метою вивчення акцентів номофобії на фоні користування смартфонами, було виявлено, що розлад суттєво залежить від статі, віку та рівня освіти [4].

Серед 312 корейських студентів, які здобували медичну освіту, встановлено, що майже 83,7% респондентів використовували смартфони під час своєї роботи за умов клінічної практики [5]. В одній із сучасних наукових публікацій зазначаються результати вивчення номофобії серед 204 іспанських студентів медичного спрямування. Виявлено високий рівень розвитку номофобії під час клінічної практики, оскільки студенти регулярно потребували використання смартфонів [6].

Висновок. Номофобія може суттєво посилювати психологічну напругу та емоційні страждання людини. Разом з цим, підлітки нерідко особливо чутливі до стресу та складних життєвих обставин. Це особливо важливо пам'ятати, оскільки значна кількість неповнолітньої молоді має вільний доступ до смартфонів чи/або планшетів. Варто наголосити, що поліпшення діагностичних критеріїв та поглиблене вивчення симптомів номофобії кваліфікованими спеціалістами потенційно здатне знизити виникнення можливих ризиків. Важливо проводити більш поглиблене вивчення номофобії з урахуванням віртуальної залежності серед підлітків.

Список літератури.

1. Кількість користувачів смартфонів в Україні збільшилася до 85% — дослідження. ms.detector.media.
<https://ms.detector.media/mediadoslidzhennya/post/21573/2018-08-03-kilkist-koristuvachiv-smartfoniv-v-ukraini-zbilshilasya-do-85-doslidzhennya/>. Published 2018. Accessed August 13, 2020.

2. Bhattacharya S, Bashar MA, Srivastava A, Singh A. NOMOPHOBIA: NO MOBILE PHONE PHOBIA. *J Family Med Prim Care*. 2019;8(4):1297-1300. doi:10.4103/jfmprc.jfmprc_71_19.
3. Wolfers LN, Festl R, Utz S. Do smartphones and social network sites become more important when experiencing stress? Results from longitudinal data. *Comput Human Behav*. 2020;109:106339. doi:10.1016/j.chb.2020.106339.
4. Daei A, Ashrafi-Rizi H, Soleymani MR. Nomophobia and Health Hazards: Smartphone Use and Addiction Among University Students. *Int J Prev Med*. 2019;10:202. Published 2019 Nov 28. doi:10.4103/ijpvm.IJPVM_184_19.
5. Cho S, Lee E. Distraction by smartphone use during clinical practice and opinions about smartphone restriction policies: A cross-sectional descriptive study of nursing students. *Nurse Educ Today*. 2016;40:128-133. doi:10.1016/j.nedt.2016.02.021
6. Aguilera-Manrique G, Márquez-Hernández VV, Alcaraz-Córdoba T, Granados-Gómez G, Gutiérrez-Puertas V, Gutiérrez-Puertas L. The relationship between nomophobia and the distraction associated with smartphone use among nursing students in their clinical practicum. *PLoS One*. 2018;13(8):e0202953.

SOCIOLOGICAL SCIENCES

ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ СОЦІОЛОГІЧНОЇ ДУМКИ В ЕМІГРАЦІЇ НА ПОЧАТКУ XX СТОЛІТТЯ

Черній Людмила Віталіївна

к.і.н., доцент

Національний педагогічний університет

імені М.П.Драгоманова

м.Київ, Україна

Вступ. Історія української соціології цікава, складна і неоднозначна. Про це свідчить той факт, що важливу роль конструювання державницьких, культурних, просвітницьких, соціологічних ідей та втілення їх у життя відіграли наші співвітчизники, які в силу різних причин, тимчасово проживали поза межами Батьківщини. Українські науковці, перебуваючи за межами України працювали у парадигмі розвитку соціологічних ідей. Завдяки працям М. Грушевського, В. Липинського, В. Старосолького, О. Бочковського, М.Шаповала українська наукова еміграція залишила великий науковий спадок. [10, 7]

Мета. Вивчення та узагальнюючий аналіз ролі українських соціологів в еміграції у розвитку української соціологічної думки не набрало достатніх масштабів тому в українському сучасному теоретико-практичному просторі існує наукове замовлення на дослідження їх праць. Сучасній українській соціології потрібно осмислення того наукового капіталу, що вона отримала в спадок.

Матеріали і методи. Існує незаперечна тенденція, що чим більшою є соціальна нестабільність і невизначеність, тим більше зростає потреба у нових соціальних знаннях. У 1920-1939 рр. українське суспільство переживає складні часи і соціологія починає динамічно розвиватися, стаючи все більш соціально замовленою. У той же час соціологія здатна набувати національних

характеристик на інституціональному рівні та є залежною від історичного контексту, соціальних, економічних, політичних процесів, що відбуваються в певний момент в окремому суспільстві. Маючи специфічні ознаки і унікальну історію, соціологія, як наука, проходить самостійні етапи становлення та розвитку.

У XIX столітті процес виникнення і формування української соціології розпочинається з наукової творчості М. Драгоманова, І. Франка, О.Потебні і Б. Кістяківського, М. Ковалевського і набуває завершених соціологічних форм у працях М.Грушевського, М. Шаповала, В. Липинського, В. Старосольського, О.Бочковського, та інших науковців. Багато видатних українських вчених, в силу різних обставин, опинившись в еміграції, починаючи з 1920-х років, працювали для розвитку вітчизняної соціології. Вони удосконалювали її досягнення, особливості, історично зумовлені риси й тенденції розвитку, як певної складової світової соціологічної думки.

Українськими емігрантами було створено ряд потужних соціологічних інститутів і наукових об'єднань академічного типу. 8 жовтня 1919 року Михайло Грушевський уклав Проект створення Українського соціологічного інституту. Головною метою діяльності Інституту вчений вбачав в інтеграції українського суспільства, різних його верств, поширення інформації про соціальне життя українців серед європейської спільноти. Силами інституту проводилася робота по підготовці досвідчених науковців у різних галузях соціології, які повинні були ознайомлювати українське суспільство зі здобутками соціологічної науки на Заході, з її напрямками і методами досліджень. Проведення відкритих лекцій, публічних виступів пробуджували в українській громадськості посилений інтерес до соціології. Очолюючи Український соціологічний інститут, Михайло Грушевський, з метою розповсюдження інформації про досягнення української науки в еміграції, сприяв виданню наукових журналів та збірок, де публікувалися праці українських вчених. [3]

Соціологічні погляди самого М. Грушевського формувалися під впливом класичного позитивізму та соціології О. Конта, Е. Дюркгейма, етнології та психології В. Вундта і були відтворені в таких його працях: «Початки громадянства», «На порозі нової України», «Хто такі українці і чого вони хочуть?» та інших. Аналізуючи соціальні факти та соціальну еволюцію в минулому, вчений вбачав вирішальну роль у змінах людського життя через конкуренцію індивідуалістських і колективістських тенденцій та їх періодичне чергування. Боротьба цих двох тенденцій зумовлює ритм соціальної еволюції. Розвиток суспільства підпорядковується законам соціального розвитку, тобто внутрішніми зв'язкам, потребам, що керуються змінами у формах людської спільності.

Основними чинниками історичного процесу є народ, народна маса, держава. Історична постать є продуктом епохи та середовища, людська воля обмежена і залежить від соціального оточення. Взагалі Михайло Грушевський у своїх роботах виділяє три стадії розвитку суспільності: початки суспільної організації, що характеризують перевагу біологічних факторів розвитку до соціальних форм організації, відокремлення людських спільнот від тваринного світу, поява економічних факторів об'єднання людей, виникнення моральних і регулятивних функцій, традицій, звичаїв; племінно-родова організація та процеси її поступового розпаду, що відбуваються під впливом економічної диференціації, розвитку особистої власності та виокремлення родинної сім'ї з племені; формування класової держави, яке супроводжується наростанням індивідуалізму проти колективістських засад спільності. Розвиток класової держави супроводжується появою нових релігій і культів, поділом суспільства на соціальні верстви з правлячим монархом.

На певному історичному етапі розвитку держави відбувається процес демократизації влади. Причину такого розвитку Грушевський вбачав у наростанні суперечностей між традиціями концентрації та монополізації засобів і впливів влади в руках нечисленної верстви та її ж інтересами самозбереження й утримання влади, можливе за умови залучення широких

соціальних верств до участі у владних структурах. Відтак з'являється новий клас, власник нового економічного становища з владою. [9, 200-212]

Одним із основних завдань соціології М. Грушевський вважав вивчення соціальних процесів у суспільстві, яке повинне супроводжуватися відхиленням випадкового, мінливого і зосередження уваги на типовому і постійному. Соціологія як наука про загальні і постійні тенденції, форми соціального розвитку, на його думку покликана допомагати кожній людині зрозуміти суспільство в якому вона живе. [6]

Після від'їзду Михайла Грушевського та деяких співробітників Українського соціологічного інституту в Україну, постала нагальна потреба у створенні нової української наукової установи в еміграції. Так, одним із непересічних заходів у становленні українських соціологічних ідей стало заснування в 1924 році Українського Інституту Громадознавства, очолюваний М. Ю. Шаповалом. Головним об'єктом дослідження Інституту стало українське суспільство. Він постав як приватно-наукова установа, метою якого було накопичувати наявні українські соціологічні сили, і спрямувати їх на вирішення культурно-історичного завдання, яке полягає у соціологічному вивченні життєдіяльності України. На той час українська соціологічна думка дещо призупинила свій розвиток і українське суспільство залишалося не дослідженим на науковому рівні. Інститут ставив перед собою конкретну мету: «вивчення і формулювання практичних проблем, що витікають з конкретних потреб українського народу в дану добу його існування». [7, 115] Інститут мав багато відділів але найбільшим був відділ соціології і політики який очолював сам М. Ю. Шаповал. На посаді керівника інституту йому вдалося налагодити видання соціологічного часопису «Суспільство» і наукового збірника «Народознавство». Згодом силами інституту вдалося видати праці М. Драгоманова, В. Ковалю, В. Петріва та інших науковців, які досліджували соціологічну думку і працювали над поглибленням знань в цій галузі. Саме як українському соціологу, письменнику, політичному діячу Центральної Ради, М.Шаповалу належить понад 30 наукових праць. Вчений розглядав соціологію

як найбільш загальну науку про суспільство, здатну об'єктивно відтворити сутність суспільства, його структуру і взаємозв'язки складових елементів. У своїх працях він перший в українській соціології ввів поняття «українське суспільство», стверджуючи що, якщо суспільство творять групи, то в Україні суспільство тоді стане українським, коли будуть створені українські політичні партії, українські профспілки, українські кооперативні спілки, українські школи та ін. [4] Це бачення українського суспільства дозволило йому здійснити власну класифікацію суспільних груп. Науковець поділив їх на: організовані (держава, сім'я, партія, церква), характерною рисою яких є внутрішній поділ на керуючих (орган управління) і підлеглих; неорганізовані (мовні, статеві, вікові, расові), провідною рисою яких є відсутність сталої організації; прості (спортивне товариство, науковий гурток, кооператив, земляцтво), які об'єднані однією прикметою; складні (економічні класи і національності), характерною рисою для яких є об'єднання по декільком лініям ознак. М. Шаповал прагнув донести українському суспільству, що організація соціологічних студій та безпосередньо соціологія, як правдива наука про суспільство, стануть початком ідеологічного відродження українського народу, інтелектуальним інструментом становлення української державності.[8, 14-20]

Ідеї державності М. Шаповала підтримував і Володимир Старосольський, будучи правником, соціологом, громадським і політичним діячем, зосереджував свою увагу саме на проблемі нації, держави, аналізував соціологічні аспекти права. Вів вважав націю, окремою цілісністю, суб'єктом, «особовістю» з власним життям, волею та власною долею. На думку В.Старосольського джерело націотворення полягає у прагненні суспільної спільноти до політичної самостійності, самоврядування. Саме соціологія як наука була покликана визначити і проаналізувати причини поведінки людей, яка суперечить правовим нормам. Він аналізував дію правових норм на громадян, називав державу одним з різновидів соціальних зв'язків, сутність якої полягає у силі правових норм. [5]

Вплив провідних світових соціологічних поглядів того часу простежується і у працях українського соціолога Ольгерда-Іполита Бочковського. Очолюючи протягом десяти років (1923 – 1932 рр.) кафедру соціології та теорії нації Української господарської академії в Подєбрадах, вчений розглядав соціологію як науку про суспільство, головним предметом якої є народ і нація. Професор О.Бочковський вважав, що соціологія повинна залишити позаду «пережитки» позитивізму і не ототожнювати закони природи і суспільства. У своїх поглядах вчений наголошував, що головними процесами у розвитку українського суспільства є суспільна інтеграція і диференціація. Український народ, лише активною боротьбою, власними зусиллями та без втручання зовні може здобути власну державність.

Протягом 1920-х років вчений працював над розробкою наукової теорії нації, започаткував новий напрям наукових досліджень – націологію. Багато уваги О. Бочковський приділяв розробці національно-державницької концепції самовизначення українського народу. Його соціологічна думка є загальноєвропейським надбанням, хоча національні ідеї він розвивав на прикладі боротьби за незалежність українського народу. Саме Бочковський розробив концепцію виокремлення системи нових соціологічних дисциплін, обґрунтувавши їх актуальність. [1, 46]

Вагомий внесок у розвиток української соціології зробив український історик, соціолог і публіцист В'ячеслав Казимирович Липинський. На формування його наукового світогляду вплинули теорії еліти, соціального конфлікту. В 1926 році очолив кафедру політології і соціології в Українському науковому інституті в Берліні. Головною його концепцією як соціолога є теорія організації національних еліт та їх кругообіг. В. Липинський вважав, що кожна нація є творінням особливої групи людей, які здобули владу у своєму суспільстві. Прямо не вживаючи для їх визначення термін «еліта», соціолог використовував поняття «національна аристократія», «правляча верства». У свою чергу, шляхами до формування такої суспільної групи, на думку В.Липинського, є: класократія, охлократія і демократія. Досліджуючи питання

соціальної структури, вчений поділяв суспільство на такі класи, як промисловий, хліборобський, фінансовий, купецький та інтелігенцію, виокремлюючи організаторів – «панів» та організованих – «народ». Організатори характеризувалися більшою активністю та індивідуальністю, а організовані – більшістю та чисельністю. За умов нестабільної політичної та суспільної ситуації, в якій опинився український народ в 1920-х рр. шлях до самостійності та незалежності В. Липинський вбачав у творенні чіткої, стабільної, авторитетної еліти, яка зможе привести український народ до самостійності. [2, 456]

Висновки. На початку XX ст. соціологія як наука перебувала в стадії конструювання і змушена була виборювати собі право на існування як окрема галузь соціогуманітарного знання. Те, що було зроблено на межі XIX-XX ст. у напрямку розробки української соціологічної думки в еміграції складають міцний фундамент для подальшого розвитку соціологічних ідей, традицій сьогодні.

Література:

1. Бочковський О.І. Вступ до націології. – Мюнхен, 1992.
2. Лисяк-Рудницький. Липинський Вячеслав // Енциклопедія українознавства. – Т.4. Львів, 1994.
3. Погорілий О.І. Соціологічна думка XX сторіччя. – К, 1996.
4. Соціологія: словник термінів і понять / Є.А. Біленький, М.А. Козловець, В.М. Дебой, М.А. Козловець та інші / за заг. ред. Є. А. Біленького, М.А. Козловця. – К.: Кондор, 2006. – 372 с.
5. Старосольський В. Теорія Нації / Передм. І.О. Кресіної. – Нью-Йорк; Київ: Наук. Тов-во ім. Т. Шевченка: Вища школа, 1998. – 157 с.
6. Ульяновський В. Проекти соціологічного інституту Михайла Грушевського // Філософська і соціологічна думка. – 1992. - № 7.
7. Український інститут громадознавства // Нова Україна. – 1925. – ч.1.

8. Шаповал М.Ю. Загальна соціологія. – К.: Український центр духовної культури. 1996. – 386 с.
9. Шостак І.В. Внесок Михайла Грушевського у становлення української соціологічної науки // Наукові записки. Історичні науки. – Вип. 8. – Острог, 2007. – С.200-220.
10. Федорук О. Українська культура – держава – політика. Володимир Січинський. – К., 1996. – С.7.

JOURNALISM

ФУНКЦІОНАЛЬНІ МОЖЛИВОСТІ IGTV ЯК НОВОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ ПЛАТФОРМИ У СОЦІАЛЬНІЙ МЕРЕЖІ INSTAGRAM

Алексеевко Юлія Олександрівна

Аспірантка

Запорізький національний університет

м. Запоріжжя, Україна

Введення./Introduction. Кількість користувачів мережі Інтернет постійно збільшується. На сьогодні ця цифра досягла більше ніж 4,5 млрд людей. 3,8 млрд з яких є користувачами соціальних мереж. А це вже майже 60% населення світу [1].

Щодо України, то найпоширенішими соціальними мережами в країні є Facebook та Instagram, де першою користується 15 млн людей, а другою – 13 млн. Майже в усіх регіонах України Facebook є більш популярною соцмережею, ніж Instagram. Але за темпами приросту проникнення, Instagram, все ж таки, випереджає Facebook, та є найпопулярнішою соціальною мережею для користувачів віком до 29 років [2].

Розвиток соцмереж як платформ для соціальних комунікацій дозволяє користувачам використовувати різноманітні технічні можливості цих мереж, урізноманітнюючи текстові повідомлення якісним візуальним контентом. І якщо донедавна така соціальна мережа як Instagram робила ставку на фотокартки, то сьогодні інтерес глядачів все більше фокусується на відео-контенті. Саме для впровадження відео-контенту, в Instagram була введена нова функція – додаток або платформа IGTV.

Ціль праці./Aim. Дослідити особливості функціонування нового додатку для публікації відео контенту у соціальній мережі Instagram – IGTV (Instagram

TV) як засобу масової комунікації, а також специфіку використання IGTV для розвитку та просування власного бренду у соціальній мережі Instagram та ефективної комунікації із користувачами.

Матеріали та методи. /Materials and methods. Для досягнення дослідницької мети нами використовувалися загальнонаукові методи синтезу й аналізу, а також контент-аналізу. Порівнюючи та аналізуючи технічні можливості соціальних мереж Facebook та Instagram як засобу масової комунікації, нами була виділена одна, порівняно нова функція – IGTV - «соцмережева» комунікативна платформа з відео контентом.

Так, згідно з останніми дослідженнями, постійно збільшується кількість людей, які віддають перевагу мобільним пристроям, як засобам для виходу в Інтернет. Майже 53% пошукових запитів поступають з мобільних телефонів. І якщо, в середньому, люди щодня проводять 3,7 годин за мобільними пристроями, то майже половина цього часу витрачається на соціальні та комунікаційні додатки [1].

Так, як зазначає агенція «We Are Social», користувачі мобільного Інтернету з усього світу за 2020 рік використають більше половини трильйону гігабайт мобільних даних. Близько двох третин загального об'єму з яких, прийдеться для передачі та завантаження відео контенту [3]. Та не дивлячись на те, що YouTube сьогодні залишається лідером серед ресурсів для трансляції онлайн відео, соціальна мережа Instagram вирішила скласти йому конкуренцію, запустивши у червні 2018 року нову технологію IGTV (Instagram TV) [4].

За думкою засновників Instagram, до 2021 року 78% мобільного трафіку припадатиме на відео [5], тому й було прийняте рішення ввести в ужиток власну платформу для відео-контенту IGTV, складаючи конкуренцію розповсюдженій мережі YouTube.

Отже, що таке IGTV? Це додаток Instagram, який дозволяє завантажувати та програвати відео формату MP4, довжиною до 15 хвилин (завантажених з мобільних пристроїв), та до 60 хвилин (завантажених з комп'ютера).

Проте за даними маркетингової платформи «Later», мова йде, все ж таки, про 10 хвилин для більшості облікових записів і до однієї години для великих облікових записів. Але Instagram заявив, що з часом обмеження не буде [6].

Так, до 2018 року довжина відео в стрічці Instagram була обмежена 1 хвилиною. Тепер, за допомогою IGTV, можна завантажувати більш тривалі відео та давати посилання на них в основній стрічці, або в Stories, перенаправляючи на додаток Instagram TV, після закінчення відведеного для анонсу часу.

Технічні характеристики додатку IGTV. Орієнтація відео – вертикальна. Хоча нещодавно стало можливо завантажувати й горизонтальні відео.

Співвідношення сторін для вертикальних відео – 9:16, а для горизонтальних – 16:9.

Мінімальний розмір зображення - 720 пікселів.

Максимальний розмір відео коротших за 10 хвилин - 650 МБ.

Максимальний розмір відео коротших за 60 хвилин - 3,6 ГБ.

Формат обкладинки - PNG або JPG.

Рекомендований розмір обкладинки – 420 x 654 пікселів. Без можливості редагування фото обкладинки після її завантаження [7].

Завантажувати відео можна як через Instagram, так і через додаток IGTV.

Контент перевіряється та модерується згідно з нормами Instagram та може бути видалений, якщо він порушує правила спільноти.

Проте, не дивлячись на те, що IGTV було введено в ужиток у червні 2018 року, на липень 2020-го нам не вдалося знайти хоч якихось статистичних даних щодо того, на скільки нова платформа успішна, скільки людей щодня переглядає відео на платформі, який приріст користувачів за рік, скільки людей переходять в додаток IGTV, після закінчення 1 хвилини анонсу відео в стрічці Instagram. Маючи амбітні наміри, в перші роки свого існування IGTV так і не вийшло на якісні показники та не стало вагомим конкурентом сервісу YouTube.

Серед головних причин виділяють необхідність знімати вертикальне відео. Саме на них робили ставку засновники IGTV. Instagram Stories вже привчили користувачів знімати 15 секундні ролики вертикальної орієнтації. Проте 15

секунд – це не 15 і не 30 хвилин. І брендам потрібен був час, щоб звикнути до нових умов і формату відео зйомки. Зважаючи на низькі показники відвідуваності ресурсу, не багато компаній та брендів хотіли витратити свій час на продукт, який слабо працював та не приносив гроші [8]. Адже IGTV не має монетизації відеороликів. Тому відомі блогери, в яких вже була власна аудиторія на YouTube, не надовго затримались на IGTV, знявши, врешті решт, по 3-5 відео та повернувшись до звичної системи вироблення відео контенту та його монетизації [9]. Додати до цього переліку погану навігацію та відсутність пошуку по ключовим словам, ситуація з низькими показниками розвитку IGTV ставала зрозумілою.

Але все почало в корені змінюватись, коли IGTV перестало бути самостійним ресурсом, а, так би мовити, об'єдналось із мережею Instagram, почавши показувати прев'ю відеороликів із IGTV в звичайній стрічці Instagram. Такі анонси – це 1-хвилинні відео, які, після закінчення 60-тисекундного терміну, переадресовують користувача на додаток IGTV для подальшого перегляду цього відео. Іншими словами, якщо ви поділитесь відео для попереднього перегляду з вашим фідом (тобто стрічку, в яку автоматично завантажуються блоки контенту [10]), ці відео IGTV тепер будуть також відображатися в сітці у вашому профілі Instagram, з невеликим значком IGTV в правому кутку [11]. Такі прев'ю допомагають власнику відео підвищити кількість переглядів та, власне, показник охоплення аудиторії.

За даними маркетингової платформи «Later», до вище згаданого оновлення, відео від @thebucketlistfamily, в середньому мали близько 30 тисяч переглядів з IGTV. Після оновлення цей показник зріс майже до 400 тисяч переглядів.

Те саме стосується @sephora. Перед оновленням косметичний бренд мав від 60 до 80 тисяч переглядів за відео. Зараз вони отримують понад мільйон переглядів [8]!

До того ж, окрім вертикальної орієнтації відео, IGTV стало дозволяти публікувати й горизонтальні відео, що теж позитивно вплинуло на розвиток цього додатку.

Все це вказує на те, що IGTV має всі шанси стати серйозним помічником для просування власного бренду чи бренду компанії через соціальну мережу Instagram та Instagram TV.

Результати та обговорення/Results and discussion. Отже, щоб відео в IGTV мали презентабельний вигляд, подобались глядачам та охоплювали більшу аудиторію, потрібно дотримуватись декількох правил [11]:

1. Увага на обкладинку.

Зображення завантаженої обкладинки з'являється не тільки у стрічці, але й у профілі, який доступний для перегляду для усіх підписників аккаунту. Його розмір має бути 420 на 654 пікселів.

Проте, як тільки завантажене відео (із співвідношенням сторін 9:16 або 16:9) із IGTV буде доступне для перегляду в стрічці, його зображення буде з'являтися в різних місцях, як в сітці профілю, так і в стрічці підписників, що вплине на розмір картинки, яка буде відображатись. Для стрічки Instagram цей розмір буде обрізаний до 4:5 (розмір портрету), а для сітки профілю – 1:1 (квадрат).

Все це означає, що обкладинка має бути цікава та варта перегляду як на сторінці користувача у IGTV та стрічці, так і у його профілі. Для цього, краще за все, головний сюжет чи меседж обкладинки помістити в центр зображення. Не забуваючи, про цьому про загальну естетику, тобто як це зображення буде гармонувати із загальною концепцією сторінки.

2. Час публікації.

Порівняйте «найкращий» час для публікації власних постів в стрічці Instagram із часом, коли публікується відео в IGTV, щоб вибрати найкраще. Основна увага на те, що для перегляду відео в Stories, чи повідомлення в стрічці Instagram користувачу вистачить й 15-ти секунд. А для перегляду відео у IGTV, часу потрібно значно більше. Потрібно зважати на це, плануючи таймінг відео

постів. Адже основна мета постінгу анонсу відео IGTV в стрічці Instagram, щоб користувач натиснув на кнопку «Продовжити перегляд».

3. Стратегія 1-хвилинного контенту.

Перша хвилина відео має бути інтригуючою та цікавою для аудиторії, утримувати її увагу. Щоб після закінчення 60-секундного терміну, глядачу захотілося дивитися далі, перейшовши вже, власне, на канал у IGTV. Не треба забувати, при цьому, й про важливість музичного супроводу відео.

Іншими словами, стратегія по насиченню першої хвилини відео матеріалами, які заохотять аудиторію для подальшого перегляду, врешті решт, окупляться збільшенням кількості переглядів завантаженого відео-контенту та підписників на канал в IGTV, де це відео було опубліковано. Звичайно ж, якщо відео-продукт був цікавий глядачу.

4. Назва відео.

Перед тим, як опублікувати назву відео та його опис, необхідно гарно подумати, як привернути увагу заголовком, та як умістити опис відео у 75 символів, адже це та інформація, яка буде відображатись як підпис до відео у стрічці, так і у вашому профілі. До того ж, після публікації, редагувати ці дані буде неможливо.

В заголовок також можна додати емоджі. Але зважайте на те, як вони будуть відображатись при пошуку відео, чи не будуть вони цьому заважати.

Висновки./Conclusions. Виходячи з цього, можна зробити такі висновки. Не дивлячись на існуючі певні складності, IGTV має потенціал. Є багато людей, які щодня дивляться IGTV та компанії, які розвивають власний бренд за допомогою платформи Instagram та її нового відео додатку. Зважаючи на темпи зросту самої соціальної мережі Instagram, ми вважаємо, що в IGTV є великі шанси вийти на якісно новий рівень подачі відео-контенту. І лише час покаже чи вдалося йому скласти конкуренцію YouTube.

Коли задіяні всі механізми Instagram: від якісного текстового, візуального контенту в стрічці чи Stories, «правильного» використання хештегів та геолокацій, ведення прямих ефірів та до професійного використання таргету, то

IGTV стане на цьому шляху помічником та вагомою додатковою платформою для ефективної комунікації та просування бренду через соціальну платформу Instagram.

Список літератури

1. Digital 2020, Global Digital Overview. URL : <https://wearesocial.com/digital-2020>.
2. Facebook та Instagram в Україні. Липень 2020. URL : <https://plusone.com.ua/research>.
3. Digital 2020: 3.8 Billion People Use Social Media. URL : <https://wearesocial.com/blog/2020/01/digital-2020-3-8-billion-people-use-social-media>.
4. Instagram. @kevin Announces IGTV. URL : <https://www.instagram.com/tv/BkQjCfsBIzi>.
5. Представляем IGTV! Новый взгляд на возможности видео. URL : <https://business.instagram.com/a/IGTV>.
6. Окончательный путеводитель по IGTV. URL : <https://later.com/blog/igtv>.
7. Каковы требования для загрузки видео IGTV в Instagram? URL : <https://help.instagram.com/1038071743007909>.
8. IGTV Views are Suddenly Skyrocketing: Is It Finally Becoming Cool? URL : <https://later.com/blog/igtv-views>.
9. How Much do YouTubers Make? URL : <https://influencermarketinghub.com/how-much-do-youtubers-make>.
10. Что такое фид? URL : <https://support.google.com/admanager/answer/9189559?hl=ru>
11. How to Share IGTV Previews On Your Instagram Profile and Feed. URL : <https://later.com/blog/share-igtv-videos>.

ART

РОЛЬ ЗАЧІСКИ У ВИЗНАЧЕННІ СОЦІАЛЬНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ЛЮДИНИ

Бондаренко Ольга Володимирівна,

Кандидат медичних наук, доцент кафедри Дизайну

Братишко Лілія Юріївна

Магістрантка кафедри Дизайну

ДЗ «Луганський національний університет ім. Тараса Шевченка»,

м. Старобільськ, Україна

Введення./Introduction. Філософ Георг Зіммель стверджував, що мода - це спосіб уникнення соціальної нерівності. Під соціальною ідентифікацією мається на увазі процес ототожнення індивідом себе з іншими індивідами, соціальними групами, еталонним зразком, прийнятими у суспільстві. За допомогою цього процесу індивід набуває та засвоює норми та цінності тої соціальної групи, до якої прагне належати. В ході соціалізації процес безперервної ідентифікації відбувається постійно та здійснюється між людьми, які живуть поруч один з одним. Найпершим критерієм соціальної ідентифікації є зовнішній вигляд, який формує перше враження про людину. Тенденції глобалізації і динамічного розвитку суспільства вимагають від індивідів постійної відповідності цим соціальним процесам та мінливим тенденціям світової моди. Таке тотальне панування зовнішніх, матеріальних цінностей забезпечується впровадженням маркетингових технологій у всі сфери життя.

Ціль роботи./Aim. У даній роботі буде розглянуто питання розвитку перукарського мистецтва від первісних устоїв до сьогодення, проаналізовано циклічність моди і те, як зміни у моді впливали не тільки на зовнішній вигляд людини, але й на її соціальний статус. Яка роль зачіски відведена у соціумі нині та яку вагу зачіска відіграє у іміджі людини. Актуальним питанням наразі є визначення головних елементів, які впливають на створення позитивного

іміджу людини, яке місце серед них займає зовнішній вигляд, та конкретно зачіска. Наскільки правильно підібраний образ може зміцнити самооцінку та яку роль відіграє у нашому сприйнятті самих себе думка оточуючих та засоби масової інформації. Роль зачіски у соціальних процесах. Історичні аспекти, які впливають на формотворчі процеси у моді сьогодення, яким чином утворюються цикли та як пов'язані тенденції минулого із сучасним дресс-кодом.

Матеріали та методи./Materials and methods. Мода та перукарське мистецтво вивчається та досліджується багатьма соціальними та гуманітарними науками, такими як соціологія, психологія, історія, культурологія, економіка, соціальна антропологія, філософія. Для написання даних тезисів було обрано наукову літературу та довідники з історії моди, історії перукарського мистецтва, культурології та соціології моди авторів Гофмана А.Б., Елькіної З.Б., Блохіної І.В., Харвеста М., Васильєва О.О. Отриманий матеріал був опрацьований за допомогою теоретичних методів дослідження. Проаналізувавши обрану літературу, ми виділили основні віхи розвитку зачісок на протязі багатьох епох та віків для узагальнення та синтезування даної інформації. Дослідивши вплив соціальних процесів на формування перукарського мистецтва, ми виявили, що соціологія та мода були тісно пов'язані на протязі всього історичного періоду. Саме під впливом історичних чинників формувались нові напрями у моді, які були відображенням своєї епохи. Зачіски підкреслювали статус своїх власників, ставали своєрідними візитівками. Розглянувши інформацію про соціальні функції моди минулого, ми дійшли висновку, що вони не втратили свою актуальність й у формотворчих процесах моди сьогодення. Зачіска стала способом самовираження, деталізації власного «Я». Опрацювавши та синтезувавши матеріал про соціальні аспекти перукарського мистецтва та моди, ми обробили та виклали цю інформацію у стислій формі у даних тезисах.

Результати й обговорення./Results and discussion. З давніх часів зовнішній вигляд формував перше враження про людину, як то кажуть

«зустрічають по одежі». У кожній історичній епосі були свої вимоги до зовнішнього вигляду, свої «модні тенденції». Найчастіше одяг та особливо зачіска, не просто створювали позитивний чи негативний імідж, а відображали соціальний статус людини у суспільстві. Так у Давньому Єгипті перуки були особливим привілеєм, їх могла собі дозволити лише знать – жреці, чиновники, та звичайно фараони. Найдорожчі перуки виготовлялися з натурального волосся. Зачіски відрізнялися особливою складністю, чим вищий статус власника перуки – тим вигадливіша зачіска. Простий народ та бідняки найчастіше носили зачіски з власного волосся або дешевої сировини (трава, водорості, нитки). В той же час одяг єгиптян був досить простий і нехитрий – шматок тканини, обгорнутий навколо тіла, зав'язаний на стегнах, накинутий на плечі. Бороду, й лише штучну, міг дозволити собі носити тільки фараон, незалежно від того був він чоловіком або жінкою. Діти (і дівчатка, і хлопчики) ходили з голеними головами, на яких залишалася лише одне пасмо волосся у лівій скроні, або кілька пасом, які запліталися в косичку. Таким чином, на прикладі одних лише зачісок ми можемо прослідкувати чітку ієрархію давньоєгипетського суспільства.

Подібна система діяла у всі віки та епохи. У часи правління Людовіка XIV перуки також вважалися ознакою вищого суспільства. Моду на них задавав король, придворні мали підкорятися. Вони наперебій змагалися за місце під «сонцем», як тоді іменували монарха, демонструючи фантазію та майстерність своїх куаферів. Такими прикладами є зачіски Фонтанж, юрлю-берлю, зачіска-корабель. Звичайні люди надавали перевагу власному волоссю, але чоловіки мали приховувати лисину, якщо така була. Найбільшою ганьбою вважалося зрізане волосся, таким чином влада карала куртизанок, тому острижене волосся було певною міткою занепалих жінок.

Власне, така система, поширена не тільки у Франції XVII століття, а й набагато раніше у багатьох країнах Європи, стала прообразом сучасного дресс-коду. Сам термін «дресс-код» (англ. dress code – «кодекс одягу») – виник у Лондоні близько ста років тому. Певні вимоги до зовнішнього вигляду існували

в різні часи і в різних культурах. В Античності такі приписи були для людей різних професій і верств населення, різного статусу в суспільстві. Наприклад, в Древній Греції одяг вільної людини і раба розрізнялася. У Стародавньому Римі наявність пурпурного кольору в одязі означало приналежність їх власника до державної влади. Аналогічно було з жовтим кольором в Стародавньому Китаї. У сучасних компаніях існує свій дресс-код, який продовжує корпоративну культуру. Співробітник, підписуючи трудовий договір, може бути зобов'язаний дотримуватися вимог до зовнішнього вигляду, прийнятих на фірмі. Існує близько десяти дресс-кодів, що визначають зовнішній вигляд людини в залежності від часу доби і виду заходу, який він відвідує. Якщо гардероб підібраний бездоганно, то зачіска лише підкреслить смак, витонченість і відповідність ситуації. Насправді зовсім строгий дресс-код - це «вимираючий вид», який відповідає хіба що королівським прийомам, урочистим врученням премій, балам і дуже масштабним вечірнім весіллям. Наразі, навіть «Оскар» встановлює рівень всього лиш Black Tie. Наразі ми можемо говорити тільки про певні обмеження в кольорі і формі як в одязі та взутті, так і в зачісках.

Головним вектором пом'якшення дресс-коду є циклічність моди. В першу чергу заборони стосуються образів кричущих, креативних, але якщо новинка з подіумів міцно закріплюється у повсякденному житті, то згодом її можна буде вдало обіграти у офісному вбранні, успішно поєднуючи із класичним стилем. Взагалі, циклічність моди поняття дуже абстрактне. Багато дослідників виділили усереднений цикл – десять років, а час повернення до певного періоду приблизно тридцять років. Цей термін чітко прослідковується у моді XX століття. З часом, цикли пришвидшуються. Так, до XIX століття повна зміна силуетів жіночих образів тривала 300-500 років, в XIX столітті вже за 100 років були повторені всі основні стилістичні форми. А до кінця XX століття і відповідно в наші дні для одного циклу повного оновлення структури костюма потрібно близько двадцяти років, а для сфери перукарського мистецтва всього лише два-три роки. Крім того, історія моди XX століття підтверджує, що навіть

якщо в якийсь період часу домінувала одна з форм стилю, їй обов'язково супроводжували і інші модні віяння, сліди попередніх напрямків.

Ми живемо в часи так званої «швидкої моди», коли завдяки інтернету можна швидко бути в курсі всіх модних новинок, модні будинки демонструють від чотирьох до шести колекцій на рік, а великі виробники оновлюють свої колекції до двадцяти разів за рік. Практично кожні два-три роки ми чуємо про повернення на модний олімп тенденцій того чи іншого десятиліття. За двадцять років нового століття на модній сцені по черзі панували майже всі основні віхи моди ХХ століття, що наочно ілюструє швидкий темп сучасної моди. Але повернення тих чи інших історичних елементів костюма або модних явищ не є копіюванням. Це обов'язково буде їх переосмислення через призму часу, втілення ідеї минулого в сучасних матеріалах, актуальних деталях, нових поєднаннях. Однак, така швидкоплинність диктує свої правила і завдяки цьому ми майже повністю перетворились на суспільство споживання. Засилля реклами, нав'язування певних стандартів краси – все це ризикує повністю стерти індивідуальність людини. Наразі у моді псевдо-індивідуальність – коли ти не такий, як усі, але всі такі. У такій ситуації важливим та актуальним питанням є саме вибір зачіски, бо не дивлячись на уявне розмаїття, насправді на кожен сезон дизайнери пропонують нам лише кілька форм зачісок та стрижок, кілька варіантів кольору. Звичайно, вони не можуть однаково пасувати усім, тому тут ховається основна проблема вибору – бути модним, що часто плутають зі стилем, успішністю, високим соціальним статусом, чи обирати те, що якнайкраще пасуватиме конкретній особі, хоча може не відповідати тенденціям світової моди.

Висновки./Conclusions. Популярні тенденції визначаються людьми, які аналізують модний ринок, і стилістами, генеруючими нові ідеї. Лавіруючи між модними трендами, культурами та епохами, минулим та сьогоденням, протискуючись між тоннами нав'язливих реклам, ризикуючи бути поглиненими нереалістичними модними стереотипами, важливо пам'ятати про своє власне «Я». Маркетингова галузь працює на сто відсотків, щоб продати

свій товар, в даному разі модний образ. Беззаперечно слідуючи цим віянням, ми ризикуємо втратити власну індивідуальність, намагаючись виділитися із сірої маси – створюємо парадокс, ми в неї потрапляємо. Марно прагнучи дотягнутись до ідеалів з обкладинок модних глянців, знищуємо свою самооцінку. Приміряючи модний, але таких непідходящий образ, жінки та чоловіки, створюють собі ще більше нових комплексів, в той час, як правильно підібраний образ, вдала зачіска (стрижка, колір волосся) здатні приховати безліч недоліків, освіжити та омолодити своїх власників. Створюючи власний імідж, потрібно враховувати багато факторів – професію, вік, соціальне положення, але найперше та найголовніше правило – зачіска повинна відповідати індивідуальним особливостям зовнішності людини, підкреслювати достоїнства, приховувати недоліки та бути комфортною своєму власнику.

САМОПРЕЗЕНТАЦІЯ ЗАСОБАМИ ЗАЧІСКИ

Костюк Ольга Петрівна

к.філос.н., ст. викладач

Яременко Вікторія Вадимівна

магістрантка

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

м. Старобільськ, Україна

Вступ./Introduction. Одним із компонентів самовираження є зовнішній вигляд людини, що складається із взаємопов'язаних елементів, таких як костюм, зачіска, прикраси, візаж тощо. На сьогоднішній день сутність понять «зачіска» як складова образу й «самопрезентація» у контексті сучасного суспільства та традиційної культури актуально для наукових досліджень з позиції філософських, психоаналітичних, соціокультурних та інших концепцій. Самопрезентація розглядається як вербальне та невербальне самовираження людини в системі зовнішньої комунікації; як процес та результат засвоєння й відтворення соціального досвіду суспільства й культури; як вміння представляти себе в різних ситуаціях; як індивідуальний спосіб спілкування, можливість створити власний образ.

Мета роботи./Aim. Дослідити зачіску як засіб самопрезентації у суспільстві та культурі.

Матеріали і методи./Materials and methods. У роботі використана систематизація матеріалу такими методами наукових знань як: метод термінологічного аналізу та логічної операціоналізації понять (дефініція), порівняльно-аналітичний та функціонально-стилістичний аналіз, класифікація, наочно-аналітичний метод. У роботі використані наукові праці, які досліджені за методами реконструкції на основі культурно-історичних джерел, етнографічних даних, фольклорних матеріалів та ін.

Результати та обговорення./Results and discussion. Зачіска як елемент самопрезентації, починаючи від стародавніх культур до культури Новітнього

часу, до сучасних її проявів, виявляє самобутні, неповторні культурно-історичні особливості своєї еволюції. Кожна історична епоха втілює в своєму розвитку особливу моду та стиль. Виявлено, що для первісного суспільства притаманні найпростіші виконання перукарських процедур. Перші зачіски чоловіків і жінок були дуже подібні. У Стародавньому Єгипті зачіски відрізнялися довжиною волосся та складністю укладки: «мокра» завивка, геометрична силуетна форма, вишукане плетіння волосся. Для античних зачісок характерне завите й укладене у суворому порядку волосся, а також коси, що вкладали навколо голови. **Чоло обов'язково прикривали завитками.** Візантійські зачіски пов'язані з маскуванням волосся і використанням головних уборів, що були прикрашені перлами і коштовним камінням. У період середньовіччя жінки носили «лицарські коси» і вони мали багато варіантів. Готична мода знаменувала собою головні убори з незвичайністю форм, різноманітністю й величезними розмірами. Для Відродження характерними були валикоподібні зачіски з укладеним всередину волоссям, які доповнювалися смужками тканин, вплетених у волосся. Жінки стилю бароко носили гладенько зачесане на тім'ї й маківці волосся, на чоло спадали дрібні спіралеподібні локони. Характерна жіноча зачіска стилю рококо – це «куафюра» (до 70-80 см заввишки), яку прикрашали мереживом, пір'ям, перлами, стрічками й іншими аксесуарами. Характерною рисою зачісок стилю бідермейєр була єдина силуетна форма з різноманітними проділами: зигзаг, поперечний, прямий, косий, боковий, V-подібний та об'єми на скронях і маківці.

Визначити функціонально-стильові ознаки зачіски з позиції самопрезентації стає можливим при зверненні до семіотичних, культурно-антропологічних, естетичних проблем культури та суспільства, в яких еволюціонувало перукарське мистецтво. Виявлено, що зачіска первісного суспільства пов'язана з орнаментами магічною символікою та тотемними тваринами. Також як прототип зачіски розглянуті первісні маски тварини чи

птаха, втілюючись в образ яких, людина вірила, що спроможна отримати їхню силу.

У Давньоєгипетському суспільстві функціонально-стильові ознаки зачіски еволюціонували відповідно різних прошарків населення, які свідчили про соціальний статус його власника, показували ієрархію у суспільстві. В античній культурі домінувала космоцентрична концепція, що знаходило відображення у зовнішньому вигляді зачіски, яка відповідала правилам гармонії, організованості, закономірності, пропорційності та симетрії.

Особливого значення у період середньовіччя набуває ініціаційна зачіска-постриг служителів церкви – «тонзура». Також висвітлено як у часи середньовіччя за допомогою гіпертрофованих зачісок, перук відбувалося символічне перевтілення під час карнавалу.

Функціонально-стильові ознаки стилю бароко розкриті через зачіску короля Людовика XIV за великими й неприступними формами у перуках. У стилі рококо домінувала зачіска з різноманітними аксесуарами як створення основи для театральної сцени з символічним навантаженням.

Револьюційна зачіска на початку Великої французької революції молодих людей стає дуже простою, що за зовнішньою ознакою мало вигляд недбалості й неохайності, таким чином справляло враження брудного нечесаного волосся, яке сприймалося як символ свободи.

На сучасному етапі розвитку перукарської справи актуальними стають незвичні напрями авангарду, креативу, епатажу, завдяки яким вирішується проблема самопрезентації у тому числі засобами зачіски. В новій інтерпретації з'являються зачіски історичних стилів, повертаються силуети зачісок первісних людей, Стародавнього Єгипту, античності, епохи Середньовіччя, Відродження, бідермейєру.

Висновки./Conclusions. У дослідженні зачіски як засобу самопрезентації у суспільстві та культурі розкриті культурно-історичні особливості еволюції; визначені функціонально-стильові ознаки зачіски з позиції самопрезентації; виявлені сучасні стилістичні та модні креативні ідеї в зачісках.

СТИЛЬОВА АДЕКВАТНІСТЬ У ВИКОНАВСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІАНІСТА

Ма Лінь,
аспірантка,
Національна музична академія України
імені П. І. Чайковського,
м. Київ, Україна

Вступ. Категорія стилю як одна із найважливіших для музичного виконавства загалом і фортепіанного виконавства зокрема має певні риси дуалізму. Так, з одного боку, стиль характеризується статичністю відносно створеного композитором нотного тексту, оскільки всі закладені автором позиції повинні безумовно визнаватися виконавцем з метою максимально точного й чіткого «прочитання» музичного твору. З іншого боку, стиль умовно ототожнюється з творчим процесом, який реалізує свої потенційні можливості у виконавській інтерпретації, тим самим набуваючи рис динамічності й варіативності. Саме тому одним із провідних завдань, які постають перед піаністом як інтерпретатором в процесі роботи над створенням оригінальної виконавської версії музичного твору, є досягнення стильової адекватності.

Мета роботи — окреслити перспективні напрями досягнення піаністом-інтерпретатором стильової адекватності при виконанні музичних творів. Для реалізації мети були використані такі **методи**, як систематизація, теоретичний та порівняльний аналіз наукових досліджень із означеної тематики.

Результати і обговорення. На думку О. Волкова, Н. Кашкадамової, Ю. Кочнева, В. Москаленка, Є. Назайкінського, А. Ніколаєвої, Д. Рабіновича, Г. Ципіна та інших дослідників, ознаками ідеальної інтерпретації музичного твору є художньо-образна переконливість, технічна досконалість, емоційна виразність та стильова адекватність виконання. З цього приводу А. Ніколаєва зазначає, що виконавська стильова адекватність націлена на максимальну глибину розуміння інтерпретатором музичного твору, без спеціальної стилізації

та модернізації [4, 110-111].

Слід наголосити, що ефективність відчуття піаністом-інтерпретатором авторського стилю під час роботи над музичним твором залежить від художніх уподобань та сформованої системи ціннісних орієнтирів виконавця, а також від його здібностей. Зокрема, всі вищеперераховані особистісні детермінанти піаніста впливають на процес відхилення альтернативних варіантів під час формування виконавського репертуару. Саме тому одним із шляхів досягнення стильової адекватності при виконанні музичних творів є розширення стильового діапазону репертуару. Підтвердження цієї думки знаходимо у М. Бахтіна, який наголошував на важливості діалогічного перетворення «чужого» на «своє» [1, 130].

Виконання одразу декількох музичних творів одного композитора робить швидшим і якіснішим «занурення» в необхідний стильовий простір, оскільки формується «передрозуміння» на основі попереднього досвіду виконання творів у цьому ж стилі.

Висновки. Одним із перспективних напрямів досягнення піаністом-інтерпретатором стильової адекватності при виконанні музичних творів постає герменевтичне коло, яке відзначається процесуальною діалектичністю: для розуміння стилю як цілісної системи необхідно спочатку осягнути зміст його одиничних властивостей, а вже осягнення цілого уможливить розуміння істинних значень означених властивостей й стилю та їх досконалу реалізацію у виконавському процесі.

Література

1. Бахтин М. М. Человек в мире слова / Бахтин Михаил Михайлович. – М. : Российский открытый ун-т, 1995. – 139 с.
2. Волков А. И. Творческий стиль и процесс творчества / А. И. Волков // Процессы музыкального творчества. – 1997. – Вып. 2. – С. 21-39.
3. Москаленко В. Г. Творческий аспект музыкальной интерпретации / Москаленко Виктор Григорьевич. – К. : Знание, 1994. – 157 с.

4. Николаева А. И. Стилиевой подход в фортепиано-исполнительском классе педагогического вуза как фактор формирования личности ученика-музыканта : монография / Николаева А. И. – М. : МПГУ, 2003. – 252 с.
5. Табачков А. С. Интерпретация как способ познания исторического прошлого / А. С. Табачников. – Минск : РИВШ, 2007. – 92 с.
6. Цыпин Г. М. Музыкальное исполнительское искусство: теория и практика / Цыпин Геннадий Моисеевич. – СПб. : Алетейя, 2001. – 318 с.

АРТИСТИЧНІ УМІННЯ ВОКАЛІСТА: МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ЇХ ЗМІСТУ

Сюй На,
аспірантка,
Національна музична академія України
імені П. І. Чайковського,
м. Київ, Україна

Вступ. Складність сценічної музично-виконавської діяльності вокаліста підсилюється відсутністю у нього сформованих досконалих артистичних умінь, які проявляються у двох видах — сценічному перевтіленні та сценічних рухах. Прояв артистичних умінь вокалістом у процесі сценічної інтерпретації музичних творів підсилює передачу інформації слухачам. Саме тому проблема усвідомлення змісту означеного феномену набуває істотної актуальності.

Мета роботи — теоретично обґрунтувати методологічні підходи до визначення змісту поняття «артистичні уміння вокаліста».

Досягнення поставленої мети уможливило використання теоретичних **методів**, серед яких аналіз і систематизація наукової та методичної літератури в межах досліджуваної проблеми, а також екстраполяція сценічного досвіду провідних вокалістів.

Результати і обговорення. Сучасне мистецтвознавство має суттєві надбання в аспекті дослідження артистизму митців театральної діяльності (Б. Захава, Л. Майковська, В. Мейєрхольд, К. Станіславський та ін.). Так, дискусії щодо обґрунтування змісту сценічного перевтілення точаться протягом декількох століть і можуть бути умовно узагальненими до трьох методологічних підходів. Зокрема, Р. Натадзе, В. Немирович-Данченко, М. Щепкін та інші митці вважали перевтілення реальним, правдивим відчуттям емоційно-змістового образу мистецького твору з максимальним зануренням в його психологічні властивості (перший методологічний підхід до сценічного перевтілення). Натомість, В. Загвязинський, І. Імедадзе, М. Кропивницький та

інші дослідники розглядали цей феномен як копіювання переживань емоційно-змістового образу мистецького твору без власної проникливої чутливості до його психологічних властивостей (другий методологічний підхід до сценічного перевтілення). Найбільш досконалим, на нашу думку, є третій методологічний підхід до сценічного перевтілення, за яким означений процес інтерпретується як прагнення артиста максимально зануритись в риси «героя», але при цьому залишитись самим собою (Л. Курбас, К. Станіславський, Л. Танюк та ін.).

Слід зазначити, що на відміну від поняття «артистизм», поняття «артистичні уміння» залишилось недостатньо розглянутим у царині мистецтвознавства, навіть незважаючи на прояви означеного феномену в:

- процесі рефлексії вокаліста;
- зачаровуючій силі його впливу на слухацьку аудиторію під час сценічного виступу;
- емоційному підсиленні передачі слухачам інформації завдяки застосуванню комунікативних засобів;
- переконливому зовнішньому відображенні внутрішнього змісту художнього образу на основі сценічного перевтілення;
- взаємному комунікативному впливі виконавців на аудиторію і аудиторії на виконавців;
- додатковому висвітленні музичного образу за рахунок як зовнішнього, так і внутрішнього прояву їх творчої активності.

Висновки.

1. Аналіз літератури засвідчив наявність щонайменше трьох методологічних підходів до визначення змісту поняття «артистичні уміння вокаліста». Вони ґрунтуються на методологічній основі психологічної теорії діяльності. Відповідно до першого з них, артистичні уміння розглядаються як набута здатність вокаліста вирішувати проблеми з максимальною швидкістю і легкістю. Другий методологічний підхід акцентує увагу на здатності вокаліста ефективно реалізуватися в межах цілепокладання, досягаючи поставленої мети, а третій — на його здатності самостійно переносити відомі способи поведінки в

концертні умови сценічної діяльності.

2. Аналіз вищевикладеної інформації щодо змісту артистизму та її екстраполяція на феноменологію артистичних умінь вокаліста уможливила виокремлення основних ознак, які мають бути їм властиві. Основними ознаками артистичних умінь вокаліста є:

- рефлексія;
- переконливість впливу на слухачів;
- емоційність донесення інформації до слухачів;
- міжособистісний взаємовплив;
- додаткове підсилення процесу передачі інформації завдяки перевтіленню, міміці та комунікативним рухам.

Література:

1. Имедадзе И. В. Категория поведения и теория установки : дисс. ... доктора психол. наук : 19.00.01 / Имедадзе Ираклий Владленович. – Тбилиси, 1989. – 341 с.
2. Станиславский К. С. Работа актёра над собой / Константин Сергеевич Станиславский. – М. : Искусство, 1985. – Ч. I.: Работа актера над собой в творческом процессе переживания. – 1985. – 472 с.
3. Танюк Л. Слово. Театр. Життя. Вибране в 3-х томах / Лесь Танюк. – К. : Альтерпрес, 2003. – Т. 2: Театр. – 2003 – 820 с.
4. Щепкін М. С. Записки. Листування / Щепкін М. С. – К. : Мистецтво, 1953. – 197 с.

ВИКОНАВСЬКА СТАБІЛЬНІСТЬ ПІАНІСТІВ: ЗМІСТ ТА ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Ян І,
аспірантка,
Національна музична академія України
імені П. І. Чайковського,
м. Київ, Україна

Вступ. Сценічна музично-виконавська діяльність піаністів ускладнюється в період бурхливого впливу інноваційних технологій на передачу інформації слухачам, де всупереч художнім закономірностям дієвості музичного мистецтва у процесі сценічних виступів занадто широко використовуються фонограми. “Жива” сценічна інтерпретація музичних творів піаністами, на відміну від реалізації звукозаписів, абсолютно не захищена від негативного впливу психологічного стресу на результативність їх діяльності. Саме тому особливої актуальності набуває вивчення виконавської стабільності піаністів.

Мета роботи — теоретично обґрунтувати зміст поняття «виконавська стабільність піаністів» та розглянути перспективні напрями її дослідження. Для досягнення мети дослідження використовувались **методи**, які відповідали природі явища, що вивчалось, і були адекватні поставленим завданням, зокрема:

- аналіз наукової та методичної літератури з мистецтвознавства й психології в межах досліджуваної проблеми;
- узагальнення передового досвіду роботи визначних піаністів;
- моделювання змісту вихідних положень психологічних досліджень у теорію й методику музичного виконавства тощо.

Результати і обговорення. Упродовж ХХ століття мистецтвознавство поповнилося великою кількістю праць визначних музикантів-виконавців та науковців, де розглядалися різноманітні аспекти сценічної діяльності піаністів (Г. Гінзбург, Н. Голубовська, К. Мартінсен, Г. Нейгауз, С. Савшинський та

інші). Проте, аналіз наукової та методичної літератури з досліджуваної проблеми, а також вивчення практичного досвіду досягнення безпомилкової гри піаністів в умовах сценічної діяльності дозволяє констатувати: у численних і вагомих за теоретичними й прикладними результатами надбаннях мистецтвознавчої науки залишаються не висвітленими питання змісту виконавської стабільності піаністів, а, водночас, і перспективних напрямів її дослідження.

У психологічній науці проблема стабільності розглядається з позицій механізмів її самооцінки та методології онтогенезу.

Відповідно до першої позиції, провідного значення у змісті стабільності надається емоційній сфері особистості, зокрема сумації та генералізації негативних емоцій, які впливають на результативність діяльності; адаптивно-регулятивним механізмам її оцінювання. Такі механізми забезпечують врегульовування як внутрішніх процесів оцінювання стабільності, так і адаптацію до негативного впливу не тільки статичних, а й змінних умов діяльності, оскільки саме останні – постійно еволюціонують і змушують стабільність відшукувати ефективні засоби захисту, що призводить до паралельного співіснування стабільних і нестабільних процесів [1, 119-120].

Згідно з другою позицією вивчення стабільності, її зміст пов'язують з самооцінкою власного стану індивідуума, яку розглядають у взаємозалежності з адаптивно-регулятивною теорією старіння організму. За дослідженнями науковців, самооцінка результативності діяльності має певну траєкторію: в дитинстві вона завищена, але поступово знижується в підлітковому віці; в період дорослості зрілості піднімається, натомість, стрімко падає в старості. Ця траєкторія зберігає таку закономірність незалежно від статевих чи етнічних відмінностей [4, 24-29; 8, 232-345].

Звичайно, вихідні ідеї психологічних досягнень у вивченні змісту поняття «стабільність» доцільно застосувати при пошуках перспективних напрямів дослідження виконавської стабільності піаністів.

Висновки.

1. На основі аналізу літературних джерел з психології та мистецтвознавства виконавську стабільність піаністів доцільно трактувати як складне системне утворення, що забезпечує досягнення високої результативності відтворення музичного матеріалу в умовах сценічної діяльності.

2. Виконавська стабільність піаністів спонукає їх до творчого уявлення художньо-образного змісту музичних творів і проявляється в збереженні оптимального сценічно-емоційного самопочуття, тобто в домінуванні емоцій «впевненості» над емоціями «сумніву».

3. При визначенні змісту поняття «виконавська стабільність піаністів» та перспективних напрямів її дослідження доцільно враховувати положення стосовно постійного еволюціонування внутрішніх та зовнішніх факторів впливу на означений феномен.

Література:

1. Абдуллаева Р.А. Нестабильность как одно из возможных состояний социальной системы / Р.А. Абдуллаева // Успехи современного естествознания. – 2014. – № 11 (часть 1) – С. 118-121.

2. Гинзбург Г. Заметки о мастерстве / Г. Гинзбург // Вопросы фортепианного исполнительства. – М. : Музыка, 1968. – Вып. 2. – С. 61-70.

3. Голубовская Н. И. О музыкальном исполнительстве / Надежда Иосифовна Голубовская. – Л. : Музыка, 1985. – 142 с.

4. Молчанова О. Н. Самооценка: стабильность или изменчивость? / О. Н. Молчанова // Психология. Журнал Высшей школы экономики. – 2006. – Т.3. – №2. – С. 23-51.

5. Мартинсен К. А. Индивидуальная фортепианная техника (на основе звукотворческой воли) / Карл Адольф Мартинсен; [пер. с нем. В. Л. Михелис]; ред. Г. М. Когана. – М. : Музыка, 1966. – 217 с.

6. Нейгауз Г. Г. Об искусстве фортепианной игры. Записки педагога / Генрих Густавович Нейгауз. – М. : Музыка, 1987. – 237, [1] с.

7. Савшинский С. И. Пианист и его работа / Самарий Ильич Савшинский.
– Л. : Музыка, 1961. – 268, [1] с.

8. Телепова Н. Н. Психолого-педагогическая концепция психологической устойчивости личности к аддиктивным факторам : дисс. ... доктора психол. наук : 19.00.07 / Надежда Николаевна Телепова. – Нижний Новгород, 2012. – 324 с.

HISTORICAL SCIENCES

ИЗ ИСТОРИИ ОСВОЕНИЯ ЦЕЛИНЫ В УЗБЕКИСТАНЕ В 1960-1965 ГГ. (НА ПРИМЕРЕ БУХАРСКОЙ ОБЛАСТИ)

Ризаев Бахтияр Назарбаевич

старший преподаватель кафедры всемирная история,
факультет История и культурного наследия,
Бухарский государственный университет,
г. Бухара, Узбекистан

Введение в годы советской власти развитие новых земель набирало силу во всем Союзе. В частности, Узбекистан не остался в стороне от этих процессов.

Цель работы разработка существующих целенных и залежные земель практически во всех регионах республики началась в приподнятом настроении. В частности, в Бухарской области в середине 60-х годов была создана компания по разработке целенных земель. Это было связано с запуском Аму-Каракульского канала (1963 г.), Аму-Бухарского машинны канала (первый был запущен в 1965 г.). В результате бухарские поля были орошены из Амударьи. Правительство, в свою очередь, поспешило реализовать план освоения новых земель. В 1965 году областная администрация планировала освоить 1704 га целины земель. Из них 568 га принадлежат сельскому хозяйствам, в том числе 465 га - колхозам и 103 га - совхозам. Планируется освоение 630 новых земель по направлению Министерства водных ресурсов [1, с. 88]. Но многие проблемы в реализации плана оказали негативное влияние на процесс. Несмотря на то, что были заложены основы для водоснабжения (основная проблема была решена Р.Б), проектно-сметная документация еще не была представлена, и из-за отсутствия необходимых инструментов (оборудования, средств, рабочей силы и т. д.) Для освоения новых земель работа остается нерешенной. Эта ситуация стала вызывать серьезную озабоченность у республиканского правительства.

Ирригационные системы (каналы Аму-Каракуль, Аму-Бухара), построенные на основе неоднократных запросов и объяснений представителей региона и выводов республиканских комиссий, должны были ускорить освоение новых земель. Поэтому план освоения 1704 га новых земель в регионе не удовлетворил правительство вообще. Центральный Комитет Коммунистической партии Узбекистана и Совет Министров Узбекской ССР приняли решение об освоении 4000 га новых земель в регионе вместо 1704, в том числе 2000 га в Министерстве водных ресурсов и 2000 га в Минпрозе. Областная администрация, в свою очередь, заявила, что не может принять план [2, с. 29] (с 1950 по 1965 годы обком партии и Бухарский облисполком рабочих депутатов ни разу не отвергли вышеуказанные планы Б.Р.). Удивительным было то, что республиканская администрация учла возражения региона. Такое положение объясняется изменениями в системе управления СССР (частичная независимость союзных республик и их хозяйств - диссертация). В мае 1964 года решением Совета Министров Узбекской ССР и решением областного исполнительного комитета области 26/5 от 10 октября план был сокращен до 2970 [3, с. 88] (сокращение достигнуто к 1030 году). К весне 1965 года планируется освоить 2970 га охраняемых земель области, в том числе 970 га новых земель областного управления производства и подготовки, 2000 га новых земель областного управления ирригационных систем [4, с. 29]. В связи с запуском каналов были разработаны пятилетние планы освоения новых земель в регионе. В частности, в 1965-1970 годах планировалось освоить 21200 га новых земель в регионе. В частности, новые земли будут освоены в пустыне Малик - 7500 га, в Мохонколе - 4000 га, в Ишакчинском массиве - 4100 га, в Гурдушском массиве - 4100 га, в Калканском Ота - 1500 га [5, с. 7] новая земля была разработана. Пятилетние планы нашли отражение в решениях ЦК Компартии Узбекистана, Совета Министров Узбекской ССР и Министерства водных ресурсов. Примечательно, что решения центральных органов власти различались по количеству новых земель, которые будут освоены в регионе через пять лет. В частности, Постановление ЦК Компартии Узбекистана и

Совета Министров Узбекской ССР № 718 от 21 сентября 1964 года «О мерах по расширению пахотных земель путем обеспечения водой Самаркандской, Кашкадарьинской и Бухарской областей, усилению содержания ирригационных систем». О выполнении решения Бухарского облисполкома рабочих депутатов сообщили ЦК Компартии Узбекистана. В нем говорится: «В 1965–1970 годах в Бухарской области планировалось освоить 39000 га новых земель. В 1965 году планировалось приобрести новые земли за 4000 га (этот план был сокращен до 2970 в майской-Р.Б). Однако по состоянию на 20 сентября этого года колхозами в регионе было освоено 150 га новых земель, а совхозами новых земель не было. Постановлением правительства предусматривается освоение новых земель в Гурдуше и Комсомолабаде (Каракульский район), но до сих пор новые земли не были спроектированы и обеспечены необходимыми средствами Министерством водных ресурсов. В 1966 году потребуется освоить 5,3 тысячи га новых земель. Однако сметный проект и необходимые инструменты еще не доступны [6, с. 55] - говорится в архивных документах. Действительно, масштаб проблем велик, и если они не будут решены своевременно, естественно, что процесс приобретения новых земель будет сложным. Отчеты регионального департамента ирригационных систем в Министерство сельского и водного строительства показывают, что в 1966–1970 годах в области планировалось освоить 35000 га новых земель. В отчете отражены ремонт и строительство новых ирригационных систем в регионе в 1966–1967 гг. А также объем работ и ожидаемые результаты [7, с. 54]. В этом случае запуск новых каналов не даст ожидаемых результатов. Другими словами, можно было подавать воду в массивы в регионе путем строительства дополнительных внутренних каналов, арыков и рвов. Не только строительные работы заняли некоторое время (от 2 месяцев до 2-3 лет), но и потребовали средства, оборудование и квалифицированных специалистов. Но если эта работа не будет сделана, тривиальные запасы, расположенные в бассейнах каналов, должны быть ограничены освоением земель. Трудно дать точную информацию о новых землях, созданных до 1970-х годов. В 1966-1969 годах планируется освоить

8400 новых земель. Из них 1423 га в 1966 году, 3456 га в 1968 году и 3521 га в 1969 году. На практике было освоено 269 га новых земель в Каганском районе, 24 га в Конимех, 85 га в Навои, 50 га в Ромитане и 428 га в 1966 году [8, с. 33].

Выводы несмотря на вышеуказанные проблемы, до 1970 года были достигнуты некоторые положительные результаты в освоении новых земель в регионе, а затем, основываясь на накопленном опыте, можно сказать, что работа в этой области была эффективно организована и показала высокие результаты.

Используемые источники

1. Бухарский областной государственный архив 946-фонд, 1-Оп, 1060-Д, 88-Л.
2. Бухарский областной государственный архив 1196-фонд, 1-Оп, 383-Д, 29-Л.
3. Бухарский областной государственный архив 946-фонд, 1-Оп, 1060-Д, 88-Л.
4. Бухарский областной государственный архив 1196-фонд, 1-Оп, 383-Д, 29-Л.
5. Бухарский областной государственный архив 1196-фонд, 1-Оп, 372-Д, 7-Л.
6. Бухарский областной государственный архив 946-фонд, 1-Оп, 1060-Д, 55-Л.
7. Бухарский областной государственный архив 946-фонд, 1-Оп, 1060-Д, 54-Л.
8. Бухарский областной государственный архив 946-фонд, 1-Оп, 1060-Д, 33-Л.

PHILOLOGICAL SCIENCES

COMMUNICATIVE STRATEGIES IN SPEECH ETIQUETTE FIGURES OF AN ENGLISH-SPEAKING POSTCOLONIAL CHARACTER

Marianna Kopchak

PhD in Philology, Associate Professor
Ivan Franko National University of Lviv
Lviv, Ukraine

Introduction. In the process of establishing, maintaining and terminating contact speech etiquette provides for the strategies of optimizing verbal interaction and organizing linguistic action on the basis of politeness and cooperative principle so that it is seen as appropriate to the current communicative event. In a broad sense, almost every successful act of communication is characterized by speech etiquette on the basis of cooperative principle [4], and thus it is considered in terms of achieving specific goals in the context. In a narrow sense, speech etiquette represents a system of language means which help to expose etiquette relations between the communicants. Speech etiquette is viewed as an open system, characterized by dynamics and flexibility, which does not only involve the usage of traditional and stereotyped speech etiquette expressions, but enables the communicants to make an individual creative selection of the most appropriate etiquette expressions which are adequate in a current speech situation and will result in a communicative success. Thus, speech etiquette provides for the selection of verbal means in certain specific situations, associated with particular individuals. Although speech etiquette is generally embodied in stereotyped formulae and convectional linguistic expressions, the choice of appropriate etiquette means in each particular case is viewed as a matter of individual creativity.

Aim. The research aims to analyze linguistic manifestation of politeness and etiquette in post-colonial world through a detailed description of fundamental

communicative strategies and tactics applied in basic speech etiquette figures, i.e. greetings and leave-takings.

Materials and methods. Texts of British postcolonial authors of postmodern period constitute the material for the research, in particular, novels by A. Smith, Z. Smith. The aim of the research has been successfully achieved through the application of componential analysis, contextual and interpretative analysis, conversational analysis, pragmatic analysis, which all fall in the category of descriptive method of research.

Results and discussion. Speech etiquette is closely interrelated with verbal politeness which is regarded as a system of communication strategies and tactics to maximize understanding and harmony and a functional and semantic category with pragmatic features of expressing sender's attitude to the recipient. Speech etiquette is included into functional and semantic field of politeness as courtesy traditions, rituals of social interaction, communicative and semantic groups of expressions – speech acts that express etiquette intentions, as well as other manifestations of politeness. In tandem with politeness, speech etiquette prevents or settles conflicts, providing for non-conflicting communication. In the theory of politeness [3] politeness is defined as expression of the speakers' intention to mitigate face threats carried by certain face threatening acts toward another. Face is interpreted as the public self image that every adult tries to protect. Positive Face refers to one's self-esteem, while negative face refers to one's freedom to act. The two aspects of face are the basic wants in any social interaction, and so during any social interaction, cooperation is needed amongst the participants to maintain each other's faces. When face-threatening acts are inevitable or desired, politeness strategies are used to formulate messages in order to save the hearer's positive face. They include positive and negative politeness. Positive politeness strategies seek to minimize the threat to the hearer's positive face. They are used to make the hearer feel good about himself, his interests or possessions, and are most usually used in situations where the audience knows each other fairly well. In addition to hedging and attempts to avoid conflict, some strategies of positive politeness include statements of friendship, solidarity, compliments. Negative

politeness strategies are oriented towards the hearer's negative face and emphasize avoidance of imposition on the hearer. These strategies presume that the speaker will be imposing on the listener and there is a higher potential for awkwardness or embarrassment than in bald on record strategies and positive politeness strategies. Negative face is the desire to remain autonomous so the speaker is more apt to include an out for the listener, through distancing styles like apologies.

Greetings are linguistic routines concerned with politeness in social interaction. They can be discussed in terms of Brown and Levinson's model of politeness being used by the communicants to maintain the interactant's negative face or enhance their positive face to any degree in social interaction. In strategy of negative politeness, greetings function as those usually with regressive action directed towards the hearer's negative face. The tactic of regressive action is frequently used when addressing someone whom the speaker does not know or does not know well. The expression 'excuse me', which is devoid of its original semantics of asking for forgiveness for a fault or offence, can be considered to be a negative regressive greeting expression directed towards the hearer's negative face, i.e., the want to be free from intrusion: *Before Zora could figure it out, he was right beside her, his arm resting on the dividing rope, gulping for air. 'Umm, **excuse me?**' 'Huh?' 'I said **excuse me** – I think you'll find those are my goggles.'* *'I can't hear you, man – hold up a minute'* [5, p.236]. The strategy of positive politeness is reflected in positive greetings which are those directed towards the hearer's positive face. They are used to please the hearer to a certain degree. For example: *I have heard a lot about you. You do look very well. You look very smart today! What a nice smell! We are so pleased that you attend our party.* The above expressions are represented by the tactics of showing the speakers' *delight* of meeting the hearer, his *appreciation* of the hearer's presence, appearance, food, etc.; the tactics of praise and flattery when the speaker directly or indirectly tries to enhance the positive face of an interlocutor.

With regard to positive politeness, it also seems appropriate to mention the off-record strategy which presupposes the use of greetings used between intimate friends to enhance solidarity or to create a humorous language environment through the

tactic of teasing, in seemingly impolite ways. For example: (1) A: *Still alive?* B: *Alive and kicking.* (2) *What wind brings you here?* 3) ***'Keeks, wow- you're all leg. What are you going to do, kill me?'*** *'Oh, my God – Warren – Hi...'* [5, p. 96] The last example is a joking greeting between close friends who met by chance in the market.

Having analyzed the situations of leave-taking in the postcolonial fictional discourse, we have distinguished three types of strategies, i.e. strategies of positive politeness, combined strategies of positive and negative politeness, and strategies of solidarity. They are manifested in the text by means of communicative tactics.

The strategies of positive politeness are implemented by: 1) *tactic of positive comment*, which is almost a direct negation of the possible implication that the other is boring or annoying, that goes along with ending a conversation states or implies that the conversation was enjoyable, removing the source of any such implication. It is thus a device for saving the positive face of the other. *'Gabe, when do you think you'll come?'* *'Soon,' said Gabriel. 'Next week or the week after...'* *'Good. I best get on,' said Jenny, distracted, 'nice to hear your voice.'* *'Yours too.'* ... *'See you, Gabe. Bye-bye, then. Cheerio for now'* [2, p. 437]; 2) *tactic of excuse*, which removes the implication that one wishes to end the conversation by providing an alternative motivation, an alternative explanation for one's potentially face-threatening behaviour: ***'Time for me to go'***, *said Razia. 'Some things to do before I collect the children.'* *'Kiss them for me'* [1, p. 149]; 3) *tactic of the imperative to end*, which in some way implies that the conversation must end, e.g., *'It looks like our time is up.'*

Combined strategies of positive and negative politeness are represented by the following tactics: 1) *tactic of blame*, a form of the excuse in which the need to leave is ascribed to the other, e.g. *'I know you're busy, so I'll let you get back to what you were doing'*, or it is stipulated by the spatio-temporal circumstances: *'Thank you, Oona.'* *Gabriel jumped up and held the door. 'Thank you, it's getting late. Take a taxi if you want and put it on my expenses. See you in the morning. Goodnight.'* ... *'Off you go, that's it, off you go, goodnight.'* [2, p. 342]. This tactic presupposes that the other wants to end the conversation, construing ending as a polite action on one's own part, sacrificing one's own desires. It therefore saves one's own positive face,

making one seem “polite”. 2) *tactic of reaching the goal*, e.g. *‘I think we’ve talked long enough.’* It implies that the conversations *need* not continue. This construes ending as a desirable outcome for the other, and is therefore a negative politeness strategy: *Mrs Islam considered for a moment. Her small black bird eyes fixed on Nazneen’s burning face. ‘...This arrangement is between friends. Pay when you can.’ ...Mrs Islam kissed her, hard mouth to soft cheek. ‘We understand each other. I will come again. My salaam to your husband.’ They went to the door* [1, p.199]. It is also a positive politeness strategy in that it positively evaluates the conversation, which in turn implies that the interlocutor is a worthy conversation partner. 3) *tactic of summary*, e.g. *Yeah well, things always work out for the best* which summarizes the preceding discussion, usually in such a way as to indicate that the conversation has been successful and is therefore complete. If the other participant wants to end, he is now therefore free to leave. This tactic can be seen as manifestation of negative politeness strategies as it is meant to release the participant from further conversational duty, but, on the other hand, it is reflection of positive politeness strategies in that it positively evaluates the conversation as complete and resolved. 4) *tactic of thanking for the contact*, which, on the one hand, presupposes that the conversation is an imposition on the other and serves to minimize that imposition in a deferent manner, and is therefore a negative politeness strategy. However, on the other hand, it also functions as a positive politeness strategy, however, in that it implies that the conversation was worthwhile and perhaps enjoyable, which means that the conversation partner was as well.

Solidarity strategies are actualized by applying the following tactics: 1) *tactic of plan*, which presupposes making arrangements and reinvocation of certain sorts of materials talked of earlier in the conversation, in particular, reinvocations of earlier-made arrangements. The *Plan* also constitutes an indirect strategy for saving the positive face of the other, in that it implies that the other’s company is desired: *‘How is your son-in-law? All this time and we still have not met him. You must bring him around here. Next time you come.’ ‘Of course,’ said Dr Azad. He gave his peculiar smile and took care to walk with energy and not let his shoulders hang* [1, p.249]; 2)

tactic of general wish, e.g. *Have a nice day*, aimed at repairing the solidarity threat posed by ending a conversation. By showing that one wishes good things for the other, one shows solidarity.

Conclusions. Greetings and leave-takings are a crucial part of etiquette in every society, i.e. the so-called routine or access rituals which serve to preserve face, establish identity and affirm solidarity, as important tools for the negotiation and control of social identity and social relationships between participants in a conversation. Linguistically, these rituals are regarded as speech etiquette figures, represented by specialized linguistic forms also called politeness formulae. The choice of the appropriate formula depends on the intimacy between the two participants, relative status, and length of contact or expected time apart. Communicative and pragmatic peculiarities of speech etiquette figures have been exposed in our research through the analysis of politeness communicative category in terms of strategies of positive and negative politeness, off-record strategy, combined positive and negative politeness strategies and solidarity strategies. They are manifested through the use of diverse tactics namely those of regressive action, delight and appreciation, praise and flattery, teasing as well as tactics of positive comment, excuse, blame, imperative to end, goal-reaching, summary, gratitude, plan-making, general wish.

REFERENCES

1. Ali M. Brick Lane / Monica Ali. – L. : Black Swan, 2004. – 492 p.
2. Ali M. In the Kitchen / Monica Ali. – L. : Black Swan, 2010. – 553 p.
3. Brown P. Politeness. Some Universals in Language Usage / P. Brown, S. C. Levinson. – Cambridge : Cambridge Univ. Press, 1987. – 353 p.
4. Grice H.P. Studies in the Way of Words / H.P. Grice. – Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press, 1989. – 394 p.
5. Smith Z. On Beauty / Zadie Smith. – Waterville, Maine: Thorndike Press, 2005. – 789 p.

PHILOSOPHICAL SCIENCES

МИФОЛОГИЗАЦИЯ ИНДИВИДУАЛЬНОГО СОЗНАНИЯ КАК БАЗОВАЯ ИДЕЯ ПОСТИЖЕНИЯ ФУНКЦИОНАЛЬНЫХ ХАРАКТЕРИСТИК МИФОТВОРЧЕСТВА

Интымакова Лариса Григорьевна,
канд. филос. наук, доцент,
Стародубцева Зинаида Григорьевна,
канд. филол. наук, доцент,
Ростовский государственный экономический университет (РИНХ)

Исследователи, обращающиеся к проблеме индивидуализации мифотворчества, концентрируют свое внимание на выявлении и описании механизмов мифотворчества, исходя из идеи о том, что реализовавшееся сознание является по своей природе мифичным. Философы также стремятся выявить специфику мифического текста как структурного компонента сознания и как результата его активной рефлексивной деятельности [1, с. 2].

В качестве онтологической основы рассмотрения проблемы мы будем исходить из того, что индивидуальный миф представляет собой символическую форму субъективного сознательного опыта.

Рассматривая мифологизацию индивидуального сознания, мы исходим из следующих методологических установок:

- индивидуальное сознание воспринимает первичный миф следующим образом: «миф – это я, моя мысль, речь и поведение» [2, с. 17];
- комплексное исследование рассматриваемой проблемы позволяет охарактеризовать механизм мифотворчества индивидуального сознания с различных точек зрения;
- философские стратегии исследования проблемы мифического, известные на сегодняшний день, существенно различаются между собой, хотя достаточно тесно взаимосвязаны, и поэтому способны дополнять друг друга.

В философии сознания более изученными и, соответственно, «более лёгкими» для осмысления являются вопросы о когнитивных функциях сознания. Это связано с тем, что, с одной стороны, их можно описать либо в терминах нейрофизиологических процессов, либо с помощью компьютерной техники, а с другой стороны, в достаточной степени разработана объяснительная сторона этих процессов. Более сложными являются проблемы изучения природы сознания и субъективного опыта личности.

Такая ситуация объясняется еще и тем, что при описании когнитивных функций используется разработанная и признанная научным сообществом терминология, в то время как адекватного описания сознания языком науки еще не существует. Основным средством описания сознания является обыденный язык с применением философских и научных метафор как моделей интерпретации сознания. Однако ни словарь описания когнитивных возможностей человека, ни опознавательные понятия обыденного языка не содержат объяснительного потенциала в отношении сознания.

В связи с описанными сложностями постижение роли индивидуального сознания в мифотворчестве существенно ограничено. Исследование этой проблемы не призвано ни объяснить природу сознания, ни выявить когнитивные возможности сознания в состоянии мифотворчества.

Каждое новое поколение, чаще всего стихийно, стремится определить для себя смысл жизни. Его поиски, как и поиски духовных оснований бытия, зачастую связаны со стихийным мифологизированием. На характер поисков смысла жизни парадоксальным образом воздействует идеология потребления, присущая уже не только западному обществу. В XXI веке потребление становится все более индивидуализированным. Соответственно, оно трансформируется в один из способов проявления личностной уникальности, ориентируясь при этом на формирование индивидуализированных стилей жизни и, в целом, на повышение качества жизни.

По мнению психолингвистов, миф представляет собой метаязык, который реализуется в форме «корпуса суггестивных текстов, порождаемых массовым и

индивидуальным сознанием с целью оптимизации воздействия языковой системы» [4, с. 59].

Таким образом, сформировалась точка зрения на мифологию как на оформившийся стихийно неосознанный образ первичного психологического опыта человека. «Индивидуальный миф можно определить, как символическую форму субъективного сознательного опыта», – пишет Л.Г. Интымакова» [3, с. 38].

Впоследствии она стала базовой идеей для обоснования рассмотрения мифотворчества как функции адаптации общества к реальности. Благодаря экспрессивной силе мифологизации наших представлений даже самые рутинные периоды истории, самые обывательские ситуации и события обретают смысл бытия. Миф становится первичным по отношению к конкретной социально-культурной общности.

Сознание личности переживает миф как чувственно-эмоциональное отражение действительности. В соответствии с этим, мифическая ситуация начинает восприниматься как происходившая на самом деле. Соответственно, личность, исходя из такого понимания ситуации, инициирует действия в реальной действительности по сконструированной мифом схеме. Таким образом, происходит адаптация индивидуального сознания к сложной, постоянно меняющейся, конфликтной и проблемной действительности.

Список литературы

1. Барт Р. Мифологии. М.: Изд-во им. Сабашниковых, 1996. – 316 с.
2. Бубер М. Два образа веры. М.: Политиздат, 1995. – 462 с.
3. Интымакова Л. Г. Проблема мифологизации и секуляризации сознания в современном обществе // Научно-методический электронный журнал «Концепт». – 2013. – № S7. – С. 36–40. – URL: <http://e-koncept.ru/2013/13568.htm>.
4. Черепанова И.Ю. Дом колдуньи: Язык творческого бессознательного. – М., 1999. – 416 с.

ECONOMIC SCIENCES

THEORETICAL BASIS OF THE INFLUENCE OF DESTABILIZING FACTORS ON THE ECONOMIC SECURITY OF THE ENTERPRISE

Avanesova Nina,

Doctor of Economic Science, Professor,
head of the department of management and public administration

Serhiienko Yuliia,

PhD student of the department of economics
Kharkiv National University of Civil Engineering and Architecture
Kharkiv, Ukraine

Introductions. At the present stage of development of the socio-economic environment, the successful operation of enterprises is closely related to the degree of their protection from the negative effects of internal and external factors.

It should be noted that the impact of environmental uncertainty on the operation of the enterprise in a competitive market environment requires an immediate response from the top management of the entity. It is important to understand that there are many different factors of direct or indirect impact on economic activity in the current environment. That is why it is very important to study their nature, sources and level of danger for the enterprise.

Aim. The purpose is to study the theoretical and methodological foundations of effective and timely identification and relationship of the impact of destabilizing factors on the economic security of enterprises.

Materials and methods. To achieve the goal of our publication, methods such as analysis, synthesis, comparison, generalization have been used.

Results and discussion. A destabilizing factor in the context of the operation of the enterprise is any action that is destructive and leads to the loss of its stability. The level of threat depends on the strength of the destabilizing factor, which in turn creates a danger and affects the level of economic security of the enterprise. The

definition of the term "destabilizing factors", as evidenced by research by scientists on economic security, can be represented as a set of categories such as "challenges", "risks", "threats" and "dangers". The following economists dealt with the problems of identification, definition and classification of destabilizing factors, namely: Pilipenko N.M. [1], Ortynsky V.L., Kernytsky I.S. [2], Blank I.A. [3], Moroz O.V. [4], Kuzenko T.B. [5], Vasylytsiv T.G. [6], Lyashenko O.M. [7], Boyko I.V. [8], Pazeeva G.M. [9] etc.

Based on the fact that in scientific circles there are still discussions on the definition of "risk", "challenges", "threat", "danger" in the field of economic security of enterprises, it will be appropriate to adhere to the following definition of these concepts:

- challenges are a set of circumstances, not necessarily a negative impact, to which an adequate response is required, and ignoring them can lead to both positive and negative consequences for the company.

- threat acts as the influence of the external environment, its subjects or internal elements of the system, which can potentially lead to losses.

- risk is the occurrence of objective and / or subjective events in various areas of the enterprise as a result of the actualization of the threat, which can lead to both positive and negative consequences, as well as deviations from the planned parameters.

- danger is a form of manifestation of threats and risks, which leads to real losses.

The connection and interdependence of the concepts "challenges", "threats", "risks", "dangers" are shown schematically in Fig. 1.

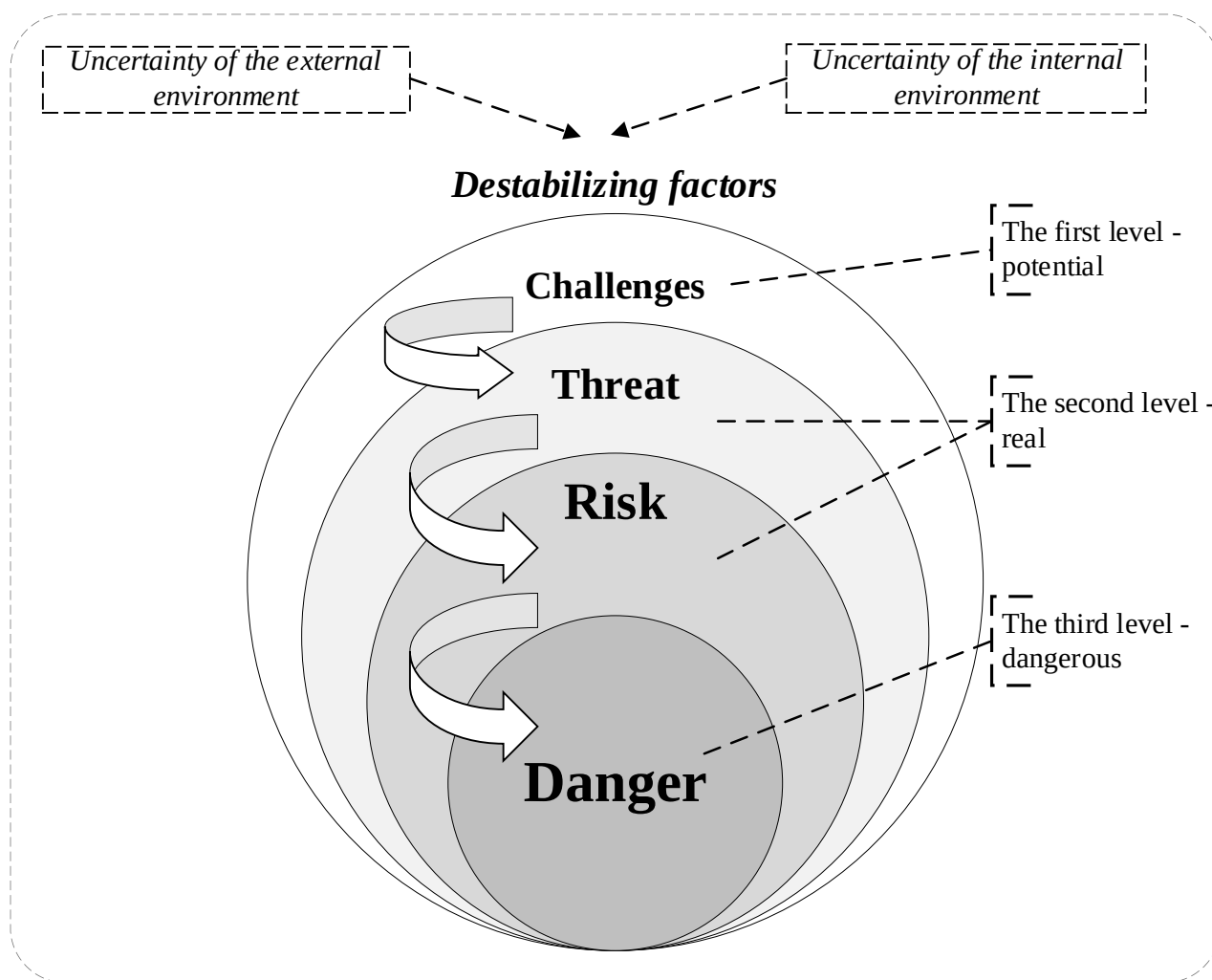


Fig.1. The scheme of hierarchical reflection and the connection of the impact of destabilizing factors on the economic security of the enterprise.

Conclusions. Summarizing the above, it should be concluded that the study of the interconnected functioning of the system of destabilizing factors on the economic security of enterprises contributes not only to their timely identification, but also to forecasting and developing a comprehensive strategy to protect enterprises from uncertainty and threats to internal and external environments. Timely response and prevention of challenges, threats and risks will help to avoid the danger and crisis of the enterprise.

REFERENCES

1. Pilipenko N. Economic security as a dynamic characteristic of an enterprise. *Economy and society*. 2017. №10. P .338-342.
2. Ortynsky V.L., Kernytsky I.S. *Ekonomichna bezpeka pidpriyemstv, organizacij ta ustanov: navch. posib*. Kyiv: Pravova yednist', 2009. 544 p.
3. Blank I.A. *Upravlinnya finansovoyu bezpekoyu pidpriyemstva*. Kyiv: El'ga, Nika-Centr, 2009. 784 p.
4. Moroz O.V. *Koncepciya ekonomichnoi bezpeki suchasnogo pidpriyemstva: [monografiya]* O.V. Moroz, N.P. Karachina, A.A. Shiyan. Vinnicya: VNTU, 2011. 241 p.
5. Kuzenko T. B. *Planuvannya ekonomichnoi bezpeki pidpriyemstv v umovah rinkovoi ekonomiki: avtoref. dis... kand. ekon. nauk. Yevropejs'kij unt finansiv, informacijnih sistem, menedzhmentu i biznesu*. K., 2004. 18 p.
6. Vasylytsiv T.G. *Ekonomichna bezpeka pidpriyemnictva Ukrainy: strategiya ta mekhanizm zmichnennya: monografiya*. L'viv: Aral, 2008. 384 p.
7. Lyashenko O. M. *Kontseptualizaciya upravlinnya ekonomichnoyu bezpekoyu pidpriyemstva: monografiya*. Kyiv: NISD, 2015. 348 p.
8. Boyko I.V. Definiyi "rizik", "zagroza", "nebezpeka" yak ob'yekti naukovih doslidzhen' u napryami ekonomichnoi bezpeki pidpriyemstva. *Priazovs'kij ekonomichnij visnik*. 2017. № 5. P. 94-98.
9. Pazeeva G.M. *Kompleksna diagnostika v zabezpechenni ekonomichnoi bezpeki pidpriyemstv (na materialah transportno–ekspediciynih pidpriyemstv Ukrainy)*. K.: Universitet ekonomiki ta prava "KROK", 2017. 291 p.
10. Avanesova N., Serhiienko Y. *Enterprise Economic Security Management Concept. Changing paradigm in Economics and Management Systems. Volume II / Ed. by Amit Goel, Tetiana Bochulia* Kherson: Publishing House “OLDI PLUS”, 2020, P. 130-139.
11. Avanesova N. E., Serhiienko Y.I. *Kontseptsii ekonomichnoi bezpeky v systemi natsionalnoi bezpeky derzhavy. Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*. 2019. №68. P. 17–25.

APPLICATION OF THE INPUT-OUTPUT MODEL TO RECONCILE ECONOMIC PROPORTIONS

Eleonora Karpets,
Ph.d. economic
Senior Research Fellow,
V.M.Glushkov Institute
of Cybernetics of NASU,
Kyiv, Ukraine

Introduction. Violation of important macroeconomic proportions contributes to the deepening of imbalances for the world economy as well as the economy of an individual country. The solution of the problem requires the development of modern means of decision support for the coordination of socio-economic processes.

Assessment and forecasting of the conditions for the formation of imbalance processes at the global and macroeconomic levels are actively developed and have experience of experimental application to improve the economic strategy of Ukraine. But the question of the dynamics of intersectoral balance and the impact of such changes on macroeconomic proportions remains out of consideration in such studies [1-3].

In Ukraine, the recent practical use of balance forecasting is complicated by the fact that it is necessary to model the activities of numerous economic structures (agents). These structures are affected by the effects of the pandemic, the financial and economic crisis and political instability.

Structural disparities between individual sectors of the economy affect the basic functional links between production and money circulation. To overcome them, it is advisable to use modern innovative technologies and the appropriate mathematical apparatus.

Aim. The new level of information and telecommunication technologies development does not exclude the need for a systematic approach to the formation of an appropriate digital infrastructure. In this context, the Department of

Macroeconomic Forecasting of the Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine proposed the task of developing tools for monitoring and analyzing the impact of the development of the industrial infrastructure blocks on the real sector and macroeconomic dynamics based on Input-Output Tables model.

Materials and methods. The Institute of Cybernetics of the NAS of Ukraine has proposed an econometric model for estimating the balance shifts in the economy on the basis of the mathematical apparatus of the Input-Output Tables and the corresponding software for the formation of the database, intermediate calculations, regression analysis and forecasting of macroeconomic dependencies [3].

The Cybernetics Institute of Ukrainian National Academy of Sciences develops a toolkit for analyzing industrial and social-economic processes in national economy. This toolkit is based on econometric models Input-Output tables (IOTs) and indicators of the National Accounts of Ukraine.

The goal is to create instruments for estimation of the significant structural shifts in the country economy. This toolkit will make it possible to analyze and investigate structural shifts within the range of inter-branch consumption between the economical branches and to estimate the influence of such shifts on macroeconomic indicators (volume of output in constant producer prices).

Methodological approach of development is to build relationships between indicators of IOTs using statistical dependencies. This leads to an econometric interpretation of the model, implying the existence of statistical dependencies of inter-branch flow volumes to output volumes in supplier-consumer conjugated pair [3-7].

Results and discussion. Structural disparities between individual sectors of the economy affect the basic functional links between production and money circulation. To overcome them, it is advisable to use modern innovative technologies and the appropriate mathematical apparatus.

Forecasting the structural dynamics to achieve balance in the economy according to the econometric model Input-Output tables (IOTs) can be represented as a sequence of such stages [2-7]

1. Formation of an array of input data by bringing the reported IOTs for different years of the retrospective period to a comparable form. This is necessary to avoid influencing of inflation on statistical series.
2. Calculation and analysis of trends in the proportions between types of economic activities over a period of time as a statistical dependence. Thus, we assess the degree of balance of economic proportions through the use of econometric estimates.
3. Calculation according to the model and forecasting of econometric IOTs in the system of constant prices (real indicators). As a result, we calculate input-output coefficients a_{ij} within the model (endogenously) and forecast the dynamics of macroeconomic indicators.
4. Development and implementation of forecast IOTs in the current price system for compiling of balances of financial indicators.

Creation of the functions like $x_{ij} = x_{ij}(x_i, x_j)$ actually means the change in Leontiev's precondition about preliminary calculation of a_{ij} (input-output coefficient). Such dependencies are built for every pair of conjugated economic activities using regression equations, for instance, linear regressions like:

$$x_{ij} = c_{ij} + \lambda_{ij}x_i + \beta_{ij}x_j \quad (1)$$

Data for finding coefficients $c_{ij}, \lambda_{ij}^i, \beta_{ij}^i$ are dynamic series of reporting values of x_{ij}, x_i, x_j indicators. The analysis of mutual influence is carried out through regression equations [2].

The software toolkit for the research on the basis of econometric Input-Output tables model (IOTs) consists of [3-4]:

- structured database with input information;
- the module of input data analysis;
- the input data preparation module for making calculations based on Input-Output econometric model (Figure 1);

- calculation module and results analysis (Figure 2) ;
- structured database with output information (Figure 3);
- the interface for data processing, conducting of analysis, task formation for the modeling and coefficient calculation, analyzing the results of modeling and calculation.

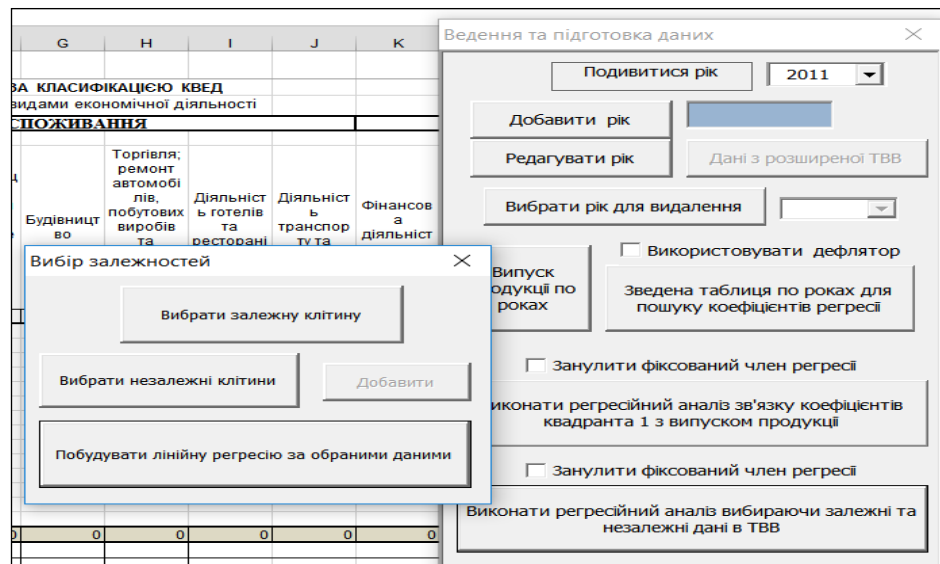


Figure1. The input data preparation module for making calculations based on Input-Output econometric model

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
1	ВИХІДНІ ДАНІ - Характеристики залежностей $X_{ij} = c_{ij} + \lambda_{ij}X_i + \beta_{ij}X_j$ (розв'язок рівнянь лінійної регресії)									
2								Середні	6.305E-01	1.273E+03
3									Коеф. детермінації	8.340E+01
4									Станд. помилка оцінки	F-статистика
5	X_{ij}	Значення коефіцієнтів		Станд. помилка коефіцієнтів						
6	c_{ij}	λ_{ij}	β_{ij}	c_{ij}	λ_{ij}	β_{ij}				
7	X_1_1	1.001E+04	0.000E+00	2.184E-01	1.465E+03	0.000E+00	4.962E-03	9.944E-01	2.883E+03	1.938E+03
8	X_1_2	9.609E+01	-1.709E-03	5.038E-03	4.577E+01	3.658E-04	8.753E-04	7.862E-01	7.705E+01	1.839E+01
9	X_1_3	9.708E+03	1.781E-01	-6.283E-03	3.059E+03	1.704E-02	5.954E-03	9.823E-01	3.904E+03	2.771E+02
10	X_1_4	-7.423E+00	2.945E-04	-1.575E-04	1.151E+01	1.089E-04	2.881E-04	8.292E-01	1.990E+01	2.427E+01
11	X_1_5	-8.251E+01	-4.221E-04	3.295E-03	8.536E+01	4.970E-04	1.413E-03	5.448E-01	1.364E+02	5.983E+00
12	X_1_6	-1.554E+03	9.142E-03	1.127E-02	1.194E+03	1.263E-02	1.331E-02	7.521E-01	2.071E+03	1.517E+01
13	X_1_7	-2.892E+02	2.853E-04	4.881E-02	9.409E+01	3.709E-04	7.122E-03	9.324E-01	1.370E+02	6.894E+01
14	X_1_8	-1.130E+02	7.684E-03	-6.653E-03	9.796E+01	1.086E-03	1.504E-03	9.409E-01	1.480E+02	7.966E+01
15	X_1_9	3.408E+00	-4.076E-07	-2.808E-05	2.527E+00	1.099E-05	5.022E-05	9.108E-02	3.762E+00	5.010E-01
16	X_1_10	-2.331E+02	3.036E-03	-2.012E-04	4.444E+02	4.285E-03	6.799E-03	8.151E-02	2.161E+02	2.161E+00
17	X_1_11	-5.465E+01	3.489E-03	1.349E-03	8.475E+01	1.112E-03	4.835E-03	9.684E-01	1.259E+02	1.534E+02
18	X_1_12	-3.607E+01	-1.885E-03	3.729E-02	1.648E+02	1.033E-03	4.641E-03	9.509E-01	2.594E+02	1.111E+02
19	X_1_13	3.311E+02	-2.868E-03	2.304E-02	1.170E+02	6.528E-04	4.178E-03	7.598E-01	1.743E+02	1.582E+01
20	X_1_14	3.464E+01	-1.851E-04	2.772E-03	1.808E+01	6.544E-05	8.358E-04	5.272E-01	2.379E+01	5.575E+00
21	X_2_1	-5.282E+02	1.386E-02	2.703E-03	1.899E+02	3.632E-03	1.518E-03	9.596E-01	3.197E+02	1.157E+02
22	X_2_2	1.483E+02	0.000E+00	6.891E-02	1.156E+03	0.000E+00	8.220E-03	8.647E-01	1.997E+03	7.028E+01
23	X_2_3	1.738E+04	-1.151E-01	1.148E-01	2.313E+04	6.822E-01	9.964E-02	8.481E-01	2.185E+04	2.792E+01
24	X_2_4	-5.636E+03	7.382E-02	3.214E-01	1.911E+03	8.395E-02	9.282E-02	9.884E-01	3.278E+03	3.632E+02
25	X_2_5	5.642E+02	3.798E-02	-1.036E-02	8.154E+02	1.706E-02	2.028E-02	7.494E-01	1.326E+03	1.495E+01
26	X_2_6	-4.609E+02	1.937E-02	-1.226E-03	7.061E+02	3.630E-02	1.599E-02	5.360E-01	1.187E+03	5.776E+00
27	X_2_7	-4.217E+01	3.561E-03	-1.377E-02	6.214E+01	9.730E-04	7.809E-03	7.958E-01	8.797E+01	1.633E+01
28	X_2_8	-1.202E+03	6.548E-02	2.343E-02	1.083E+03	3.582E-02	2.072E-02	9.520E-01	1.818E+03	9.911E+01
29	X_2_9	8.631E+00	2.464E-04	-1.061E-04	4.190E+01	6.551E-04	1.251E-03	8.560E-02	6.215E+01	2.948E+01
30	X_2_10	-1.969E+02	-1.200E-02	1.678E-02	2.418E+02	8.326E-03	5.522E-03	8.720E-01	4.030E+02	3.433E+01
31	X_2_11	-2.638E+02	4.278E-03	5.294E-03	9.906E+01	2.356E-03	4.280E-03	9.116E-01	1.701E+02	5.159E+01
32	X_2_12	-6.223E+02	-4.236E-03	3.683E-02	2.183E+02	7.791E-03	1.483E-02	9.227E-01	3.416E+02	5.970E+01
33	X_2_13	-2.255E+02	-5.803E-03	2.895E-02	1.321E+02	3.989E-03	1.067E-02	8.275E-01	1.839E+02	2.398E+01
34	X_2_14	1.284E+01	2.296E-03	-2.613E-03	3.265E+01	4.311E-04	2.301E-03	9.251E-01	4.052E+01	6.177E+01
35	X_3_1	-2.605E+03	-4.549E-03	2.048E-01	2.705E+03	5.264E-03	1.508E-02	9.902E-01	3.532E+03	5.039E+02
36	X_3_2	3.517E+03	-7.173E-03	1.859E-01	2.068E+03	8.906E-03	6.098E-02	9.886E-01	1.953E+03	1.459E+02
37	X_3_3	9.062E+04	0.000E+00	5.701E-01	8.032E+03	0.000E+00	2.800E-03	6.243E-01	1.314E+04	1.248E+03
38		2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
39		OneRegr	ВинищкP	RegByYears	RegCoef	...				

Figure 2. The demonstration of the workflow for the search of dependencies between selected elements of output data

[illegible]

User interface was developed on Visual Basic for Excel. For review, editing and manipulations with data the button system was created. It allows to structure data rows by years, to edit data (taking into account price dynamics), to conduct regression analysis, to systematize statistical indicators of regression equations

References

4. Е. П. Карпець. Прогнозування бюджетних показників на базі економетричної моделі таблиць Витрати-Випуск // Інформаційно-аналітичне супроводження бюджетного процесу (за ред. Довгого С.О., Сергієнко І.В.) / монографія. К.,2013. – С. 387-397.
5. Е.П. Карпець Е. П., В. М.Кузьменко В. М. Загальний алгоритм визначення впливу економічних зрушень на базі балансових моделей// Математичне та комп'ютерне моделювання. Серія: Технічні науки, 2017. – С. 67–72.
6. E. Karpets, V. Kuzmenko. Software Implementation of the Econometric Model for Estimating Balance Changes in Economy // Modelare matematica, optimizare si tehnologii informationale – Materiale ed. a 8-a Conf. Internationale. - Chisinau: Evrica. – 2018. – P. 131-133.
7. Карпець Е. П. Балансові методи узгодження економічних пропорцій // Обчислювальний інтелект (результати, проблеми, перспективи): праці міжнар.наук.-практ.конф., квітень 2019 / М-во освіти і науки України, Ужгородський нац. університет та ін., Ужгород. – 2019. – С. 85–86.

MANAGING CRISES IN EMERGING ECONOMIES AND METHOD FOR CALCULATING INFLATION RATE

Kiknavelidze Nikoloz,

Doctor of Architecture,

Head of Mtskheta-Mtianeti Regional Department

Ministry of Agriculture of Georgia

Kvizhinadze Natia

MD., PharmD. Associate Professor

at the Department of Social and Clinical Pharmacy

Introductions and Aims: This study seeks to portray the impact of inflation in emerging countries illustrated by the example of Georgia. It is common knowledge that inflation triggers economic recesses, when banking operations impeded, entrepreneurs steer away from investing in large-scale projects and abstain from submitting bids for substantial tenders. On one hand, all this impedes business operations and, on the other, undermines organizations announcing legally prescribed requests for tenders inviting supplies to provide services. To ensure that economic crises are manageable, and to create a maximally business-friendly environment, I believe it advisable to introduce a measurement for calculating inflation rates, which will boost unimpeded business activities in the country and, most importantly, create new jobs. In our particular case, the inflation rate calculated using special formulae that may possibly serve other countries across the world as guidance tools.

Over the past ten years, we have been probing into the exchange rate of GEL (Georgian Lari), ultimately observing that whenever the rate fluctuates and depreciates against the US dollar or euro, the prices of imported products grow, including oil products, certain agricultural goods, and food products, which has an adverse impact on the market/consumer basket. Since 1992, the National Statistics Office of Georgia has been measuring the consumer price index (inflation), which incorporates twelve consumption units in line with Classification of Individual Consumption by Purpose (COICOP). Presently, our country's market basket includes

295 commodities and services, with each of them having its own share proportional to overall consumption.

Unfortunately, the deficit of most commodities in the country's market basket is still filled with imported goods, which has a negative impact on consumer purchasing power, because even the slightest national currency fluctuation triggers changes in food and oil product prices, while the state, given its capabilities, is unable to make timely corrections to salaries and pensions to keep in step with changing realities. In 2013 marked the beginning of a new stage in the country's agricultural modernization. The Agency for the Development of Agricultural Cooperatives was established in the country, and so were agricultural extension services at the municipal level and regional units at the regional level, which play an important role in the commercialization of agriculture, meaning the modernization of small farming enterprises and their incorporation into cooperative unions, putting together their land resources, increasing domestic production to roll out uniform quality trademark products. At present, the rise of large-scale agricultural units continues, and the establishment of second-level cooperatives is in full swing in order to complete the chain of production. Unfortunately, the state and individual ministries have failed so far to ensure and promote a relatively active engagement of weighty cooperatives in different large tenders for agricultural products. For example, the Ministry of Education and Science, the Defense Ministry, the Interior Ministry, and the Ministry of Probation announce annual one-time tenders for particular food products, with mostly foreign or local companies participating and offering only imported goods to meet tender requirements. In case of rapid fluctuations in the GEL exchange rate, agreements have to be amended, with the purchasing party increasing the offered amount, otherwise the terms of the tender are not fulfilled, or tender participant organizations attempt to get away with poor quality services or goods. Consequently, both the organization and the consumer of goods suffer losses.

As of January 1, 2014, the national currency exchange rate against the US dollar and the euro was 1.7366 GEL and 2.39 GEL, respectively. By January 2015,

the GEL exchange rate against the US dollar dropped to 1.88 GEL and strengthened against the euro at 2.28 GEL.

The Official Exchange Rate of GEL in 2014

Annex #1

DATE	US Dollar	Euro	United Kingdom Pound	Turkish Lira	Russian Ruble	Azerbaijan Manat	Armenian Dram
	1 USD	1 EUR	1 GBP	1 TRY	100 RUB	1 AZN	1000 AMD
1/1/2014	1.7366	2.3920	2.8692	0.8142	5.3060	2.2136	4.2811
2/1/2014	1.7824	2.4130	2.9319	0.7861	5.0665	2.2729	4.3575
3/1/2014	1.7486	2.4122	2.9251	0.7903	4.8324	2.2292	4.2346
4/1/2014	1.7463	2.4083	2.9076	0.8115	4.9046	2.2266	4.2294
5/1/2014	1.7711	2.4505	2.9781	0.8370	4.9579	2.2582	4.2873
6/1/2014	1.7719	2.4116	2.9644	0.8466	5.1012	2.2589	4.2865
7/1/2014	1.7656	2.4104	3.0086	0.8317	5.2170	2.2512	4.3319
8/1/2014	1.7388	2.3272	2.9354	0.8145	4.9058	2.2173	4.2820
9/1/2014	1.7360	2.2891	2.8802	0.8030	4.7006	2.2132	4.2238
10/1/2014	1.7528	2.2077	2.8378	0.7690	4.4506	2.2346	4.2923
11/1/2014	1.7542	2.2064	2.8072	0.7979	4.0425	2.2364	4.2605
12/1/2014	1.8368	2.2872	2.8825	0.8308	3.7241	2.3417	4.2336

The Official Exchange Rate of GEL in 2015

Annex #2

DATE	US Dollar	Euro	United Kingdom Pound	Turkish Lira	Russian Ruble	Azerbaijan Manat	Armenian Dram
	1 USD	1 EUR	1 GBP	1 TRY	100 RUB	1 AZN	1000 AMD
1/1/2015	1.8821	2.2881	2.9220	0.8120	3.3206	2.3994	3.9921
2/1/2015	2.0557	2.3342	3.1008	0.8489	2.9087	2.6274	4.3333
3/1/2015	2.1654	2.4315	3.3354	0.8604	3.5365	2.0722	4.5492
4/1/2015	2.2347	2.3990	3.3045	0.8545	3.8457	2.1370	4.7597
5/1/2015	2.3327	2.6089	3.5980	0.8783	4.5519	2.2382	4.8996
6/1/2015	2.3112	2.5349	3.5290	0.8684	4.3959	2.2127	4.8443
7/1/2015	2.2465	2.5116	3.5310	0.8361	4.0413	2.1522	4.7722
8/1/2015	2.2711	2.4943	3.5391	0.8160	3.7454	2.1748	4.7712
9/1/2015	2.3493	2.6324	3.6193	0.8053	3.5028	2.2417	4.8934
10/1/2015	2.3857	2.6748	3.6272	0.7874	3.6425	2.2758	5.0760
11/1/2015	2.3980	2.6414	3.6838	0.8226	3.7468	2.2886	5.0837
12/1/2015	2.4052	2.5437	3.6129	0.8256	3.6301	2.2913	4.9921

A rapid drop in the national currency exchange rate against the US dollar was recorded in 2015, being 1.8821 GEL per US dollar on January 1, 2015 and plummeting to reach 2.4052 at the end of the year, in December. In other words, the GEL exchange rate against the US dollar underwent 27.79 percent depreciation in one year. I believe, that employing the inflation rate formulae (which was composed by Nikoloz Kiknavelidze) when executing agreements will benefit both parties, because both the tender announcer organization and the winning bidder will be able to reach a consensus based on a formula grounded in the principles of equality and proportionality. I hope that the inflation rate formula will also be used by foreign investors seeking to invest in emerging countries, but abstaining because of high inflation rates, which is quite disadvantageous countries like Georgia where investments equal new workplaces.

The logic behind the formulation relies on three levels of inflation:

1. 0 to 5 percent inflation
2. 5 to 7 percent inflation
3. 8 percent inflation and over

0 to 5 percent inflation defined as an acceptable level in emerging countries since no tender bidder ever limits its prospective profit to five percent. If so, the tender bidder must fulfill all its obligations, as the winning company. *5 to 7 percent inflation* is defined as a value above which the inflation rate formula must come into force, if, now of the agreement's execution, it is clearly indicated in its provisions. *Eight percent inflation and over* is defined as a value over the limit that must be eliminated based on the principle of equality (50/50 percentage) between the client and the provider. According to the formula, of *the 8 percent of inflation and over* the client (tender announcer organization) under the contract shall allocate half of each percentage value from reserve funds to be subsequently transferred to the winning bidder after all obligations under the contract have been fulfilled.

This rule does not apply to annual inflation rates over 15 percent. Calculation of inflation rates must be conducted online, by calculating the arithmetic mean of the old and new prices offered by three competing companies, or—if the

services are provided with the products delivered by the company—by comparing the old and new invoices submitted by them. To calculate the inflation rate, we must identify the percentage of inflation, after which the formula will be expressed as follows:

Calculating the percentage of inflation rate using the method of Kiknavelidze

$$1) \quad ic = 1 - \frac{TM}{100} : \frac{Tin}{100} \quad \text{which equals} \quad 1 - \frac{TM \cdot 100}{Tin \cdot 100} = 1 - \frac{TM}{Tin}$$

In which *ic* stands for inflation rate.

1 is a constant which, in this case, defines the whole, that is, 100 percent.

TM is the amount requested under tender.

Tin stands for the price added during the bidding.

T means tender, while *in* is a compound stemming from the word *increase* and means a salary increase.

If, for example, the tender winning organization received 10,000 GEL, which at that time, was sufficient to fulfill contractual obligations. After inflation, however, fulfilling contractual obligations required 11,430 GEL. With such a difference between amounts, inflation rate (*calculating inflation rates using the method of Kiknavelidze: applicable formulae 1, 2, and 3*) must be calculated based on Formula 1.

$$ic = 1 - \frac{TM}{100} : \frac{Tin}{100}; \quad ic = 1 - \frac{10\,000}{100} : \frac{11\,430}{100} = 1 - \frac{10\,000 \times 100}{11\,430 \times 100} = 1 - \frac{10\,000}{11\,430} = 1 - 0.87 = 0.13$$

$$\text{If } 1 = \frac{100}{100} = 100\%, \text{ that is the whole, then } 1 = \frac{100}{100} - \frac{87}{100} = \frac{13}{100}$$

As defined above, *1* stands for a constant which, in this case, equals the whole, that is, 100 percent, while 10,000 GEL makes up 87 percent of 11,430 GEL. Consequently, inflation rate equals 13 percent. Calculating inflation rates shows that the level of inflation has reached its limit, which is why we must be guided by the principle of equality (50/50) between the client and the provider, which is calculated using (*calculating inflation rates using the method of Kiknavelidze: applicable formulae 1, 2, and 3*) Formula 2.

Calculating sums to be transferred by the organization using the method of

Kiknavelidze

$$2) \quad O = \frac{TM}{100} \times (ic: 2)$$

O stand for the amount to be transferred by the organization.

TM is the amount requested under tender, and

ic stands for inflation rate.

This formula reveals that the amount to be transferred by the organization equals the amount requested under tender divided by 100 (*which is a percentage defining 1 percent of service fee*) times half the inflation rate, that is, 2 (50 percent).

Therefore, the amount to be remunerated by the organization is calculated by multiplying 1 percent of the total tender value by half the (ic) inflation rate (6.5 percent).

$$O = \frac{10\,000}{100} \times (13: 2) = 100 \times 6.5\% = 650 \text{ GEL}$$

In case of 13 percent inflation, the organization is obligated to remunerate 6.5 percent, that is, 650 GEL, to the winning company after all contractual obligations have been fulfilled, which is one of the protection mechanisms between the parties.

1) The agency announcing tender will be guaranteed full service under tender, which is important for the proper operations of the agency; 2) The tender participant organization will not face the risk of inevitable losses after the completion of work due to inflation. An organization with guarantees that its operations will, in worst case scenario, remain above 0 will always be able to rise to a challenge.

Value above the 7 percent limit. Consequently, in the case of 15 to 21 percent inflation, the formula will be expressed as follows:

$$3) \quad O = \frac{TM}{100} \times ((ic: 3) \times 2)$$

In the case of 22 through 28 percent inflation:

$$O = \frac{TM}{100} \times ((ic: 4) \times 3) \text{ continuing further by alternating fractions.}$$

Results and Conclusions: Thus, the share of losses suffered by participating organizations during the inflation should not exceed 7 percent so that the business may develop dynamically and an investment-friendly environment may be created. The state, based on contractual provisions, may not pay the investor additional amounts during inflation, while works are still being delivered, but rather recalculate and equalize percentage around pay date (during taxation).

ПАНДЕМІЯ – РЕАЛЬНА ЗАГРОЗА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ

Онищенко Світлана Володимирівна,
д.е.н., професор
Глушко Аліна Дмитрівна,
к.е.н., доцент
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
м. Полтава, Україна

Вступ. Пандемія COVID-19 засвідчила недосконалість національних систем кризового менеджменту, неготовність країн до ефективної боротьби з масштабною епідемією, та створила ряд різнопланових загроз соціально-економічній безпеці держав. Своєчасне оцінювання загроз, викликаних пандемією, спрямоване на зміну моделі реагування на виклики соціально-економічній безпеці держави. Водночас забезпечення своєчасного виявлення потенційних та реальних загроз соціально-економічній безпеці країни є необхідним з метою мінімізації та попередження причин їх прояву, вироблення комплексу превентивних заходів. В цьому контексті проблема ідентифікації внутрішніх та зовнішніх загроз соціально-економічній безпеці держави в умовах пандемії є беззаперечно актуальною.

Мета роботи. Метою роботи є визначення основних загроз соціально-економічній безпеці України, спричинених пандемією COVID-19 та обґрунтування основних напрямків їх мінімізації.

Матеріали і методи. Проблеми забезпечення стійкості національної економіки перед негативним впливом широкого кола загроз у контексті забезпечення соціально-економічної безпеки держави широко актуалізуються у працях вітчизняних науковців, зокрема В. Білоуса, З. Варналія, О. Барановського, А. Сухорукова, О. Власюка, М. Єрмошенка, В. Кириленка, І. Мішина, Я. Жаліла, та багатьох інших. Проте кризові явища в соціально-

економічній системі України засвідчили неготовність держави протистояти зовнішнім загрозам та необхідність ідентифікації загроз, що спричинені пандемією, з метою їх попередження та ефективного подолання негативних наслідків.

У процесі наукового дослідження використовувалися економіко-статистичні та економіко-математичні методи, а саме: статистичний метод рядів динаміки, методи економічного і соціологічного аналізу, метод теоретичного порівняння й узагальнення та ін.

Результати і обговорення. Забезпечення соціально-економічної безпеки держави правомірно визначити як організацію функціонування соціально-економічної системи країни, за якого вона спроможна ідентифікувати потенційні та реальні загрози, вжити заходів протидії трансформації потенційних загроз у реальні, перешкоджати реалізації реальних загроз, гальмувати їхню реалізацію, швидко та результативно долати реалізовані загрози, тобто усувати або пом'якшувати зміни негативного характеру, що вже відбулися у системі.

Категорія «загроза» є однією із ключових у понятійно-категорійному апараті соціально-економічної безпеки. Загрозу соціально-економічній безпеці країни слід розглядати як процеси та явища, що відбуваються у зовнішньому та внутрішньому середовищі її функціонування, які за наявності певної комбінації умов та обставин в країні спроможні спричинити в соціально-економічній системі країни деструктивні зміни, різної локалізації та масштабу з вкрай несприятливими наслідками [1]. Водночас соціально-економічну безпеку правомірно визначити як стан захищеності країни та національних інтересів від зовнішніх і внутрішніх, реальних та потенційних загроз, за якого досягається економічна незалежність, стійкість і стабільність соціально-економічної системи.

Упродовж 2016–2019 років рівень соціально-економічної безпеки України, навіть за умови нових викликів, які постали перед країною, характеризувався стриманою динамікою. Це підтверджується, в першу чергу,

не значним зростанням ключових макроекономічних показників. Реальний ВВП за підсумками 2016 року збільшився на 2,4%, 2017 року – 2,5%, 2018 року – 3,4%. У 2019 року реальний ВВП скоротився на 0,2 процентних пункти порівняно з попереднім роком та склав 3,2% [2]. Зростання рівня економічної незалежності та стійкості соціально-економічної системи країни підтверджується також покращенням позицій України в міжнародних рейтингах. Зокрема, у рейтингу Doing Business-2020 Україна посіла 64 місце серед 190 країн (у попередньому рейтингу – 71 місце) [3]. Це стало найкращим результатом за останні роки (рис. 1).



Рис. 1. Динаміка позицій України у міжнародному рейтингу Doing Business

Джерело: складено авторами за даними [3]

Пандемія COVID-19 стала найбільшою реальною загрозою соціально-економічній безпеці не тільки України, а й світової спільноти за останні десятиліття. Різке скорочення економічної активності внаслідок карантинних заходів спричинило уповільнення економічного розвитку з прогнозованим падінням ВВП (рис.2), скорочення споживчої активності населення та виробництва в цілому.

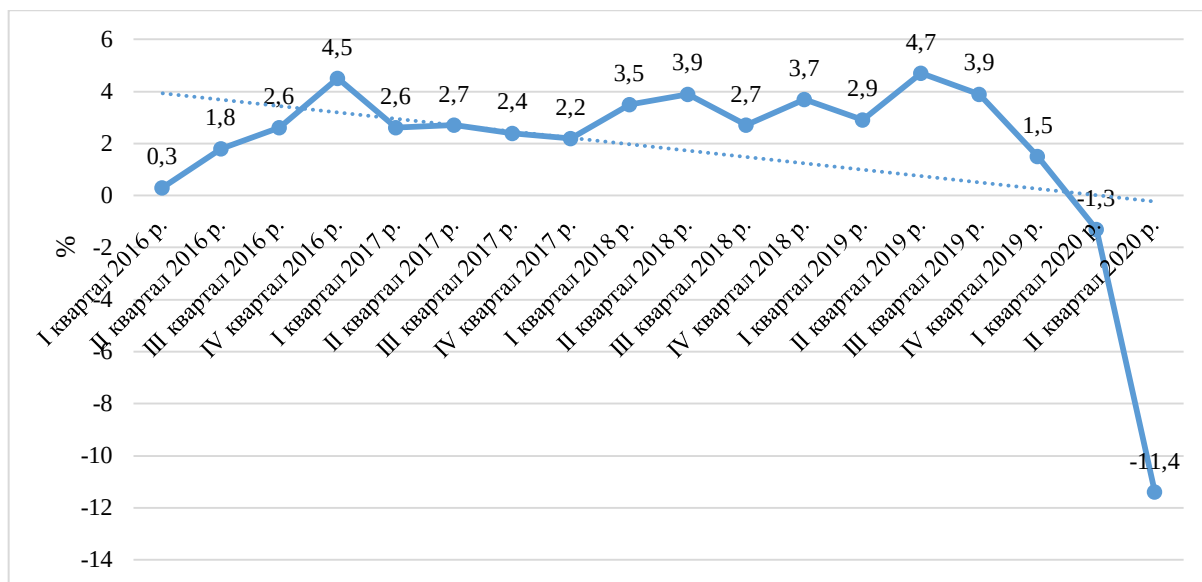


Рис. 2. Динаміка реального ВВП України (у % до відповідного кварталу попереднього року)

Джерело: складено авторами за даними [2]

Згідно зі статистичними даними падіння реального ВВП з урахуванням сезонного фактору у II кварталі 2020 року порівняно з I кварталом склало 9,9%, що негативно вплинуло на рівень соціально-економічної безпеки України.

Основними загрозами соціально-економічній безпеці України в умовах пандемії COVID-19 правомірно визначити: тривале продовження та посилення внутрішніх карантинних заходів; відсутність чіткого антикризового плану заходів з підтримки економіки та захисту населення країни в період пандемії; глибоке падіння економічної активності в країнах – основних торговельних партнерах України, відповідно значне погіршення кон'юнктури на світових товарних ринках [4].

У випадку відсутності ефективних заходів з подолання зазначених загроз соціально-економічна системи України зіштовхнеться зі складними внутрішніми та зовнішніми ризиками. Найбільш значущими внутрішніми ризиками соціально-економічній безпеці можна визначити: зростання дефіциту державного бюджету, касових розривів у Пенсійному фонді України та інших фондах державного соціального страхування; подальше падіння

платоспроможного попиту населення; зростання безробіття у зв'язку з поверненням заробітчан та звільненням працівників; прискорення інфляційних процесів; зростання банкрутства суб'єктів малого та середнього бізнесу у зв'язку з критичним зниженням попиту, втратою ринків збуту, розривом традиційних ланцюгів постачання та ін. [5]. До основних зовнішніх ризиків доцільно віднести: дефіцит зовнішнього фінансування та зменшення можливостей доступу до міжнародних ринків капіталів; звуження зовнішніх ринків збуту через високу конкуренцію.

З метою зменшення дестабілізуючого впливу пандемії на соціально-економічну сферу та підвищення рівня соціально-економічної безпеки України у рамках реалізації державної регуляторної політики необхідно:

- 1) розробити пакети антикризових заходів, які мають на меті соціальну підтримку населення, зокрема найбільш уразливих верств; підтримку малого та середнього бізнесу;
- 2) розробити заходи щодо підвищення ефективності державного управління;
- 3) забезпечити державну підтримку наукових досліджень, орієнтованих на інновації;
- 4) сприяти популяризації використання цифрових технологій з метою забезпечення виконання роботи та навчання у дистанційному форматі.

Висновки. Пандемія COVID-19 правомірно визначена реальною загрозою соціально-економічній безпеці України. Її деструктивні впливи є вкрай критичними та викликають ланцюгову реакцію дисбалансу усіх макроекономічних показників соціально-економічного розвитку. Дуальний вплив епідемії вимагає пошуку балансу між захистом населення та розвитком економіки. В цьому контексті впровадження окреслених регуляторних заходів, спрямованих на попередження загроз соціально-економічній безпеці України та зменшення їх негативного впливу, набуває першочергового значення.

Список літератури

1. Онищенко С.В. Загрози економічній безпеці України: сутність, оцінювання та механізм упередження: монографія / С.В. Онищенко, О.А. Пугач. – Полтава: ПолтНТУ, 2015. – 337 с
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Doing Business 2020 / International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/32436/9781464814402.pdf>
4. Консенсус-прогноз «Україна у 2020-2021 роках: наслідки пандемії» / Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=5d3fea53-45e7-4641-8d48-f0c865a24471&title=VipuskukrainaU2020-2021-Rokakh-NaslidkiPandemii-Konsensusprognoz-kviten2020->
5. Горбулін В.П., Даник Ю.Г. Національна безпека України: фокус пріоритетів в умовах пандемії / В.П. Горбулін, Ю.Г. Даник // Вісник Національної академії наук України. – 2020. – № 5. – С. 3-18.

РОЛЬ КИТАЙСЬКИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ЄВРОПІ

Чжоу Веньлян,
аспірант
кафедри міжнародних фінансів
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»
м. Київ, Україна

Вступ. Для країн Європи світова економічна ситуація ускладнюється. Світова торгівля демонструє повільне, згідно з даними за минулі періоди, зростання, що частково обумовлено розчаруванням та низьким зростанням в країнах, що розвиваються. Міжнародні потоки капіталів скоротилися, оскільки інвестори шукають безпечні гавані. Низькі і нестійкі ціни на нафту в поєднанні з геополітичної напруженістю залишаються значною проблемою для країн в східній частині регіону. Міграційна криза може змусити європейські країни проводити політику, орієнтовану на розвиток економіки за рахунок внутрішніх чинників, що створює загрозу для вільного транскордонного переміщення в шенгенській зоні. Референдум про вихід Великобританії з ЄС став ще однією перевіркою для європейського співробітництва та інтеграції. Сьогодні Китай став одним з найбільших торгових партнерів ЄС і країною, з якою Брюссель підтримує активні політичні зв'язки. З 1998 по 2018 року було проведено 20 самітів, понад 50 регулярних секторальних зустрічей, засновано два форуми, а саме діалог з проблем економіки та торгівлі і діалог з питань стратегічних відносин за участю вищих посадових осіб обох сторін.

Ціль роботи полягає у відображенні важливості раціональних дій, спрямованих на правильність рішень в економіках країн Європи та Китаю.

Матеріали та методи. На основі дослідження успішних практик Китаю, важливим є відображення на теоретичному підґрунті аналізу та ризик менеджменту в процесі здійсненні інвестицій між країнами, ролі політичних рішень та організації економічних платформ для здійснення інвестицій.

Теоретичною основою дослідження являються праці у сфері міжнародних економічних відносин, теорії прямих іноземних інвестицій, макроекономічного моделювання, тощо. В ході роботи широко використовувалися, емпіричні та статистичні методи дослідження, також метод спостереження, порівняння, тощо.

Результати та обговорення. Статус прямих інвестицій Китаю в Європу. У 2018 році прямі інвестиції Китаю в Європу впали більш ніж на 60%, що є рекордно низьким показником майже п'яти років [1]. Але для країн Центральної та Східної Європи інвестиції швидко зростають, тому перспективи великі. Китайські компанії досі активні в європейській діяльності, а інвестиційна галузь все більше диверсифікується. Залучення виробництва, видобутку, фінансів, лізингу та ділових послуг, а також оптової та роздрібною торгівлі здійснюється на високому рівні але недавнє посилення контролю європейських країн над придбаннями також збільшило труднощі придбання китайських компаній, змусивши Китай відкласти на певний час або навіть перешкодити вільному руху інвестиціям. Очікується, що європейські країни матимуть більш жорсткий контроль за придбаннями іноземними суб'єктами господарювання.

Масштаб прямих інвестицій Китаю в Європу. У 2018 році глобальний відтік прямих іноземних інвестицій скорочувався третій рік поспіль. Згідно зі статистикою Доповіді про світові інвестиції 2019 року Конференції і Організації Об'єднаних Націй з торгівлі та розвитку, як ми можемо побачити на рисунку 1, світовий відтік прямих іноземних інвестицій в цьому році склав 1 014,17 млрд. Дол. США, збільшившись за рік. Річний обсяг 14254,4 млрд. Доларів США зменшився на 28,9% [5]. У 2018 року потік прямих іноземних інвестицій Китаю склав 143,04 млрд. доларів США, що на 9,6% нижче, ніж в річному численні. Хоча масштаби прямих іноземних інвестицій скоротилися, структура інвестицій була додатково оптимізована, а якість і ефективність інвестицій були покращені. На рисунку 2, у 2018 році потік прямих інвестицій Китаю з Європи склав 6,59 млрд. доларів США, що на 64,3% менше, ніж в

попередньому році, та становить 4,6% від потоку ПІІ в цьому році. Серед них 6 країн з негативним сальдо, загальна сума яких становить 3,34 млрд. доларів США, головним чином через відтік нерозподіленого прибутку. Прямі інвестиції Китаю в ЄС склали 8,87 мільярда доларів США, а в річному численні зниження складо 13,6%. Завдяки механізму співпраці «16 + 1» Китай інвестував 610 млн. доларів США в 16 країн Центральної та Східної Європи, збільшившись на 64,9% в річному численні [4].

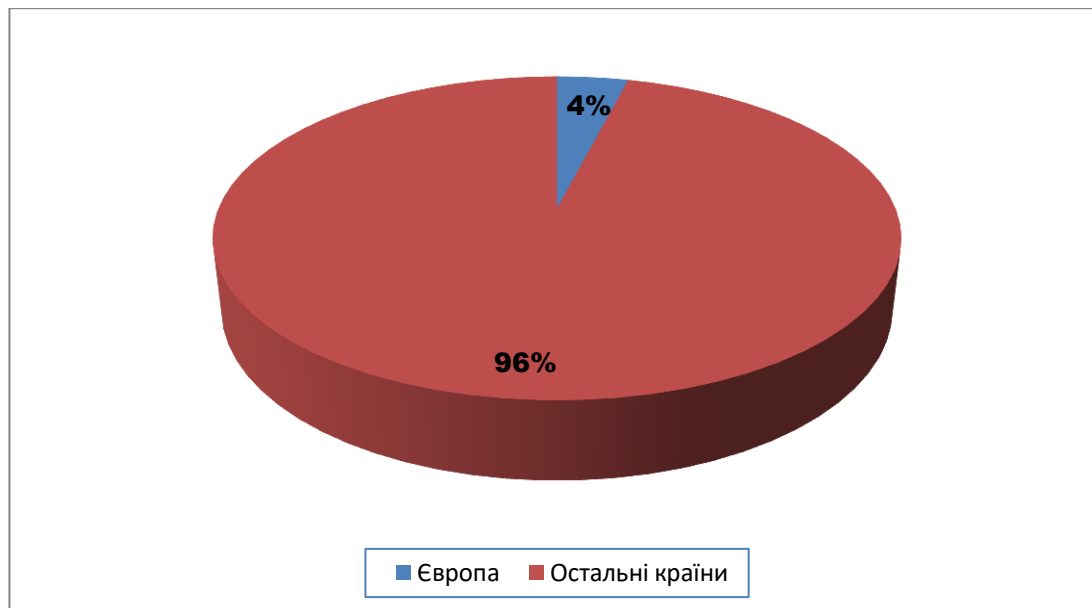


Рис. 1. Частка Європи в потоці іноземних інвестицій Китаю в 2018 році

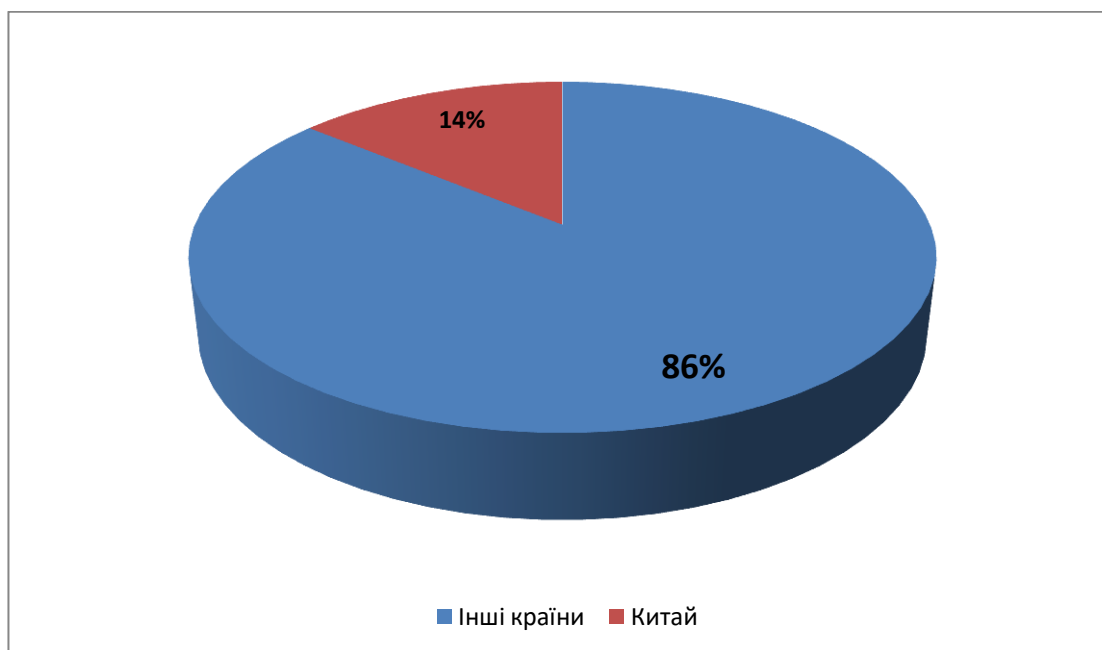


Рис. 2. Частка Китаю в глобальних потоках інвестицій в 2018 році

Як зображено на рисунку 3, відповідно до звіту про закордонні інвестиції Китаю за 2018 рік, станом на кінець 2018 року інвестиційний запас Китаю в Європі становив 112,8 млрд. доларів США, що становить 5,7% запасів прямих іноземних інвестицій Китаю, в основному розподіляються у Великобританії, Нідерландах, Люксембурзі, Росії, Німеччині, Швеції, Франції, Швейцарія, Італія, Норвегія, Іспанія та інші країни. Серед них інвестиційний запас 16 країн Центральної та Східної Європи становить 2,27 мільярда доларів США, що становить 2% інвестиційного фонду в Європі. Видно, що інвестиції Китаю в Європу переважно зосереджені у великих і потужних європейських країнах, а частка інвестицій у Центральній та Східній Європі порівняно невелика. Серед них, з точки зору інвестиційного потоку, у 2018 році було 5 країн із інвестиційними потоками в Європу понад 1 млрд. доларів США, а саме Люксембург, Німеччина, Швеція, Нідерланди, Великобританія.

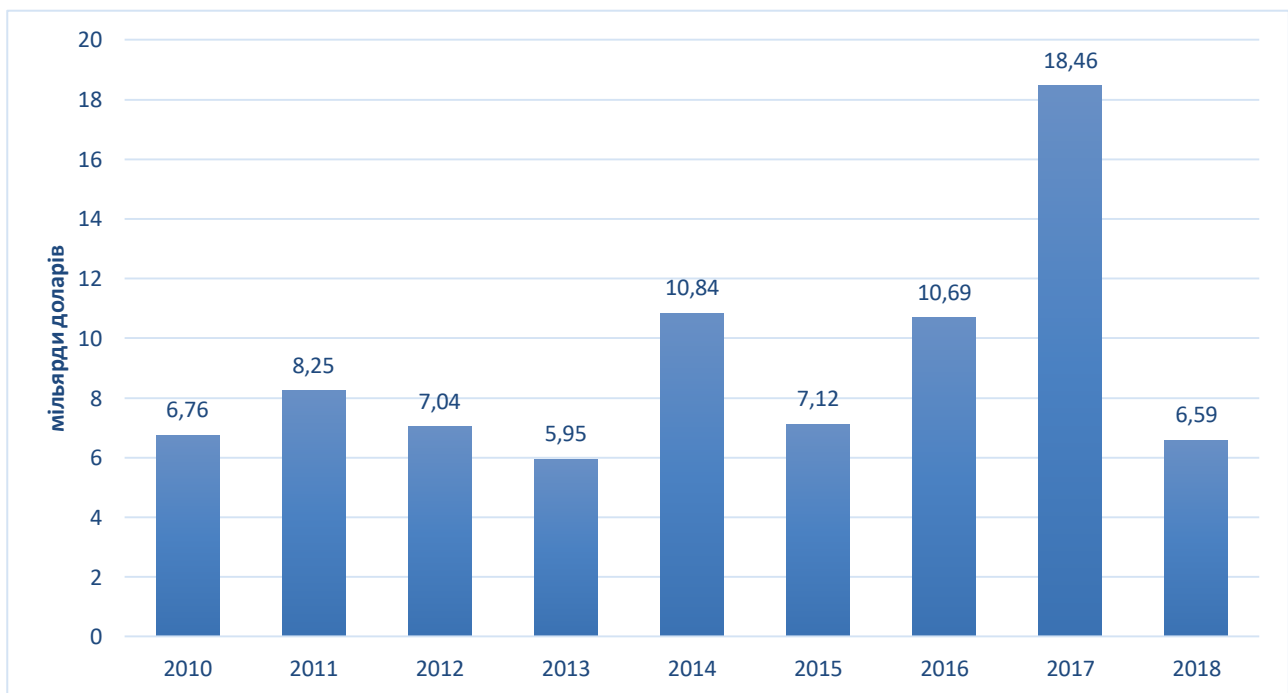


Рис. 3. 2010-2018 рр. Прямі інвестиції Китаю в Європу [1].

Аналіз китайської галузі прямих інвестицій в Європі. Китайські компанії все більше диверсифікували свої інвестиційні галузі в Європі, залучаючи майже 20 галузей промисловості. З інвестиційного запасу можна розподілити інвестування в основному на п'ять галузей: обробна промисловість 29,6%,

Гірнича промисловість 20,2%, фінансова галузь 15,6%, лізингові та ділові послуги 10,1%, оптова та роздрібна торгівля 5,0% [3].

Загальний капітал у вищезазначені галузі становить 90,83 млрд. дол. США, що становить 80,5% інвестиційного фонду Китаю в Європі.



Рис. 4. Розподіл запасів прямих інвестицій Китаю в Європі в 2018 році

Станом на кінець 2018 року запас прямих інвестицій Китаю в ЄС становив 90,74 мільярда доларів США, що складає головні запаси іноземних інвестицій Китаю в сумі 4,6%. Є чотири країни з обсягом більше десяти мільярдів доларів: Великобританія, Нідерланди, Люксембург та Німеччина.

На рисунку 4, відображено розподіл галузей, тому основними галузями промисловості, в які Китай інвестує в ЄС, являється:

1. Обробна галузь 26,74 млрд. доларів США, що становить 29,5%, в основному розподіляються в таких країнах, як Німеччина, Швеція, Великобританія, Нідерланди, Люксембург, Франція;
2. Фінансова галузь становить 17,02 млрд. дол., що становить 18,8%, в основному розподіляється у Великобританії, Люксембурзі, Франції, Німеччині тощо;
3. Видобувна промисловість складає 14,45 млрд. доларів США, 15,9%, в

основному розподіляються в Нідерландах, Люксембурзі, Великобританії;

4. Лізинг та бізнес-послуги становлять 10,77 млрд. доларів США, що становить 11,9%, В основному спрямовані в Люксембурзі, Великобританії, Німеччині, Нідерландах, Франції тощо;

5. Оптова та роздрібна торгівля - 5,02 млрд. доларів США, що становить 5,5%, в основному поширюється у Франції, Німеччині, Великобританії, Люксембурзі, Нідерландах тощо.

Причини та фактори китайських компаній, які інвестують в Європу. Привабливість європейських інвестицій з точки зору інвестиційного середовища переваг Європи представлені у п'яти аспектах:

1. ЄС - найбільша у світі економічна система та найбільший у світі ринок, це єдиний ринок з більш ніж 500 мільйонами споживачів та середньою купівельною спроможністю на душу населення - 25 000 доларів США.

2. Порівняно з іншими частинами світу, ЄС забезпечує першокласну якість життя людей, людський та технічний капітал та стабільне інвестиційне середовище з високою прозорістю.

3. Європейські компанії є лідерами у багатьох галузях, мають високі науково-дослідні можливості та міжнародні зв'язки, і їм потрібно багато чому навчитися.

4. Європа має першокласну сучасну інфраструктуру. Ініційована Китаєм ініціатива «Один пояс, один шлях», врешті-решт, дійшла Нідерландів, а хороша інфраструктура сприяла кращій торгівлі.

5. Звіт про глобальну конкурентоспроможність Всесвітнього економічного форуму за 2019 рік показує, що серед 138 найбільш конкурентоспроможних країн та регіонів світу 6 з топ-10 являються з Європи [2].

Висновки. Підсумовуючи це, за останні два десятиліття імпорту Європи з Китаю стрімко виріс, і сьогодні Китай один з найбільших партнерів Європи по імпорту. Експорт Європи в Китай також збільшувався, хоча і повільніше в порівнянні з імпортом з Китаю. Китай також становить значну конкуренцію для експортних продуктів Європи на ринках третіх країн і може робити істотний

вплив на зміну світових цін на природні ресурси Європи. Експорт з багатьох країн в східній частині Європи як і раніше нижче рівня, розрахованого на базі гравітаційної моделі, що свідчить про значний потенціал збільшення обсягу їх експорту в майбутньому.

Таким чином, практика розвитку економіки Китаю підтверджує, що при переході до ринку за китайським зразком можна уникнути більшості можливих негативних наслідків і забезпечити досягнення стабільних стійких темпів зростання, незважаючи на посилення процесів глобальної нестабільності. У результаті дослідження встановлено, що інвестиційна політика була і залишається для Китаю складовою економічних реформ. Успіхи Китаю в залученні закордонних інвестицій були досягнуті завдяки впровадженню пільгової політики, яка заохочує вкладення капіталу. Залучення інвестицій для окремих провінцій країни стало поштовхом до стабільного зростання економіки Китаю в умовах глобалізації та зростаючої нестабільності у світі, адже Китай продовжує утримувати позиції серед найбільших експортерів капіталу, при цьому чітко реалізуючи свої національні інтереси.

Література:

1. Дані національного бюро Китаю [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.stats.gov.cn/tjsj/>
2. Звіт про глобальну конкурентоспроможність на Світовому економічному форумі за 2019 рік [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://crs.people.com.cn/n1/2019/0223/c64094-31600380.html>
3. Звіт про розвиток китайських підприємств у Європі за 2019 рік [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://finance.people.com.cn/n1/2019/0330/c1004-31654104.html>
4. Китайський звіт про іноземні інвестиції за 2018 рік [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://en.investment.gov.cn/shanghai/56148.jhtml>.
5. Світовий звіт про інвестиції за 2019 рік [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/2019/04/14/weo-april-2019>

LEGAL SCIENCES

THEORETICAL AND PRACTICAL ASPECTS OF CONDUCTING FORENSIC EXPERT RESEARCH RELATED TO DETERMINATION OF MARKET VALUE OF PROPERTY RIGHTS TO PHOTOGRAPHIC WORKS

Sabadash Inna

Candidate of juridical sciences,

Head of the laboratory

Hon. Prof. M. S. Bokarius Kharkiv

Research Institute of Forensic Examinations

of the Ministry of Justice of Ukraine,

Kharkiv, Ukraine,

Introductions. The practice of forensic examinations and expert research has shown that the problem of economic research in the field of intellectual property is the lack of uniform methodological approaches to forensic examinations and expert research to determine the market value of intellectual property rights (literary, artistic works, comp programs, data compilations (databases), performances, phonograms, videograms, programs (programs) of broadcasting organizations, plant varieties, animal breeds, inventions and utility models, industrial designs, commercial (brand) names, trademarks (signs for goods) and services), geographical indications, topographies of integrated circuits, trade secrets (know-how) and innovation proposals).

Aim. Generalization of methodological approaches in the expert practice of conducting forensic examinations and expert research in the specialty "Economic research in the field of intellectual property", namely research related to determining the market value of property rights to photographic works.

Materials and methods. Photography is an important invention of mankind. Photographs are used to display and store certain information about the world around

us. Photographs are used in many spheres of public life, in particular for educational purposes, in research, in advertising. In the science, for example, it has been an independent method of research. People don't imagine books, newspapers and magazines without photos. Art photography is a separate art form, and the photographic process underlies the creation of cinema. Therefore, in the system of copyright objects, photography occupies one of the leading places. It should be noted that the legislation of Ukraine does not contain a definition of "photographic work". However, this issue is important for make decisions related to copyright protection for photographic works.

The term "photography" was defined in the "Encyclopedia of Intellectual Property": a method of obtaining images on light-sensitive material (photographic, magnetic and others) using a special optical apparatus. There are artistic and scientific and technical (or applied) photography. Art photography is close to works of art, and applied (scientific and technical) – to scientific works. Photographs acquire legal protection as objects of copyright, provided that the composition, display, techniques and methods of shooting are original and novel. Such works may be protected by copyright as works of art, provided that the composition, product or method of fixing the selected object is determined by originality.

Today, the phrase "photographic work" is mostly understood as digital photographs, which are divided into photographs taken on professional or semi-professional cameras and photographs taken on mobile phones.

Objects of research when performing these types of examinations and expert research can be: self-portrait, aerial photography, aerial photography, architectural photography, astrophotography, wedding photography, street photography, pigeon photography, documentary photography, erotic photography, star trail, lomography, microphotography, mobilography, night photography, nude, panoramic photography, landscape photography, underwater photography, posthumous photography, advertising photography, reproduction (photography), selfie, scanning, spotting, satellite photography, photojournalism, photomontage, photography photo report, photo session, art photography.

The subject of research is data on the market value of property rights to photographic works, which are established by an expert in the study of documents, through the application of special knowledge in the field of intellectual property economics.

The main task in conducting these examinations and expert studies is to determine the market value of property rights to photographic works.

The implementation of these studies are interesting, because economy of Ukraine is underdevelopment of the intellectual property market, in addition, most photographic works have a unique character.

Given the expert practice in determining the market value of property rights to photographic works, experts in "Economic research in the field of intellectual property" have the following issues in identifying the object of study, choosing a research method, justification and choice of methodological approaches to property valuation.

It should be noted that a necessary condition for determining the market value of property rights to a photographic work as an object of copyright is the presence of an expert opinion in the specialty "Research related to literary, artistic works, etc.".

To specify, we give an example of determining the market value of property rights to photographic works from the expert practice of the Hon. Prof. M. S. Bokarius Kharkiv Research Institute of Forensic Examinations of the Ministry of Justice of Ukraine, namely: this year an examination was conducted to determine the market value of property rights to advertising photographic works of complex repairs of elevator structures and high-rise works.

The procedure for determining the market value included the following stages: collection and study of information about the object of evaluation; analysis of the obtained initial data for independent evaluation; description of the object of evaluation; choice of approaches for calculating the value of the object of evaluation; calculation of the value of the object of evaluation according to the cost approach; coordination of the obtained results; registration of examination.

During the exam, both general (analysis, synthesis, generalization, induction,

deduction) and special research methods (method of economic analysis) are used.

Property valuation can be carried out using methodological approaches well-known in the world practice, in particular: profitable, comparative and cost. The use of the income-methodical approach in the examination is sometimes impossible, since the income approach is based on predicting future income from the use of intellectual property, namely, it is difficult to predict income from the use of photographic works of complex repair of elevators and buildings. It is difficult to separate the income from the use of photographic works for the complex repair of elevator structures and high-rise works from the total income of the enterprise.

The cost approach is mainly used in valuation, if it is impossible to find an analogous object, there is no experience in the sale of such objects or the forecast of future income is not stable, the environment of valuation is very uncertain and success depends on a huge number of factors. The cost approach involves determining the value of intellectual property rights by determining the value of the costs necessary to reproduce the object of evaluation. If the study provides the necessary initial data, in particular, information from the copyright holder about the cost of hosting and printing services, it is advisable to use a costly methodological approach, namely the estimated cost of reproducing intellectual property rights by a direct method reproduction.

The concept of hosting includes a wide range of services using various hardware and software. Typically, hosting services refer to at least the service of placing site files on a server running software necessary to process requests for these files (web server). Hosting services can be provided in a package with other information services, such as domain name registration, site creation, provision of additional software, etc.

Printing services include a wide range of paper products, namely: business printing, advertising and printing products, souvenirs, multi-page printing, calendar products, P.O.S.-materials.

The direct reproduction method is calculated by the following formula:

$$B_B = \sum_{t=t_n}^{t=t_k} B_t \times I_t,$$

where:

B_B – reproduction cost, UAH;

B_t – expenses of the respective month related to the creation of photographic works and bringing them to a state in which they are suitable for their intended use, UAH;

I_t – the cost ratio of the relevant month, which is equal to the inflation index for the period from the next month in which the costs of creating (developing) and bringing the object of assessment to a state suitable for industrial and commercial use, to the month for the last day of which evaluation date;

t_k – the initial month of the settlement period;

t_n – the final month of the settlement period.

The source of costs in the method of direct reproduction is using the information provided by the right holder of property rights to photographic works on the cost of hosting services, printing services, information and consulting services.

The advantages of a costly methodological approach include the ability to conduct a fairly accurate assessment of the costs associated with the creation of intellectual property; regulatory and methodological regulation.

The disadvantages of the cost approach include: limited use of market information in the assessment; complexity of all evaluation procedures.

According to the above formula, in this examination, it was decided to use it when calculating the inflation index. The inflation index is a deflator, which is used to translate economic indicators calculated in current prices into the prices of the compared (base) period.

Taking into account the term of validity of intellectual property rights to the work specified in Art. 446 of the Civil Code of Ukraine, wear at carrying out this calculation wasn't considered.

Results and discussion. Summarizing the above, when determining the market value of property rights for photographic works of complex repair of elevator structures, a specialist in the field of intellectual property needs the following: examine the owner's accounting records of actual costs directly related to fitness for future use; reduce costs calculated in current prices in prices of the compared (base) period using the deflator coefficient; reduce the cost of increasing the profit of a business in this area. Depreciation was not included in this calculation.

The problems of this area are as follows: the establishment of factual circumstances is beyond the competence of the expert in the specialty "Economic research in the field of intellectual property", in connection with which determining the market value of property rights to photographic works has the condition that research of documents, carried out directly on creation of concrete photographic works; lack of own methodological support, lack of uniform methodological approaches to forensic examinations and expert research to determine the market value of property rights of intellectual property.

Conclusions. Summing up, the following conclusions were obtained:

- the subject of examinations in this area is data on the market value of property rights to photographic works, which are established by the expert in the study of documents, through the application of special knowledge in the field of intellectual property economics;

- the main task in conducting these examinations and expert studies is to determine the market value of property rights to photographic works;

- the use of a costly methodological approach to assessment in the study is optimal under such circumstances, namely, the method of direct reproduction, adjusted for the inflation index, taking into account entrepreneurial profit in this area.

ДОСТУП ДО ПРАВОСУДДЯ У ЦИВІЛЬНИХ СПРАВАХ ТРАНСКОРДОННОГО ХАРАКТЕРУ НА ТЕРИТОРІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Mariia Zeniv
the Ph.D. student
Jagiellonian University in Cracow, Poland

Вступ. Згідно з міжнародним та європейським законодавством про права людини, концепція доступу до правосуддя зобов'язує держави гарантувати право кожної особи звертатися до суду або, за певних обставин, також до відповідного органу альтернативного вирішення спорів, для захисту своїх прав, свобод та інтересів. Право доступу до правосуддя, закріплене в Хартії основних прав Європейського Союзу від 7 грудня 2000 р. (далі – Хартія ЄС), відповідає праву доступу до правосуддя, яке гарантоване Європейською конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 р. (далі – ЄКПЛ). Більше того, право на доступ до правосуддя охоплює низку основних прав людини, таких як право на справедливий суд згідно зі ст. 6 ЄКПЛ і ст. 47 Хартії ЄС, а також право на ефективний засіб правового захисту відповідно до ст. 13 ЄКПЛ і ст. 47 Хартії ЄС [1, с. 16]. Забезпеченню реалізації права на доступ до правосуддя служить можливість отримання безплатної правової допомоги, якій на рівні ЄС надано важливе місце.

Метою цієї статті є аналіз положень Директиви Європейського Союзу № 2003/8/ЄС від 27 січня 2003 р. про поліпшення доступу до правосуддя в транскордонних спорах шляхом встановлення мінімальних спільних правил, що стосуються правової допомоги для таких спорів (далі – Директива) [2] та представлення розвитку концепції європейського простору правосуддя у цивільних справах.

Матеріали та методи. Джерельну базу дослідження становлять положення Директиви ЄС № 2003/8/ЄС від 27 січня 2003 р. прийнятої з метою вста-

новлення мінімальних спільних стандартів надання правої допомоги у транс-кордонних спорах на території ЄС. За основу взяті дослідження вітчизняних і зарубіжних науковців: І.О. Ізарова, J. Gołaczyński, P. Mostowik, Piasecki K., а також публікації Агентства Європейського Союзу з основних прав та Ради Європи, тести правових актів ЄС і рішення Суду Справедливості ЄС. Використані такі методи дослідження, як метод аналізу і синтезу, індукції та дедукції.

Результати та обговорення. Потребу створення спільних засад надання правої допомоги у цивільних і комерційних справах на території ЄС вперше офіційно підкреслено у Висновках прийнятих у результаті засідання Європейської Ради, яке відбулося у Тампері в днях 15-16 жовтня 1999 р. [3]. Крім того, у цих Висновках також сформульовано ціль створення «справжнього європейського простору правосуддя», заснованого на принципі, що наявні несумісності і складнощі судової та адміністративної систем держав-членів ЄС не повинні перешкоджати фізичним і юридичним особам у використанні їх прав, у зв'язку з чим підкреслено необхідність розширення доступу до правосуддя на території ЄС [4, с. 155]. Згодом у 2000 р. Європейська Комісія ЄС прийняла документ «Green Paper про правову допомогу в цивільних справах: проблеми вирішення транскордонних справ» [5]. У цьому документі звернута увага на перешкоди, які існують на шляху ефективного доступу до правосуддя і отримання правової допомоги у транскордонних справах на території ЄС, та запропоновано шляхи подолання цих перешкод, одним з яких є врегулювання цих питань у Директиві ЄС [6, с. 55]. У результаті, 27 січня 2003 р. була прийнята згадана на початку Директива № 2003/8/ЄС.

Необхідно зазначити, що видання нормативних актів у галузі міжнародного приватного права та цивільного процесу віднесено до компетенції ЄС на підставі нової версії Договору про створення Європейського Співтовариства, прийнятої 2 жовтня 1997 р., називаного в доктрині Амстердамським договором. У статті 65 Амстердамського договору компетенцію ЄС у цій сфері названо заходами у сфері судової співпраці у

цивільних та комерційних справах, яка також розглядається в рамках ширшої категорії – простору свободи, безпеки і справедливості [7, с. 33-35]. При цьому, особливістю директив як акту вторинного права ЄС є те, що вони не мають прямої юридичної дії в державах-членах ЄС і вимагають імплементації у національне законодавство (відповідно до ч. 3 ст. 288 консолідованої версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу з протоколами та деклараціями від 30.03.2010 р.) [8]. Відповідно до позиції Суду Справедливості ЄС, викладеної у рішенні від 26 лютого 1986 р. у справі C-152/84 [9], положення директиви не мають прямого горизонтального ефекту, а тому директива не може накладати обов'язків на осіб, а для її застосування не вистачить здійснення безпосереднього посилення на неї у справі проти приватних осіб. При цьому, посилення фізичної особи на директиву у відносинах проти держави можливе незалежно від того, чи діє вона як орган влади або як суб'єкт приватного права (наприклад, роботодавця). Також підкреслюється, що в обох випадках важливо не допустити отримання державою користі від невиконання своїх зобов'язань члена ЄС [10, с. 47].

Згадана Директива № 2003/8/ЄС діє на території всіх держав-членів ЄС, крім Данії. Відповідно до ч. 2 ст. 1 Директиви ЄС, її положення застосовуються до транскордонних спорів у цивільних та комерційних справах, незалежно від характеру органу, який є компетентним для розгляду справи (наприклад, судовий чи адміністративний). З групи справ, у яких на підставі Директиви можна отримати правову допомогу виключено податкові, митні та адміністративні справи. Варто звернути увагу, що визначення належності конкретної справи до категорії цивільних чи господарських справ підлягає автономному тлумаченню відповідно до рішень Суду Справедливості ЄС та ґрунтується виключно на матеріально-правових критеріях, що означає, що національне законодавство держав-членів ЄС не застосовується для тлумачення поняття "цивільні та комерційні справи" [4, с. 165-166].

У ч. 2 ст. 3 Директиви передбачено, що встановлені на підставі цієї Директиви єдині мінімальні стандарти надання правової допомоги у державах-

членах ЄС вимагають охоплення поняттям правової допомоги правової консультації з метою досудового врегулювання спору, представництва в суді, часткового або повного звільнення від судових витрат або надання фінансової допомоги для покриття цих витрат, у тому числі витрат пов'язаних з виплатою винагороди особам, яких призначено судом для здійснення представництва заявника під час судового розгляду справи.

Відповідно до положень пунктів 13 преамбули у поєднанні зі ст. 2-4 і 13 Директиви ЄС, передбачене в ній право на правову допомогу поширюється тільки на фізичних осіб, незалежно від їх громадянства, за умови, що на день подачі заяви про надання правої допомоги вони постійно проживають або мають місце звичайного перебування на території однієї з держав-членів ЄС. Необхідно підкреслити, що немає значення у якій процесуальній ролі виступає заявник – можливість надання правової допомоги передбачено як для позивача, так і для відповідача у справі [4, с. 163-164]. Як слушно при цьому зауважує І.О. Ізарова, з положень Директиви виникає, що вона спрямована насамперед на забезпечення ефективного доступу до правосуддя осіб, які не мають достатніх коштів для покриття витрат пов'язаних з провадженням у справі [6, с. 56-57].

Серед інших умов отримання правової допомоги Директива передбачає ті, що стосуються фінансових ресурсів заявника. А саме, у ст. 5 Директиви вказується, що надання правової допомоги передбачено для заявників, матеріальне становище яких не дозволяє їм повністю або частково покрити кошти пов'язані з провадженням у справі, а надання правої допомоги повинно забезпечити їм ефективний доступ до правосуддя. Матеріальне становище заявників оцінюється компетентним органом держави-члена ЄС, в якій знаходиться суд, з урахуванням різних об'єктивних факторів, таких як дохід, капітал чи сімейні обставини, у тому числі беручи до уваги і оцінюючи фінансові ресурси осіб, які перебувають на утриманні заявника. Держави-члени ЄС можуть встановлені порогові значення матеріального становища заявника, які дозволили б припустити, що заявник, який їх перевищує, може частково або повністю покрити витрати пов'язані з провадженням у справі. Однак, встановлені порогові

значення не можуть бути використані для відмови у наданні правової допомоги тим заявникам, які їх перевищили, якщо вони доведуть неможливість самостійного покриття витрат, пов'язаних з провадженням у справі, що є наслідком наявних різниць у вартості життя і коштів утримання в державі-члені ЄС, у якій заявник має місце постійного проживання або звичайного перебування, а державі-члені ЄС, де вноситься про надання правової допомоги.

Директива ЄС у ст. 13 передбачає можливість подання та передачі заявок про правову допомогу за посередництвом компетентного органу держави-члена ЄС, в якому заявник постійно проживає (англ. *is domiciled*) або має місце звичайного перебування (англ. *is habitually resident*) (називаного органом передачі), або безпосередньо до компетентного органу держави-члена ЄС, де знаходиться суд, що повинен вирішувати транскордонний спір, або де рішення у справі повинно бути виконане (називаного органом отримання). Варто зауважити, що у ст. 8 Директиви ЄС до переліку витрат, які покриваються державою-членом ЄС, у якій заявник постійно проживає або має місце звичайного перебування, віднесено витрати пов'язані з перекладом заявки та необхідних підтверджуючих документів при їх направленні за посередництвом органу, що передає заявки про правову допомогу до відповідного органу їх отримання в іншій державі-члені ЄС.

При цьому, якщо заявник подає заявку про надання правової допомоги безпосередньо до суду, без посередництва компетентного органу у державі-члені ЄС свого постійного місця проживання чи звичайного перебування, то у випадку виникнення у суду потреби отримання додаткових детальних даних про фінансовий стан заявника цей суд буде листуватися із заявником мовою, на якій подано заявку. Якщо ж заявник, незважаючи на заклик компетентного органу, який розглядає заявку, не усунув вказані недоліки і не надав потрібну інформацію протягом встановленого строку, заявка розглядатиметься на підставі представлених даних [4, с. 172].

Відповідно до пункту 24 преамбули та ст. 12 Директиви, рішення про надання або відмову в наданні правової допомоги повинно прийматися

компетентним органом держави-члена ЄС, в якій знаходиться суд або в якій повинно бути виконане рішення суду. Це стосується ситуацій, коли суд розглядає справу по суті, так і коли судом вирішується питання, чи підпадає справа під його юрисдикцію. Як впливає з положень ст. 5 Директиви ЄС, правова допомога заявникові може бути надана у повному або частковому обсязі, залежно від того, чи заявник через своє фінансове становище повністю або лише частково не має змоги покрити витрати на провадження у справі. Більше того, Директива ЄС у ст. 9 вимагає поширення наслідків рішення про надання правової допомоги у повному або частковому обсязі також на виконавче провадження, а відповідно зобов'язуючи державу-члена ЄС, у якій заявникові було надано повну або часткову правову допомогу у транс-кордонному спорі, до продовження надання правової допомоги також при визнанні і приведенні до виконання рішення у справі у цій державі, або зобов'язуючи до цього іншу державу-члена ЄС, у якій заявляється про визнання або виконання отриманого рішення у справі. Варто зауважити, що у випадку часткового звільнення від судових витрат або часткового їх покриття, визначена частка, у якій здійснюється вказане звільнення або часткове покриття витрат діє також і під час виконавчого провадження. При цьому, у ситуації, коли, після отримання правової допомоги при вирішенні спору виданням рішення у справі, на наступному етапі провадження у тій самій справі заявник звертається про надання правової допомоги, суд розглядає заявку у вужчому обсязі, зосереджуючись на визначенні, чи надалі існують умови для надання (у повному чи частковому обсязі) правової допомоги [4, с. 165, 171-172].

Відповідно до ч. 4 і 5 ст. 3 Директиви, право держав-членів ЄС може передбачати можливість зобов'язання одержувачів правової допомоги до часткового або повного відшкодування витрат правової допомоги, якщо їх фінансове становище значно покращилося, або якщо рішення про надання правової допомоги було прийнято на основі недостовірної інформації, поданої заявником. У зв'язку з цим рішення про надання правової допомоги підлягає перевірці в ході провадження у справі, у результаті чого суд має право змінити

це рішення шляхом повного або часткового скасування наданого заявникові права на правову допомогу, якщо будуть виявлені обставини, які вказують на те, що підстав для надання правової допомоги не існувало або вони перестали існувати [4, с. 165, 173].

Заява про правову допомогу повинна відповідати вимогам, передбаченим процесуальним законодавством відповідних держав-членів ЄС, а в її основі повинна міститися інформація про фінансовий стан заявника [4, с. 171]. Додатком Директиви є стандартні форми передбачені Рішенням Комісії № 2004/844/ЄС від 9 листопада 2004 р. про затвердження типової форми заяви на правову допомогу відповідно до згаданої Директиви ЄС № 2003/8/ЄС [11]. До заяви необхідно долучати документи, що підтверджують дані про сімейний стан, майно, доходи і джерела утримання заявника, а також документи, що підтверджують громадянство, місце проживання або місце постійного проживання або звичайного перебування заявника. Якщо заявник не має громадянства держави-члена ЄС, подається документ, що підтверджує його проживання у державі-члені ЄС відповідно до законодавства цієї держави. До цих документів потрібно долучати також їх переклад на мову, яка вимагається законодавством держави-члена ЄС, куди заявка повинна бути направлена [4, с. 174-175].

Висновки. Починаючи від закріплення у Висновках з Тампере від 199 р. мети створення «справжнього європейського простору правосуддя» та прийняття Директиви № 2003/8/ЄС її ефективному функціонуванню сприяє затвердження стандартних форм заяви та використання інформаційно-технологічного прогресу. У 2002 році на підставі Рішення Ради № 2001/470/ЄС від 28 травня 2001 р. було створено Європейську судову мережу з цивільних та комерційних справ (*European Judicial Network in civil and commercial matters*) [12], яка повинна функціонувати на всіх офіційних мовах ЄС. Наступним етапом у напрямку покращення ефективності електронного правосуддя в ЄС став запуск у липні 2010 році удосконаленого порталу електронної європейської юстиції e-Justice, який також функціонує на всіх офіційних мовах ЄС та уможливлює перехід до багатомовних атласів у цивільних справах

(*European Judicial Atlas in civil matters*), де міститься інформація про судову співпрацю у цивільних і комерційних справах на рівні ЄС. Крім покращення співробітництва між компетентними органами, у тому числі за посередництвом контактних пунктів, метою створення порталів було поліпшення доступу громадськості до правосуддя шляхом спрощення доступу до інформації про право ЄС, міжнародні правові інструменти та національні правові системи держав-членів ЄС, а також визначення компетентних органів для розгляду цивільних і комерційних справ у цих державах, заповнення онлайн стандартних форм на рідній мові тощо [13, с. 223-225].

Список використаних джерел

1. Handbook on European law relating to access to justice. – Luxembourg: Publications Office of the European Union. – 2016. – 214 с.
2. Council Directive 2003/8/EC of 27 January 2003 to improve access to justice in cross-border disputes by establishing minimum common rules relating to legal aid for such disputes, Official Journal of the European Union, L 26, 31.1.2003, p. 41–47. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32003L0008>. (2.09.2020)
3. Tampere European Council 15 and 16 October 1999. Presidency Conclusions. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: https://www.europarl.europa.eu/summits/tam_en.htm. (2.09.2020)
4. Gołaczyński J. Współpraca sądowa w sprawach cywilnych i handlowych w Unii Europejskiej. – Warszawa: Wolters Kluwer business. – 2007. – 293 с.
5. Green Paper from the Commission – Legal aid in civil matters: the problems confronting the cross – border litigant. COM/2000/0051 final. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:52000DC0051>. (2.09.2020)
6. Ізарова І. О. Правова допомога в транскордонному цивільному процесі в Європейському Союзі // Вісник Академії адвокатури України. – 2015. – Том 12. – № 1(32). – С. 53-60.

7. Mostowik P. Międzynarodowe prawo prywatne i postępowanie cywilne w dekadę po wejściu w życie Traktatu Amsterdamskiego // Przegląd Sądowy. – 2010. – Luty. – С. 33-60.
8. Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу з протоколами та деклараціями від 30.03.2010 р., Офіційний вісник Європейського Союзу, С 83/1, 30.3.2010. Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text. (2.09.2020)
9. Judgment of the European Court of Justice of 26 February 1986, Case 152/84, M. H. Marshall v. Southampton and South-West Hampshire Area Health Authority (Teaching). Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=93234&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=1360716>. (4.09.2020)
10. Piasecki K. Zasady sądowego prawa procesowego Unii Europejskiej. – Warszawa: Wolters Kluwer business. – 2009. – 568 с.
11. Commission Decision nr 2004/844/EC of 9 November 2004 establishing a form for legal aid applications under Council Directive 2003/8/EC to improve access to justice in cross-border disputes by establishing minimum common rules relating to legal aid for such disputes (notified under document number C(2004) 4285), Official Journal of the European Union, L 365/27, 10.12.2004. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32004D0844&from=PL>. (3.09.2020)
12. Council Decision nr 2001/470/EC of 28 May 2001 establishing a European Judicial Network in civil and commercial matters, Official Journal of the European Union, L 174 , 27/06/2001 P. 0025 – 0031. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32001D0470&from=PL>. (3.09.2020)
13. Ізарова І.О. Розвиток електронного правосуддя в цивільних справах у європейських країнах // Юридичний Вісник. – 2014. – № 6. – С. 222-227.

ПРАВОВІ НАСЛІДКИ УМОВНО-ДОСТРОКОВОГО ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ВІДБУВАННЯ ПОКАРАННЯ

Калинець Христина Романівна

аспірант кафедри кримінально-правових дисциплін
Львівського державного
університету внутрішніх справ
м. Львів, Україна

Кримінально-правові наслідки умовно-дострокового звільнення від відбування покарання залежать від характеру впливу невідбутого строку покарання, тобто залежно від того, утримався або ні засуджений протягом цього строку від вчинення нового злочину, і можуть бути:

- а) сприятливими ;
- б) несприятливими [1].

Сприятливі кримінально-правові наслідки полягають у тому, що у разі позитивного закінчення невідбутої частини особа остаточно звільняється від відбування невідбутої нею частини покарання (більше не буде її відбувати), а строк погашення судимості для такої особи обчислюється не з моменту, коли мало закінчитися відбування нею покарання, а з моменту, коли її було умовно-достроково звільнено від відбування цього покарання. Про позитивне закінчення контрольного строку свідчить невчинення особою упродовж строку невідбутої частини покарання будь-якого нового злочину. Будь-яка інша поведінка особи упродовж цього строку (в тому числі пов'язана з вчиненням адміністративних правопорушень, іншими антисоціальними проявами, які, однак, не є злочинними) не може свідчити про те, що його закінчення не є позитивним.

Несприятливі кримінально-правові наслідки полягають у тому, що у разі вчинення особою упродовж строку невідбутої частини покарання будь-якого нового злочину їй буде призначене покарання за правилами сукупності вироків (ст. 71 КК України): до покарання за новий злочин суд повинен буде приєднати

повністю або частково невідбуту частину покарання за попереднім вироком, тобто ту частину покарання, від відбування якої особу було умовно-достроково звільнено [2, с.392].

Деякими українськими науковцями, зокрема таку думку підтримує Назимко Є.С., висловлюється пропозиція застосовувати диференційований підхід до визначення негативних наслідків умовно-дострокового звільнення від відбування покарання. Зокрема, пропонується завжди призначати особі покарання за правилами, передбаченими статтями 71 і 72 КК України, у разі вчинення нею умисного злочину, а при вчиненні протягом невідбутої частини покарання злочину через необережність давати можливість суду обирати: скасовувати умовно-дострокове звільнення чи ні.

У цілому позитивно ставлячись до будь-яких ідей стосовно відображення у кримінальному законодавстві диференційованого підходу до осіб, які вчиняють умисні та необережні злочини, у цьому випадку, як зазначає Письменський Є.О., він не погоджується з доцільністю реалізації запропонованих змін. Вчинення правопорушення найвищого рівня небезпеки (тобто будь-якого злочину незалежно від форми вини) є яскравим підтвердженням помилки суду, який необґрунтовано застосував привілейовану кримінально-правову норму. Можна не зважати на вчинення інших правопорушень, ігнорування певних обов'язків (за умови законодавчої реалізації нижче викладених змін) тощо, але злочин – це універсальний показник відсутності правослужняної поведінки особи, а отже, її псевдо виправлення [3, с. 214]. З цією думкою безсумнівно треба погодитися.

Доцільно підтримати думку Телефанка Б.М., що умовно-дострокове звільнення це право засуджених, але це інколи на превеликий жаль поштовх до вчинення рецидиву злочинів. Рецидивна злочинність у загальному вигляді – це сукупність злочинів, вчинених рецидивістами.

Рецидивісти, не зважаючи на застосування до них покарання, як правило, не змінюють своєї поведінки. Вони мають значний злочинний досвід, стійку негативну спрямованість, у них зростає потреба у спілкуванні з представниками

злочинного середовища, пропагують злочинну субкультуру. Протидія рецидивній злочинності займає одне із центральних місць в науці кримінального, кримінально-виконавчого права, кримінології, в діяльності суспільства і держави. Скригонюк М.І., вважає, що раніше судимі, які були умовно-достроково звільнені від покарання, в період невідбутої його частини, на волі, виявляються обачливішими в конфліктних ситуаціях, «життєво досвідченішими». Нові злочини вони вчиняли, коли минав строк невідбутої частини покарання [4, с.216].

Варто зазначити, що рецидивну злочинність можна визначити як її стандартне становище у всій сукупності правопорушень, більшу частину яких складають особи, раніше судимі за вчинення злочинів.

Рецидивна злочинність, на відміну від первинної, полягає в багаторазовому прояві кримінальної поведінки, де випадковість, несподіваність і збіг обставин практично виключаються.

Важливим питанням у контексті правових наслідків умовно-дострокового звільнення є доцільність покладення на звільнену особу додаткових обов'язків, невиконання та ухилення від яких можна розцінювати як підставу для скасування зазначеного виду звільнення. Чинне законодавство дає негативну відповідь на це питання, однак при вивченні досвіду зарубіжної нормативної практики свідчить про можливість суду скасовувати умовно-дострокове звільнення при вчиненні особою різного роду правопорушень або при невиконанні покладених на неї певних обов'язків.

Як зазначає Н.А. Розенфельд: ефективність законодавства, яке забезпечує правову регламентацію певних сфер суспільних відносин, досягається передусім завдяки повнотті правового покриття. Прогалини у правовому, зокрема, законодавчому регулюванні не лише зменшують ефективність застосування наявних у такій сфері законів, а й унеможливають правильну реалізацію окремих груп суспільних відносин.

Відповідно до законодавства зарубіжних держав на особу можуть бути покладені такі обов'язки: не змінювати постійного місця проживання, роботи,

навчання без повідомлення про це спеціального державного органу, уповноваженого здійснювати контроль за достроково звільненим, не відвідувати певні місця, пройти курс лікування від алкоголізму, наркоманії, токсикоманії або венеричного захворювання, здійснювати матеріальну підтримку родини. Суд також може покласти на особу виконання інших обов'язків, що сприятимуть його виправленню.

Відповідно до польського законодавства особа, яка було умовно-достроково звільнена, може перебувати під наглядом куратора або на неї можуть бути покладені обов'язки на випробувальний термін, як у випадках з умовним відстроченням покарання. За ст. 731 КПК Франції надання умовно-дострокового звільнення супроводжується «особливими умовами», «мірами сприяння та контролю», «покликаними полегшити й підтвердити повернення звільненого до нормального життя». За даними дослідників, у Японії для осіб, умовно-достроково звільнених від відбування покарання, передбачена ціла система «захисного нагляду», підготовка до якого починається ще під час перебування злочинця в тюрмі, коли відповідна служба проводить роботу за місцем його проживання. Співробітник служби захисного нагляду вивчає найближче оточення засудженого, визначає, чи можливе повернення засудженого до попереднього місця проживання. Захисний нагляд передбачає реабілітацію злочинця. Якщо умовно-достроково звільнені порушують умови, на яких їм було надано умовно-дострокове звільнення, вони повертаються до пенітенціарної установи. Захисний нагляд застосовується як контроль за умовно-достроково звільненими [5, с. 351-352].

Розділяється думка Казначеєвої Д.В. про те, що для ефективного застосування умовно-дострокового звільнення від відбування покарання доцільно перейняти деякі положення кримінального законодавства закордонних країн щодо можливості покладання судом на умовно-достроково звільненого певних обов'язків упродовж невідбутої частини покарання [6].

В українському законодавстві закріплена лише одна вимога до особи, яка умовно-достроково звільнена від відбування покарання - це вимога не вчиняти

нового злочину під час невідбутої частини покарання. Вважається, що ця вимога є недостатньою умовою для надання умовно-дострокового звільнення від відбування покарання. Проаналізувавши законодавство зарубіжних держав, доречно було б на особу, яку умовно-достроково звільнено покласти обов'язки, які застосовуються до осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням, які передбачені у ст. 76 КК України, зокрема, суд може додатково покласти такі обов'язки: попросити публічно або в іншій формі пробачення у потерпілого, не виїжджати за межі України без погодження з уповноваженим органом з питань пробації, працевлаштуватися або за направленням уповноваженого органу з питань пробації звернутися до органів державної служби зайнятості для реєстрації як безробітного та працевлаштуватися, якщо йому буде запропоновано відповідну посаду (роботу), виконувати заходи, передбачені пробаційною програмою, пройти курс лікування від розладів психіки та поведінки внаслідок вживання психоактивних речовин або захворювання, що становить небезпеку для здоров'я інших осіб, дотримуватися встановлених судом вимог щодо вчинення певних дій, обмеження спілкування, пересування та проведення дозвілля.

Звичайно ж такі обов'язки потрібно диференціювати залежно від тяжкості злочину та інших обставин, що характеризують засуджену особу.

Список використаних джерел:

1. Ус О.В. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання. 2011. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cyberleninka.ru/article/n/uslovno-dostrochnoe-osvobozhdenie-ot-otbyvaniya-nakazaniya>.
2. Кримінальне право України: Загальна частина : підручник / [Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін.]; за ред. проф. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – 4-те вид., переробл. і допов. – Х. : Право, 2010. – 456 с.
3. Письменський Є.О. Звільнення від покарання та його відбування: проблеми кримінального законодавства та практика його застосування.

монографія / Є. О. Письменський. [наук.ред. доктор. юрид.наук, проф. О.О.Дудоров]. - Луганськ : ТОВ «Віртуальна Реальність», 2011. - 386 с.

4. Телефанко Б.М. «Рецидив злочинів і умовно-дострокове звільнення від відбування покарання». Кримінальний кодекс України 2001 р.: проблеми застосування і перспективи удосконалення: тези доповідей та повідомлень учасників Міжнародного симпозиуму, 21–22 вересня 2012 року./ Б.М. Телефанко. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2012. – 476 с.

5. Письменський Є.О. Теоретико-прикладні проблеми звільнення від покарання та його відбування за кримінальним правом України: монографія/ Письменський Є.О; [наук.ред. доктор. юрид.наук, проф. О.О.Дудоров]; МВС України, Луганський державний університет внутрішніх справ ім.. Е.О. Дідоренка. – Луганськ: РВВ ЛДУВС ім.. Е.О.Дідоренка, 2014. – 728 с.

6. Казначєєва Д.В. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання: автореф. Дис.. на здобуття наук. Ступення канд.. юрид. Наук: спец. 12.00.08 «Кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право» / Д.В. Казначєєва. Харків – 2011. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: nter.criminology.onua.edu.ua/?p=1911.

ПРАВО ТА ОБОВ'ЯЗОК ВІТЧИМА, МАЧУХИ ПІКЛУВАТИСЯ ПРО ЗДОРОВ'Я ПАСИНКА, ПАДЧЕРКИ, ЇХ ФІЗИЧНИЙ, ДУХОВНИЙ ТА МОРАЛЬНИЙ РОЗВИТОК

Калінюк Анжела Леонідівна,
здобувач кафедри цивільного права і процесу
Національна академія внутрішніх справ
м. Київ, Україна

Важливим особистим немайновим правом вітчима, мачухи є право піклуватися про здоров'я пасинка, падчерки та їх фізичний, духовний та моральний розвиток, що одночасно виступає і їхнім обов'язком.

Розглядаючи зміст цього права та обов'язку, варто наголосити, що право на охорону здоров'я є одним з найважливіших соціально-економічних прав людини, забезпечення якого передбачає низку державних і суспільних заходів, а гарантії цього права закріплені у міжнародних і національних правових актах [1, с. 65–118]. Так, право людини на медичне піклування проголошено статтею 25 Загальної декларації прав людини [2, Art. 25], а право на охорону здоров'я є одним із принципів, закріплених Декларації прав дитини 1959 р. [3].

На рівні національного законодавства питанню охорони здоров'я, в тому числі і дітей приділена особлива увага. Так, у ст. 3 Конституції України визначено, що здоров'я людини найвищою соціальною цінністю в Україні [4]. Відповідно до ст. 11 Закону України «Про охорону дитинства» сім'я є природним середовищем для фізичного та духовного розвитку дитини і несе відповідальність за створення належних умов для цього. Крім того, ст. 6 названого закону передбачено, що держава гарантує дитині право на охорону здоров'я, безоплатну кваліфіковану медичну допомогу в державних і комунальних закладах охорони здоров'я, сприяє створенню безпечних умов для життя і здорового розвитку дитини, раціонального харчування, формуванню навичок здорового способу життя» [5]. Ст. 10 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» встановлено обов'язок громадян

України піклуватись про своє здоров'я та здоров'я дітей [6]. Аналогічно і норма ч.2 ст. 150 СК України закріплює обов'язок батьків піклуватися про здоров'я дитини, її фізичний, духовний та моральний розвиток [7].

Першоосновою розвитку дитини згідно ст. 12 Закону України «Про охорону дитинства» визначено саме виховання в сім'ї. Так, батьки або особи, які їх замінюють мають право і зобов'язані піклуватися про стан здоров'я дитини, її фізичний, духовний і моральний розвиток і несуть відповідальність за створення умов, необхідних для всебічного розвитку дитини, відповідно до законів України [5].

У цьому значенні під правом на сім'ю, перш за все, слід розуміти право дитини жити та виховуватися у власній родині, а обов'язок, у певних випадках, право, забрати дитину з пологового будинку або з іншого закладу охорони здоров'я покладається на її родичів, а саме на матір, батька дитини, які перебувають у шлюбі; матір, яка не перебуває в шлюбі; бабу, діда, інших родичів дитини з дозволу органу опіки та піклування [8, с. 415]. Як бачимо, сімейне законодавство згідно до ст. 143 СК України визначає коло суб'єктів, які мають право забрати дитину з пологового будинку або іншого закладу охорони здоров'я. Безумовно, першочергове право мають мати та батько дитини. Разом з тим, відповідно до ч.4 ст. 143СК України, якщо цього не зробили батьки, забрати дитину мають право її дід, баба, інші родичі з дозволу органу опіки та піклування. Хоча законодавець прямо і не вказує, втім презумується, що такими особами можуть бути вітчим або мачуха. На нашу думку, позиція законодавця в цьому контексті полягає у встановленні саме права, а не обов'язку інших родичів забрати дитину з пологового будинку.

Крім того, право інших родичів, задеклароване у ч.4 ст. 143 СК України передбачає множинність його здійснення, оскільки мова йде не лише про право забрати дитину з пологового будинку, а й з іншого закладу охорони здоров'я. Згадувана стаття сімейного законодавства є прикладом правової норми, яка, з одного боку, захищає право дитини на сім'ю, а з іншого – надає

можливість близьким особам, у тому числі вітчиму, мачусі сприяти у реалізації цього права.

Досліджуючи право та обов'язок вітчима, мачухи піклуватися про здоров'я дитини, її фізичний, духовний та моральний розвиток вважаємо за необхідне проаналізувати також умови отримання первинної медичної допомоги.

Відповідно до Порядку вибору лікаря, який надає первинну медичну допомогу, затвердженого Наказом МОЗ України № 503 від 19.03.2018 року «Про затвердження Порядку вибору лікаря, який надає первинну медичну допомогу, та форми декларації про вибір лікаря, який надає первинну медичну допомогу», пацієнт (його законний представник) має право обрати лікаря, який надає первинну медичну допомогу, незалежно від зареєстрованого місця проживання такого пацієнта з числа осіб, які зазначені в договорі про медичне обслуговування населення, укладеному між відповідним надавачем первинної медичної допомоги та Національною службою здоров'я України.

Виходячи з того, що сімейні правовідносини за участю вітчима, мачухи, пасинка, падчерки юридично ніяким чином не оформлюються, можна стверджувати, що вітчим, мачуха не наділені правом звернення до надавача первинної медичної допомоги для заповнення та подання Декларації в інтересах пасинка, падчерка як пацієнта.

На нашу думку, для усунення можливого обмеження дитини у праві на отримання первинної медичної допомоги законодавцю доцільно було б застосувати рецепцію норми, задекларованої у ч. 1. ст. 43 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» і доповнити р. III Порядку п. 1-1 такого змісту: «Заповнення та подання Декларації пацієнтом віком до 14 років, який не має встановленого статусу та законних представників, має здійснюватися за клопотанням відповідної служби у справах дітей та за погодженням органів опіки та піклування».

Внесення до Порядку вибору лікаря, який надає первинну медичну допомогу відповідної норми надасть вітчиму, мачусі право звертатися до

надавача відповідних медичних послуг в інтересах пасинка, падчерки, а також право на звернення за захистом прав та інтересів малолітніх пасинка, падчерки до органу опіки та піклування без спеціальних на те повноважень, відповідно до ч. 2 ст. 262 СК України.

Список літератури

1. Children's Rights: International Laws. URL: <https://www.loc.gov/law/help/child-rights/internationallaw.php#introduction> (дата звернення: 01.09.2020).
2. General Comments of the Committee on the Rights of the Child. A Compendium for child rights advocates, scholars and policy makers. January 2014. 228 p. Compiled by Andre Viviers. URL: https://www.unicef.org/southafrica/SAF_resources_crcgeneralcomments.pdf (дата звернення: 01.09.2020).
3. Karpachova Nina. State of Observance and Protection of the Rights of the Child in Ukraine. Special Report of the Ukrainian Parliament Commissioner for Human Rights. On the occasion of the 20th anniversary of ratification by Ukraine of the United Nations Convention on the Rights of the Child. Kyiv, 2010. 216 p. URL: https://www.unicef.org/ukraine/State_Report_on_Rights_of_the_Child_Ombudsman.pdf (дата звернення: 01.09.2020).
4. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 13.08.2020).
5. Про охорону дитинства: Закон України від 26.04.2001 р. № 2402-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14> (дата звернення: 13.08.2020).
6. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 р. № 2801-XII. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2801-12> (дата звернення: 01.09.2020).
7. Сімейний кодекс України: Закон від 10.01.2002 № 2947-III. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2947-14> (дата звернення: 13.08.2020).
8. Сімейний кодекс України: науково-практичний коментар / за ред. І. В. Жилінкової. Х.: Ксилон. 2008. 855 с.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПОДАТКОВИХ КОНСУЛЬТАЦІЙ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Маринів Наталія Анатоліївна,
к.ю.н., доцент, доцент кафедри фінансового права
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
м.Харків, Україна

Вступ. Для податкового законодавства України, як відомо, стабільність не є притаманною ознакою. Динаміка його змін потребує оперативного реагування, насамперед, від платників податків, на такі зміни з метою недопущення неправильного застосування норм податкового законодавства та своєчасного і належного виконання свого обов'язку зі сплати податків. Запроваджений в 2011 році механізм надання податкових консультацій був призначений саме для реальної допомоги платнику під час вирішення спірних питань застосування податкового законодавства.

Метою роботи є здійснення теоретико-правової характеристики застосування інституту податкових консультацій, узагальнення проблем нормативно-правового регулювання правовідносин, що виникають із означеного питання, формування пропозицій щодо вирішення проблем при наданні податкових консультацій.

Матеріали та методи. Теоретико-правовою базою дослідження виступають Податковий кодекс України та інші нормативно-правові акти, що регулюють питання надання та використання податкових консультацій, наукові публікації вітчизняних вчених, інформаційні дані мережі Інтернет, матеріали судової практики, результати власних досліджень. Для досягнення поставленої мети використані метод аналізу та синтезу, групування, метод порівняння, системно-структурний та абстрактно-логічний методи.

Результати і обговорення. Податковим кодексом України передбачені індивідуальні та узагальнюючі податкові консультації [1]. Індивідуальною податковою консультацією є роз'яснення контролюючого органу, надане

платнику податків щодо практичного використання окремих норм податкового та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючий орган, та зареєстроване в єдиному реєстрі індивідуальних податкових консультацій.

За вибором платника податків індивідуальна податкова консультація надається в усній, у паперовій або запровадженій в 2020 році електронній формі.

Отримавши роз'яснення від контролюючого органу у вигляді індивідуальної податкової консультації щодо змісту певної правової норми (норм) податкового та іншого законодавства і правильного практичного його (їх) застосування, платник податків, з одного боку, може усунути свої сумніви у розумінні тієї чи іншої норми закону, з іншого, може уникнути відповідальності будь-якого виду за неправильне застосування такої (таких) норм.

Значення податкових консультацій та безпосередній їх вплив на права платників податків на сьогодні визначається пунктом 53.1 статті 53 Податкового кодексу України, у якому передбачено, що не може бути притягнуто до відповідальності, включаючи фінансової (штрафні санкції та/або пеня), платника податків (податкового агента та/або його посадову особу), який діяв відповідно до індивідуальної податкової консультації, наданої йому у письмовій формі та зареєстрованої в єдиному реєстрі індивідуальних податкових консультацій, а також узагальнюючої податкової консультації, за діяння, що містить ознаки податкового правопорушення, зокрема на підставі того, що у подальшому така податкова консультація була змінена або скасована.

Законом України від 16.01.2020 року № 466-IX "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві" з 1 січня 2021 року з Податкового кодексу України ця норма буде вилучена.

Поряд з цим, з 1 січня 2021 року наберуть чинності зміни до ст. 112 Податкового кодексу України, яким до обставин, що звільняють від фінансової відповідальності за вчинення правопорушень законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, є, зокрема, вчинення діяння (дії або бездіяльності) особою, яка діяла у відповідності до індивідуальної податкової консультації (наданої такому платнику в паперовій або електронній формі за умови, що така консультація зареєстрована в Єдиному реєстрі індивідуальних податкових консультацій), або до узагальнюючої податкової консультації та/або до висновку об'єднаної палати, Великої Палати Верховного Суду щодо застосування норми права, від якого в подальшому було відступлено (пп. 112.8.2 Податкового кодексу України) [2].

На жаль, задекларований податковим законодавством інститут податкових консультацій, на сьогодні, незважаючи на намагання законодавця його вдосконалити, не в повній мірі відповідає тій меті, з якою його було запроваджено.

Системний аналіз норм Податкового кодексу України дає підстави для висновку, що індивідуальна податкова консультація за своєю природою є фактично відповіддю контролюючого органу платнику податків на його запитання, яка обов'язково повинна містити, крім іншого, обґрунтування застосування норм законодавства та висновки з питань практичного використання таких норм законодавства стосовно тих фактичних обставин, які платник податків зазначив, звертаючись за отриманням індивідуального роз'яснення.

Особливістю такої консультації є те, що вона має індивідуальний характер, оскільки враховує окреслені у зверненні особливості ситуації у конкретного платника податку, тому може використовуватися виключно лише тим платником податків, який звернувся за консультацією. Застосування викладених у отриманій платником індивідуальній консультації висновків контролюючого органу щодо визначеного останнім застосування норми податкового законодавства є правом платника податків.

У разі незгоди із таким висновком він має право звертатись до суду про оскарження акту ненормативного характеру - податкової консультації.

Підставою для визнання податкової консультації недійсною є її суперечність правовим нормам або змісту відповідного податку чи збору. А висновок щодо такої суперечності суд може зробити лише тоді, коли запит платника містить чітко сформульовані питання про застосування конкретної норми права, з урахуванням саме тих фактичних обставин, викладених платником у такому запиті, для врегулювання яких необхідне застосування такої конкретної норми права.

Саме тому, важливе значення має дотримання платником вимог щодо наведення у зверненні фактичних обставин та зазначення в чому полягає практична необхідність отримання податкової консультації.

Для цього, у свою чергу, законодавець вимагає від платника податків, який звертається за індивідуальною податковою консультацією, правильно формулювати запитання, які мають бути поставлені конкретно, чітко та зрозуміло, з описом індивідуальної ситуації, що склалася, що унеможлиблює отримання платником консультації наперед з гіпотетичного питання для майбутнього напрямку діяльності, тоді як платник податків мав би будувати свою підприємницьку діяльність, можливо, в залежності від отриманої відповіді. Крім цього, визначені законодавством вимоги до обмежень в запиті платника податків ведуть до отримання відмови у наданні консультації у зв'язку з тим, що, на думку контролюючого органу, питання, порушене в отриманому запиті, не стосується сфери діяльності платника податків, який до них звернувся, або не стосується оподаткування отримуваних ним доходів.

В багатьох країнах світу, на відміну від України, надається можливість отримання попередніх роз'яснень від податкових органів (tax ruling), яке дозволяє власникам бізнесу визначити заздалегідь їх права і обов'язки, рівень податкового навантаження в конкретній ситуації при проведенні певної угоди. Tax Ruling може містити в собі попередню оцінку податкових ризиків компанії, а також оцінку вартості активу, період амортизації коштів підприємства або

рівень мінімальної заробітної плати співробітників. Подібна процедура давно вже відпрацьована в США, Нідерландах, Естонії, Кіпрі та в багатьох інших країнах світу [3].

Для України також такий порядок надання податкових консультацій, на нашу думку, є також досить доречним, особливо в період необхідності поліпшення інвестиційного клімату, у тому числі. Адже через розуміння «правила гри» заздалегідь для платника створюється можливість обирати ті чи інші варіанти поведінки з тим, щоб не порушувати правила оподаткування та не отримувати негативні наслідки від своєї діяльності.

Аналіз індивідуальних податкових консультацій, розміщених на сайті Державної податкової служби України в Єдиному реєстрі індивідуальних податкових консультацій, свідчить про велику кількість подібних за змістом та нормативним врегулюванням запитів платників податків та наданих роз'яснень, оскільки для платника значення має лише та консультація, яка надається виключно йому.

Скасування обмеження щодо застосування податкової консультації тільки особою, якій вона була надана, встановлення правил використання й іншими платниками податків податкових консультацій у випадку відповідності умов, викладених в консультації, фактичним обставинам, на нашу думку, надало б можливість більш широкому колу платників податків використовувати надані контролюючим органом роз'яснення для захисту своїх прав, а контролюючим органам – не дублювати подібні за змістом відповіді, а більш оперативніше реагувати на нові проблемні питання платників податків, яких, на жаль, через неоднозначність чинного податкового законодавства залишається досить багато.

Надання можливості оскаржити в суді податкову консультацію, безперечно, є дуже важливим для платника податків інструментом захисту своїх прав на отримання роз'яснення, яке відповідало б нормам закону та суті певного податку [4].

Судова практика, що склалася на сьогодні, є однозначною в тому, що отримання позивачем індивідуальної податкової консультації, зміст якої відповідає нормам діючого законодавства, є юридичним фактом, що є підставою для звільнення від відповідальності платника податку, який діяв у відповідності до наданих такою консультацією роз'яснень з питань практичного застосування окремих норм податкового законодавства, а тому невідповідність, на думку платника, такої консультації нормам законодавства, є підставою для її оскарження в суді[5].

Разом з тим, скасування судом індивідуальної податкової консультації є лише підставою для надання нової податкової консультації з урахуванням висновків суду.

Тобто для того, що платник податків все ж таки отримав таку консультацію потрібен час, який, з урахуванням строків розгляду справ в судах, не завжди є оптимальним для вирішення нагального для платника податків питання.

Висновки. Податкові консультації, зокрема, і проаналізований нами такий один із її видів - індивідуальна податкова консультація, є інструментом захисту для платників податків, в першу чергу від настання негативних наслідків у вигляді юридичної відповідальності.

Незважаючи на позитивні тенденції використання такого інструменту, на сьогодні залишаються проблемні питання для платників податків, серед яких, неможливість отримання попередніх роз'яснень від податкових органів з метою моделювання заявником правомірної та більш оптимальної моделі поведінки; досить тривалий строк отримання податкової консультації (особливо, з урахуванням строків судового розгляду у разі оскарження отриманої платником протиправної (на думку заявника) податкової консультації); неможливість використання прецедентності індивідуальної податкової консультації при схожості проблемних питань, і як, наслідок, обмеженість наслідків її застосування для інших платників податків, що призводить до необхідності дублювання роз'яснень з одних і тих же питань.

Вирішення вказаних проблемних аспектів сприятиме гармонізації податкових відносин та усунення значних податкових спорів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.10 р. № 2755-VI . URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення 12.09.2020)
2. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві: Закон України від 16 січня 2020 року № 466-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення 12.09.2020).
3. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо проведення податкової реформи та підвищення інвестиційної привабливості України» URL: <https://w1.c1.rada.gov.ua> (дата звернення 12.09.2020).
4. Гордієнко Т.О. Оскарження податкової консультації як спосіб захисту прав платника податків. Журнал східноєвропейського права. – 2016. – № 34.- С.13-17
5. Постанова Верховного Суду від 18 травня 2020 року по справі №810/2842/16. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/89295767> (дата звернення 12.09.2020).